

Regeling provinciale aankoop veehouderijen nabij natuurgebieden in Achterhoek en Twente

AFSTUDEERWERKSTUK
FEMKE TEN HAVE

Afstudeerwerkstuk

“Een onderzoek naar de invloed van factoren die bepalend zijn voor het wel of niet deelnemen van een veehouderij aan de Regeling provinciale aankoop veehouderijen nabij natuurgebieden in de Achterhoek en Twente.”

Auteur: Femke ten Have
Adres: Kroosdijk 1a
7135 KL Harreveld
Studentnummer: 3027784
E-mail: 3027784@aeres.nl

Opleiding: Bedrijfskunde & Agrifoodbusiness
Major: Bedrijfskunde en Agribusiness

Onderwijsinstelling: Aeres Hogeschool
Adres: De Drieslag 4
8251 JZ Dronten
Nederland

Afstudeerdocent: H. van der Werf

Datum: 7-6-2022
Plaats: Harreveld

Omslagfoto: C.P. van der Waal, z.d. CC BY NC ND 3.0

DISCLAIMER

Dit rapport is gemaakt door een student van Aeres Hogeschool als onderdeel van zijn/haar opleiding. Het is géén officiële publicatie van Aeres Hogeschool. Dit rapport geeft niet de visie of mening van Aeres Hogeschool weer. Aeres Hogeschool aanvaardt geen enkele aansprakelijkheid voor enige schade voortvloeiend uit het gebruik van de inhoud van dit rapport.

Voorwoord

Voor u ligt het afstudeerwerkstuk met als onderwerp “Regeling provinciale aankoop veehouderijen nabij natuurgebieden in Achterhoek en Twente”. Het afstudeerwerkstuk is geschreven als onderdeel van het afstuderen voor de opleiding Bedrijfskunde & Agrifoodbusiness aan de Aeres Hogeschool te Dronten.

Ik heb voor dit onderwerp gekozen, aangezien het een onderwerp is dat mijn interesse wekt, veel in de actualiteit is en wat tot op de dag van vandaag voor veel onzekerheid zorgt onder veehouders. Ik hoop dat het resultaat dan ook kan bijdragen aan een goede aanpak voor alle betrokken partijen.

Het onderzoek is opgesteld voor adviesbureaus, veehouders en beleidsmakers van de betreffende opkoopregeling. Aan de hand van de resultaten kunnen adviesbureaus hun dienstverlening verbeteren doordat ze op een eenvoudige manier globaal kunnen zien of een veehouderij zou kunnen deelnemen aan de opkoopregeling. Verder kunnen beleidsmakers aan de hand van de resultaten heroverwegen of de voorwaarden die van toepassing zijn op de opkoopregeling eventueel bijgesteld moeten worden, zodat veehouders wellicht eerder in aanmerking kunnen en willen komen voor de opkoopregeling.

Ik wil graag mijn afstudeerdocent Herman van der Werf vanuit Aeres Hogeschool bedanken voor de fijne en actieve begeleiding die ik heb gekregen tijdens het schrijven van mijn afstudeerwerkstuk. Tevens wil ik mijn stagebegeleiders vanuit Van Westreenen B.V., Stefan ten Pierik en Gert Schoterman, bedanken voor hun begeleiding en input tijdens het proces.

Femke ten Have

Harreveld, juni 2022

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Samenvatting.....	6
Summary	7
1 Aanleiding.....	8
1.1 Stikstof.....	9
2 Inleiding	11
2.1 Subsidieregeling sanering varkenshouderijen.....	11
2.2 Gelderse kalverhouderij opkoopregeling.....	12
2.3 Regeling provinciale aankoop veehouderijen nabij natuurgebieden	13
2.4 Landelijke beëindigingsregeling veehouderijlocaties.....	15
2.5 Verschil Rpav en Lbv.....	16
3 Ontwikkelingen in de sector.....	17
3.1 Verloop aantal agrarische bedrijven	17
3.2 Redenen voor het stoppen van een veehouderij.....	18
4 Vraagstuk.....	20
4.1 Relevantie.....	20
4.2 Knowledge gap	20
4.3 Afbakening.....	21
4.4 Hoofd- en deelvragen.....	21
4.4.1 Hoofdvraag	21
4.4.2 Deelvragen.....	21
4.5 Doelstelling.....	22
5 Materiaal en methode.....	23
5.1 Deelvraag 1.....	23
5.2 Deelvraag 2.....	24
5.3 Deelvraag 3.....	26
5.4 Deelvraag 4.....	26
6 Resultaten.....	27
6.1 Deelvraag 1.....	27
6.1.1 Achterhoek	28
6.1.2 Twente.....	30
6.1.3 Achterhoek en Twente	32
6.1.4 Omgevingsscore	33
6.2 Inleiding enquête.....	35
6.3 Deelvraag 2.....	35

6.4	Deelvraag 3.....	38
6.5	Deelvraag 4.....	40
7	Discussie	42
7.1	Deelvraag 1.....	42
7.2	Deelvraag 2.....	43
7.3	Deelvraag 3.....	44
7.4	Deelvraag 4.....	44
8	Conclusie en aanbevelingen.....	45
8.1	Conclusies.....	45
8.1.1	Deelvraag 1.....	45
8.1.2	Deelvraag 2.....	45
8.1.3	Deelvraag 3.....	46
8.1.4	Deelvraag 4.....	46
8.1.5	Hoofdvraag.....	47
8.2	Aanbevelingen.....	47
	Bibliografie	49
	Bijlagen	53
	Bijlage A – Invoergegevens AERIUS Calculator.....	53
	Bijlage B – Invoertabellen resultaten deelvraag 1.....	57
	Bijlage C – Enquêtevragen.....	61
	Bijlage D – Resultaten deelvraag 1	64
	Bijlage E – Grafieken resultaten deelvraag 1.....	73

Samenvatting

Na het afschieten van de Programmatische Aanpak Stikstof op 29 mei 2019, staat Nederland voor een grote uitdaging om de stikstofreductiedoelen te behalen. Deze doelen moeten behaald worden aan de hand van onder andere opkoopregelingen. Eén van deze opkoopregelingen is de 'Regeling provinciale aankoop veehouderijen nabij natuurgebieden' (Rpav). Om inzicht te krijgen in factoren die bepalend zijn voor het wel of niet deelnemen van een veehouderij aan deze Rpav, is dit onderzoek uitgevoerd. Vervolgens kunnen de resultaten bijdragen aan een goede aanpak voor alle betrokkenen. De hoofdvraag die centraal staat in dit onderzoek is als volgt:

"In welke mate zijn de factoren wet- en regelgeving, kennisniveau en animo bepalend voor het wel of niet deelnemen van een veehouderij aan de 'Regeling provinciale aankoop veehouderijen nabij natuurgebieden' (Rpav) in de regio's Achterhoek en Twente?"

Het onderzoek is uitgevoerd aan de hand van AERIUS rekenmodellen, waarmee onder andere de ammoniakdepositie van een veehouderij op Natura 2000-gebieden berekend kan worden. Aan de hand van deze modellen zijn voor diverse bedrijfssituaties en locaties bepaald of er voldaan kan worden aan de drempelwaarde van 2 mol/ha/j aan ammoniakdepositie. Dit is namelijk één van de voorwaarden om te kunnen deelnemen aan de Rpav. Verder is het onderzoek uitgevoerd aan de hand van een enquête die is verspreid onder veehouders in de regio's Achterhoek en Twente. De enquête gaat in op het kennisniveau, de animo en eventuele andere factoren die bepalend zijn voor het wel of niet deelnemen van een veehouderij aan de Rpav.

Uit het onderzoek is gebleken dat maar weinig veehouderijen in de Achterhoek en Twente kunnen voldoen aan de drempelwaarde van 2 mol/ha/j. Indien een veehouderij meer dan 3,5 kilometer van een Natura 2000-gebied gevestigd is, kan er niet worden voldaan aan deze drempelwaarde. Daarnaast is uit de enquête gebleken dat een derde van de respondenten bekend is met de Rpav en slechts 21,2% weet wat de voorwaarden zijn om deel te kunnen nemen. Met betrekking tot de animo heeft één van de 52 respondenten aangegeven deel te willen nemen aan de regeling. Twee derde van de respondenten daarentegen, wil niet deelnemen.

Geconcludeerd kan worden dat maar weinig veehouderijen kunnen deelnemen aan de Rpav op basis van de drempelwaarde van 2 mol/ha/j als voorwaarde. Daarnaast is het kennisniveau, en daarmee samenhangend de animo, in grote mate bepalend voor het wel of niet deelnemen aan de Rpav. Bij weinig kennis over de regeling wordt er niet deelgenomen aan een opkoopregeling.

Om te zorgen dat de animo voor een opkoopregeling vergroot wordt, is het belangrijk dat de beleidsmakers opkoopregelingen op een manier insteken die gunstig is voor veehouders, waarbij de te ontvangen prijs een belangrijke factor speelt voor de veehouder. Verder dient het kennisniveau van veehouders vergroot te worden, want zonder kennis van de Rpav zal een veehouder niet deelnemen aan de regeling.

Summary

After launching the Programmatic Approach to Nitrogen on 29 May 2019, the Netherlands faces a major challenge in achieving the nitrogen reduction targets. These goals must be achieved on the basis of, among other things, purchase arrangements. One of these purchase arrangements is the 'Regeling provinciale aankoop veehouderijen nabij natuurgebieden' (Rpav). This study was conducted in order to gain insight into factors that determine whether or not a livestock farm participates in this Rpav. The results can then contribute to a good approach for all involved. The main question that is central to this research is as follows:

“To what extent are the factors laws and regulations, level of knowledge and interest determine for whether or not a livestock farm participates in the 'Regeling provinciale aankoop veehouderijen nabij natuurgebieden' (Rpav) in the regions of Achterhoek and Twente?

The research was carried out on the basis of AERIUS calculation models, which can be used, among other things, to calculate the ammonia deposition of a livestock farm on Natura 2000 areas. Based on these models, it has been determined for various business situations and locations whether the threshold value of 2 mol/ha/y for ammonia deposition can be met. This is one of the conditions to be able to participate in the Rpav. The research was also conducted on the basis of a survey that was distributed among livestock farmers in the regions of Achterhoek and Twente. The survey examines the level of knowledge, interest and any other factors that determine whether or not a livestock farm participates in the Rpav.

The research has shown that few livestock farms in the Achterhoek and Twente can meet the threshold value of 2 mol/ha/y. If a livestock farm is located more than 3.5 kilometers from a Natura 2000 area, this threshold value cannot be met. In addition, the survey showed that a third of the respondents are familiar with the Rpav and only 21.2% know the conditions to participate. With regard to the interest, one of the 52 respondents indicated that they wanted to participate in the scheme. Two-thirds of the respondents, on the other hand, do not want to participate.

It can be concluded that few livestock farms can participate in the Rpav based on the threshold value of 2 mol/ha/y as a condition. In addition, the level of knowledge, and the interest associated with it, largely determines whether or not to participate in the Rpav. If there is little knowledge about the scheme, there will be no participation in a purchase arrangement.

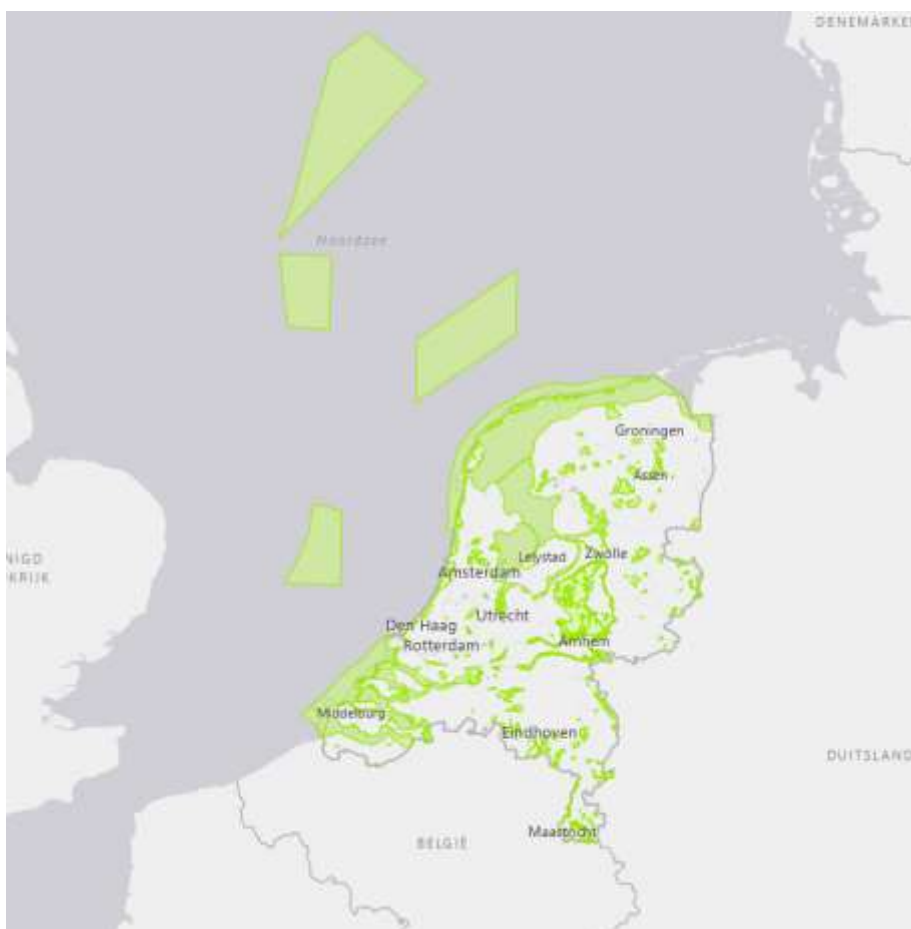
To ensure that the interest for a purchase arrangement will be increased, it is important that policy makers approach purchase arrangements in a way that is beneficial to livestock farmers, whereby the price to received plays an important factor for the livestock farmer. The level of knowledge of livestock farmers should also be increased, because without knowledge of the Rpav a livestock farmer will not participate in the scheme.

1 Aanleiding

De stikstofproblematiek is al lange tijd een groot knelpunt geweest in het Nederlandse natuurbeleid. Dit probleem is een gevolg van diverse factoren, te beginnen bij de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn.

De Europese Unie heeft in 1979 de Vogelrichtlijn (Richtlijn 79/409/EEG) en later, in 1992, de Habitatrichtlijn (Richtlijn 92/43/EEG) opgesteld. Deze richtlijnen hebben als doel “om de biologische biodiversiteit in Europa in stand te houden” (BIJ12, sd). Dit wordt gedaan door de bescherming van (vogel)soorten en hun natuurlijke habitats die in Europa van belang zijn.

Naar aanleiding van de Vogel- en Habitatrichtlijn, om de natuurlijke habitats en de planten en dieren te beschermen, zijn er zogenoemde Natura 2000-gebieden aangewezen. Het netwerk van Natura 2000 werd door lidstaten van de Europese Unie in 1992 opgezet (Laurentius et al., 2021). Elke lidstaat heeft zijn eigen taak om beschermde gebieden aan te wijzen. De beschermde gebieden die onder de Vogel- en/of Habitatrichtlijn vallen vormen de Natura 2000-gebieden. In Nederland zijn de eerste gebieden op 10 juni 1994 aangewezen. Nederland kent momenteel 162 Natura 2000-gebieden. Dit komt neer op ongeveer een miljoen hectare, waarvan twee derde open water is (Szostak et al., 2020). Tien procent van het landoppervlak van Nederland is aangemerkt als Natura 2000-gebied. In Figuur 1 zijn de Natura 2000-gebieden in het groen aangegeven (Natura 2000, sd). De Vogel- en Habitatrichtlijn is in Nederland geregeld in de Natuurbeschermingswet 1998, wat later de Wet Natuurbescherming is geworden (BIJ12, sd).

Figuur 1 Overzicht Natura 2000-gebieden in Nederland

1.1 Stikstof

Om de Natura 2000-gebieden die gevoelig zijn voor stikstof (ongeveer 170.000 ha) te beschermen, zijn er zogenoemde 'kritische depositiewaardes' per natuurgebied vastgesteld (Rotgers, 2020). Er mag namelijk niet te veel stikstof op een natuurgebied neerslaan aangezien het anders wordt aangetast (Dobben et al., 2012) (Europa Nu, sd). "De grens waarboven het risico bestaat dat de kwaliteit van het habitat significant wordt aangetast door de verzurende en/of vermestende invloed van atmosferische stikstofdepositie" (BIJ12, sd) wordt de kritische depositiewaarde (KDW) genoemd.

In de meeste Natura 2000-gebieden is er al jarenlang sprake van een overschot aan stikstof, oftewel een overschrijding van de kritische depositiewaarde. Een overvloed aan stikstofdepositie heeft effecten op de voedselketen in de natuur, het leidt namelijk tot overbemesting van de natuur en verzuring van de bodem (Broekmeyer et al., 2012). Dit heeft geleid tot een afname van de biodiversiteit. Deze overbelasting van stikstofdepositie in Natura 2000-gebieden zorgen ervoor dat de instandhoudingsdoelstellingen, op grond van de Vogel- en Habitatrichtlijn, niet gerealiseerd kunnen worden (Dijksma & Schultz van Haegen-Maas Geesteranus, 2015). Om de afname van de biodiversiteit af te vlakken moet er gezorgd worden dat de stikstofdepositie afneemt op de Natura 2000-gebieden. Om dit te realiseren zijn er maatregelen nodig.

Daarom werd op 1 juli 2015 de Programmatische Aanpak Stikstof (hierna: PAS) geïntroduceerd (Dijksma & Schultz van Haegen-Maas Geesteranus, 2015). Het beoogde doel van de PAS was om de stikstofdepositie op de voor stikstof gevoelige habitats in Natura 2000-gebieden te reduceren en een sterke natuur en economische ontwikkeling te creëren (Habitat, sd). Door de beoogde depositiereductie aan de hand van herstelmaatregelen, zou er ruimte vrijkomen voor economische ontwikkeling. Een voorbeeld van de economische ontwikkelingen zijn de vergunningsplichtige activiteiten van ondernemers en overheden (PAS-bureau, 2018). De PAS gaf veehouders gelegen bij Natura 2000-gebieden weer de mogelijkheid om uit te breiden. Dit was geheel op basis van de voorspelde vrij te komen stikstofdepositieruimte (Duinhoven, 2015).

Voor ondernemers met een lage stikstofdepositie, maximaal 1 mol depositie per jaar op stikstofgevoelige natuur, was een 'PAS-melding' onder de Wet natuurbescherming voldoende en was geen vergunning meer benodigd. Deze extra stikstofdepositie zou gecompenseerd worden met activiteiten die de stikstofdepositie verlichten. Ondernemers die meer dan 1 mol depositie per jaar op stikstofgevoelige natuur veroorzaakten, kregen een vergunning aan de hand van ontwikkelingsruimte uit de PAS. Ondernemers die minder dan 0,05 mol depositie veroorzaakten op stikstofgevoelige natuur waren niet vergunningsplichtig en tevens niet meldingsplichtig (Bekker & Heijligers, 2018).

Echter is de PAS op 29 mei 2019 als ongeldig verklaard tijdens de uitspraak (ECLI:NL:RVS:2019:1603) door de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State. Tijdens de PAS werden toestemmingen gegeven op activiteiten die mogelijk negatieve gevolgen hebben op beschermde natuurgebieden, vooruitlopend op de toekomstige positieve gevolgen van uit te voeren maatregelen voor de beschermde gebieden (Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, 2021). Achteraf bleek dit niet in overeenstemming te zijn met de voorwaarden van de Europese Habitatrichtlijn en dus in strijd met de Europese natuurwetgeving (Beunen & Kole, 2021). Volgens de Europese Habitatrichtlijn moeten de positieve gevolgen van maatregelen vaststaan op het moment dat er een beoordeling voor een toestemming gedaan wordt. Omdat toestemmingen tijdens de PAS verleend werden vooruitlopend op de positieve gevolgen, terwijl deze toekomstige stikstofreductie niet wetenschappelijk bewezen kon worden, was het niet in overeenstemming met de richtlijn en werd de PAS afgeschoten en als ongeldig verklaard (Rechtbank Den Haag, 2019).

Het gevolg hiervan was dat de PAS niet meer als basis mocht gelden voor toestemmingen voor stikstof uitstotende activiteiten. Dit zorgde er voor dat alle economische ontwikkelingen in Nederland, die tot meer stikstofuitstoot zouden leiden, stil kwamen te liggen. Tevens moeten alle PAS-melders (in totaal 3637 melders) en de ondernemers die op basis van de PAS vergunningsvrij waren, gelegaliseerd worden. Hier is extra stikstofruimte voor nodig en onder andere daarom is de Wet stikstofreductie en natuurverbetering (Wsn) op 1 juli 2021 in werking getreden samen met het Besluit stikstofreductie en natuurverbetering (Bsn). De basis hiervoor is de structurele aanpak stikstof (Schouten, 2020). De wet richt zich op het reduceren van de stikstofdepositie en het verbeteren van de natuur op habitats die gevoelig zijn voor stikstof in Natura 2000-gebieden. Een belangrijk onderdeel uit deze wet zijn de stikstofreductiedoelen, tevens resultaatsverplichtingen. De gestelde doelen met betrekking tot het terugbrengen van de stikstofdepositie op stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden tot onder de kritische depositiewaarden (KDW) zijn als volgt:

1. 40% onder de KDW in 2025;
2. 50% onder de KDW in 2030;
3. 74% onder de KDW in 2035.

(Schouten, 2021) (Aanpak Stikstof, 2021)

Om deze stikstofreductiedoelen te kunnen bereiken worden er bronmaatregelen ingezet. Maatregelen die hier onder andere voor ingezet worden zijn opkoopregelingen, namelijk de Regeling provinciale aankoop veehouderijen nabij natuurgebieden (Rpav) en de Landelijke beëindigingsregeling veehouderijlocaties (Lbv). Om een beter beeld te krijgen van verschillende opkoopregelingen die reeds in werking zijn getreden en opkoopregelingen die in werking gaan treden worden deze in het volgende hoofdstuk nader toegelicht.

2 Inleiding

In dit hoofdstuk worden diverse opkoopregelingen toegelicht. In de eerste plaats worden de opkoopregelingen besproken die reeds in werking zijn getreden en waarbij de termijn om deel te nemen verstreken is. Dit zijn de Subsidieregeling sanering varkenshouderijen (Srv) en de Gelderse kalverhouderij opkoopregeling. Daarna komen de Regeling provinciale aankoop veehouderijen nabij natuurgebieden en de Landelijke beëindigingsregeling veehouderijlocaties aan de orde.

2.1 Subsidieregeling sanering varkenshouderijen

In het najaar van 2019 is de Subsidieregeling sanering varkenshouderijen (hierna: de Srv) opengesteld. Het doel van deze regeling was om op korte termijn de geuroverlast te verminderen die werd veroorzaakt door varkenshouderijlocaties in gebieden waar veel vee gehouden werd en om de leefomgeving te verbeteren, in de concentratiegebieden Oost- en Zuid-Nederland. Deze vermindering zou gerealiseerd worden door de bestaande productie van varkens en de aanwezige productiecapaciteit definitief te beëindigen op de betreffende locaties die geuroverlast geven (Schans et al., 2020).

Voor deze regeling was in eerste instantie 180 miljoen euro uitgetrokken, waarna dit met 275 miljoen is verhoogd aangezien het aantal aanmeldingen aanzienlijk hoger was dan in eerste instantie verwacht (Van Dun Advies, 2020). Tot 15 januari 2020 konden varkenshouderijen zich aanmelden om deel te nemen aan de Srv. 502 varkenshouderijen hadden zich uiteindelijk aangemeld, waarvan 407 bedrijven voldeden aan de gestelde eisen (Rijksoverheid, 2020).

Om deel te kunnen nemen aan de Srv moest aan de drempelwaarde van de geurscore van 0,4 in een concentratiegebied worden voldaan. Tevens moest er voldaan worden aan de eisen uit het Besluit emissiearme huisvesting (Subsidieregeling sanering varkenshouderijen, 2019, Artikel 4). Dit waren de hoofdredenen waar varkenshouderijen niet aan voldeden, waardoor aanvragen werden afgewezen (Niederer, 2021). Andere voorwaarden waar aan moet worden voldaan, na goedkeuring van de aanvraag, is dat er op de betreffende locatie ook daadwerkelijk gestopt wordt met het houden van varkens. Tevens moet de bestemming gewijzigd worden, de vergunning(en) ingetrokken worden, de meststoffen van de locatie verwijderd worden en minimaal tachtig procent van de varkensrechten moeten komen te vervallen (Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, 2021) (Subvention, sd).

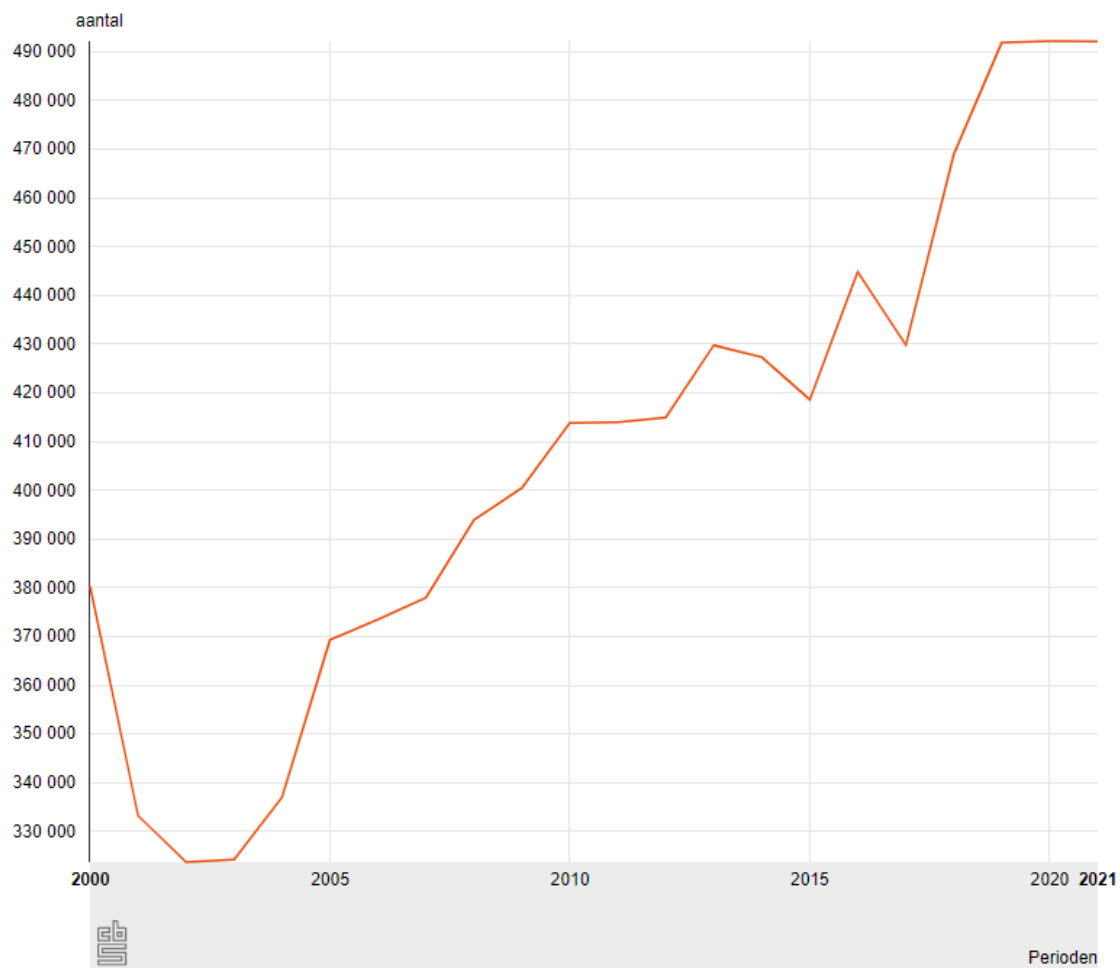
De 407 varkenshouderijen die in aanmerking kwamen voor de Srv hebben niet allemaal besloten om mee te doen aan de regeling. Na de positieve subsidiebeschikking te hebben ontvangen, is in de Srv bepaald dat binnen acht weken na deze beschikking een modelovereenkomst moet worden getekend, waarmee de definitieve beëindiging van de veehouderijactiviteiten op de locatie is vastgesteld. Deze termijn van acht weken bleek te kort voor veel ondernemers, waardoor deze is verlengd tot 1 april 2021 (Schouten, 2021). Alsnog hebben niet alle 407 bedrijven, die voldeden aan de voorwaarden, de modelovereenkomst ondertekend, in totaal zijn het 278 varkenshouderijen die de overeenkomst hebben getekend. Achteraf bleek dat voor veel ondernemers het toekomstbeeld, met betrekking tot het onomkeerbare sluiten van de varkenshouderijlocatie, en de hoogte van het te ontvangen subsidiebedrag, belangrijke redenen waren om daadwerkelijk deel te nemen aan de regeling of juist niet (Niederer, 2021).

2.2 Gelderse kalverhouderij opkoopregeling

De provincie Gelderland kwam in 2020 met een eigen maatregel om de stikstofuitstoot terug te dringen. De maatregel betrof een opkoopregeling gericht voor kalverhouderijen in Gelderland, aangezien er nog geen landelijke maatregel voor deze sector was. De termijn om aan te melden is inmiddels verstreken (LTO Noord, 2021).

Gelderland heeft ongeveer 700 kalverhouderijen, met in totaal ongeveer 490.000 kalverplaatsen (zie Figuur 2), waarvan het grootste gedeelte in en rondom het Natura 2000-gebied de Veluwe gevestigd is (CBS, 2022). Bij de provincie Gelderland hebben 114 kalverhouderijen zich aangemeld om deel te nemen aan de betreffende opkoopregeling voor kalverhouderijen. Voorwaarden om te kunnen deelnemen aan de opkoopregeling zijn als volgt:

- 75% van het bedrijf moet kalverhouderij zijn;
- De drempelwaarde is 1 mol/ha/j voor de Veluwe en 10 mol/ha/j voor overige Natura 2000-gebieden;
- Minimale stikstofbelasting van de veehouderij is 17.500 mol stikstof per jaar (Berends & Hilhorst, 2021).

Figuur 2 Aantal vleeskalverplaatsen in Gelderland (Bron: CBS 2022)

Het aantal kalverhouderijen dat zich heeft aangemeld is groter dan dat Gelderland met het beschikbaar gestelde budget van 20 miljoen zou kunnen uitkopen. Echter voldoen niet alle bedrijven die zich hebben aangemeld aan de criteria. Indien alle 114 kalverhouderijen wél daadwerkelijk

worden opgekocht, zal de kalverhouderijsector in Gelderland krimpen met 13% in dierplaatsen. Dit komt neer op een totale emissiereductie van 0,82 kiloton NH₃, wat neerkomt op 4% van de totale emissie in Gelderland (zie Tabel 1) (Gies et al., 2021).

Tabel 1 Emissie- en depositiereductie als gevolg van maatregelen kalverhouderij in Gelderland (peiljaar 2019)

Emissie uit:	Reductie Ammoniakemissie		Reductie gemiddelde depositie
	kton NH ₃	% *	Gelderse Natura 2000 gebieden mol N/ha/jr
Stal- en opslag	0,83	7%	55
Aankoop 100 kalverhouderijen	0,29		22
Aanpassen overige stallen	0,54		33
Beweiding- en aanwending	-0,01	0%	0
Totaal Gelderse landbouw	0,82	4%	54

* ten opzichte van totale Gelderse emissies in tabel 3.1, van respectievelijk 11,2 kton NH₃ uit stal en opslag, 7,1 kton NH₃ uit beweiding en aanwending en 18,4 kton NH₃ totaal.

Het voordeel voor Gelderland is dat de vrij te komen stikstofruimte, doordat Gelderland kalverhouderijen opkoopt, in een Gelderse stikstofbank terecht komt. Hiermee kunnen alleen projecten in Gelderland mogelijk worden gemaakt. Echter wanneer bijvoorbeeld de overheid een rol gaat spelen in het opkopen van de kalverhouderijen, komt de gewonnen stikstofruimte in een landelijke stikstofbank terecht. Dat wil zeggen dat projecten in het gehele land gerealiseerd kunnen worden (Berends & Wely, 2021).

De Stikstofbank (AERIUS Register) is een registratiesysteem die ervoor moet zorgen dat er weer natuurvergunningen kunnen worden verleend aan activiteiten waarbij er sprake is van stikstofuitstoot. Om de Stikstofbank succesvol te laten werken is het de taak aan de provincies om voor voldoende stikstofruimte in de Stikstofbank te zorgen en verder mogen de initiatieven niet voor verslechtering van de natuur zorgen. De Stikstofbank registreert de ruimte die beschikbaar is voor het verlenen van vergunningen, maar die niet direct benut wordt. Deze ruimte kan op termijn door het gehele land worden ingezet (BIJ12, 2021).

Een verschil tussen de Gelderse kalverhouderij opkoopregeling en de Regeling provinciale aankoop veehouderijen nabij natuurgebieden is dat bij de Gelderse regeling kalverhouderij de ondernemer nog een toekomst heeft als veehouder, dat wil zeggen dat de kalverhouders hun werk elders mogen voortzetten. Bij de provinciale regeling daarentegen is er een beroepsverbod, dit betekent dat deze veehouders niet elders hun werk voort mogen zetten (verdere toelichting van deze regeling komt in de volgende paragraaf aan de orde).

2.3 Regeling provinciale aankoop veehouderijen nabij natuurgebieden

De Regeling provinciale aankoop veehouderijen nabij natuurgebieden (hierna: Rpav) is een opkoopregeling die geheel op vrijwillige basis is en is beter bekend als 'Maatregel Gerichte Opkoop' (MGO). De Rpav bestaat uit drie tranches, waarbij de eerste tranche reeds in de Staatscourant is opengesteld voor de provincies op 3 november 2020 (Schouten, 2020) en werd op 4 maart 2021 gesloten. De koopovereenkomsten tussen de veehouder en de provincie moeten uiterlijk 4 september 2022 getekend zijn (Schouten, 2021). De tweede tranche van de Rpav zal vanaf het tweede kwartaal van 2022 starten en is nog in ontwerp.

Het doel van de huidige Rpav is om "veehouderijactiviteiten definitief te laten beëindigen" (Schouten, 2021).

Voorwaarden

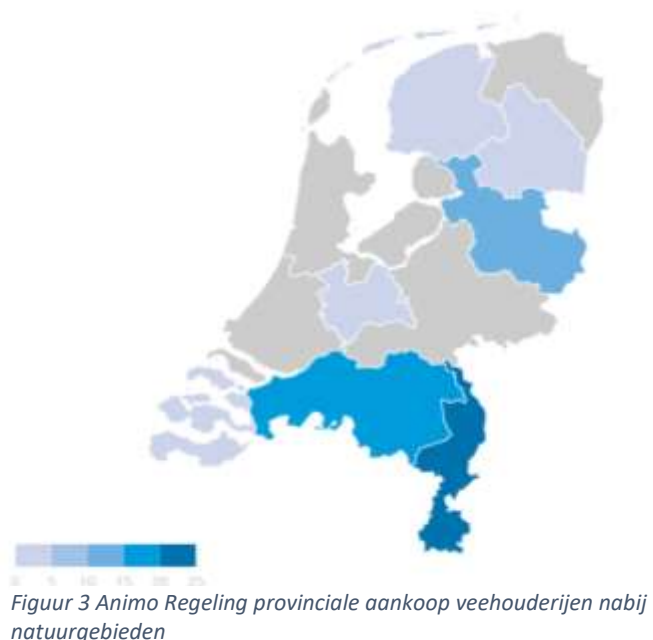
De sectoren die in aanmerking komen voor de Rpav zijn de melkvee-, pluimvee-, varkens-, vleeskalveren-, vleesvee- en melkgeitensector. Andere voorwaarden om in aanmerking te komen voor deze regeling is dat het betreffende bedrijf binnen een straal van 10 kilometer vanaf een stikstofgevoelig, overbelast Natura 2000-gebied moet liggen. Tevens moet de depositie van het afgelopen jaar op het Natura 2000-gebied meer dan 2 mol stikstof per hectare zijn, het gaat hierbij dus om het gericht opkopen van piekbelasters. Een andere voorwaarde voor deelname aan de regeling is dat in het geval van een veehouderij met productierechten, de betreffende productierechten voor minimaal 80% zonder beperking ter beschikking staan aan de veehouderij (Damen, 2021). Wanneer een veehouderij deelneemt aan de eerste tranche van de Rpav, is er geen mogelijkheid meer tot het voortzetten van het agrarische bedrijf elders. Aan de opkoopregeling zit de zogenoemde stoppersverklaring vast. Echter wordt er geprobeerd om deze stoppersverklaring bij de tweede en derde tranche van de Rpav eruit te halen, hoewel dit momenteel nog niet aan de orde is bij het concept van de tweede tranche (Schouten, 2021).

Beschikbaar budget

De overheid stelt voor de Rpav een bedrag van 483,4 miljoen euro ter beschikking. In eerste instantie was dit 350 miljoen euro, maar aangezien het aantal veehouderijen die zich heeft aangemeld voor de eerste tranche opkoopregeling in bepaalde provincies groter is dan het budget dat beschikbaar is gesteld voor de betreffende provincies, heeft de overheid extra budget van 133,4 miljoen euro beschikbaar gesteld ten behoeve van de eerste tranche van de opkoopregeling (Schouten, 2021). Het bedrag dat een deelnemer aan de regeling zou ontvangen is gebaseerd op de gecorrigeerde vervangingswaarde van het bedrijf. Hierbij wordt er dus niet gekeken naar bijvoorbeeld het feit dat een ondernemer stopt en elders niet een bedrijf mag voortzetten.

Voortgang eerste tranche

Ondertussen zijn ongeveer 70 veehouders ook daadwerkelijk met de provincies in gesprek voor eventuele deelname aan de eerste tranche Rpav. Dit is per provincie weergegeven in Figuur 3. Echter hebben de provincies nog geen enkele veehouderij opgekocht via deze regeling. De animo voor de eerste tranche blijkt nu achteraf kleiner te zijn dan op voorhand werd verwacht. Dit heeft onder andere te maken met het feit dat de regeling te weinig bewegingsruimte biedt voor de provincies. Tevens is de vergoeding die ontvangen wordt volgens ondernemers te laag. Het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) had een verwachting van ongeveer 130 tot 180 veehouderijen die op vrijwillige basis aangekocht zouden kunnen worden met de regeling, om op deze manier de stikstofdepositie terug te dringen in Natura 2000-gebieden (Aanhangsel Handelingen I 2021/28 973, nr. 248).

2.4 Landelijke beëindigingsregeling veehouderijlocaties

De Landelijke beëindigingsregeling veehouderijlocaties (hierna: Lbv) is een nieuwe opkoopregeling die het kabinet op 24 april 2020 heeft aangekondigd, en die naar verwachting open gaat in het voorjaar van 2022. De Lbv richt zich op een efficiënte en landelijke vermindering van stikstofneerslag en waarbij het doel als volgt is:

“Realiseren van een structurele, blijvende reductie van de stikstofbelasting op stikstofgevoelige en overbelaste Natura 2000-gebieden om natuurbehoud te verzekeren en natuurherstel en natuurverbetering mogelijk te maken” (Kamerstuk 35 600, nr. 19, 2021).

De Lbv wordt opengesteld voor melkvee-, pluimvee- en varkenshouderijen met een bepaald niveau aan stikstofdepositie op voor stikstof gevoelige en overbelaste Natura 2000-gebieden. De regeling is geheel op vrijwillige basis en bevat selectiecriteria om te bepalen welke bedrijven wel of niet mee kunnen doen aan de regeling. De drempelwaarde die wordt vastgesteld wordt uitgedrukt in het aantal mol/ha/j en bevat de depositie van een individuele veehouderij op stikstofgevoelige natuurgebieden. De betreffende sectoren krijgen de mogelijkheid om deel te nemen aan de regeling om op deze manier te kunnen stoppen met hun veehouderij door het ontvangen van subsidie (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu, 2021). De Lbv en dus ook de selectiecriteria ligt nog in de ontwerpfase.

Beschikbaar budget

Er wordt een budget van in totaal 970 miljoen vrijgesteld voor de Lbv. Deze is verdeeld over twee tranches. Mocht het budget van de eerste tranche tekort zijn, dan kan het budget verhoogd worden met het beoogde budget voor de tweede tranche, 250 miljoen euro (Kamerstuk 35 600, nr. 19, 2021). Het te ontvangen subsidiebedrag voor deelnemers aan de Lbv hangt af van de marktwaarde van de stallen. Deze waarde wordt bepaald op basis van de leeftijd van de stallen en het aantal vierkante meters (Hoste et al., 2021). Er komt dus geen taxateur aan pas en de waarde wordt bepaald aan de hand van een tabel.

Recent onderzoek RIVM

Naast een vast te stellen drempelwaarde is er door het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (hierna: RIVM) onderzocht in welke mate het vaststellen van aanvullende doelstellingen de structurele aanpak van het stikstofprobleem wordt bevorderd. Hier zijn vier verschillende doelstellingen voor onderzocht.

Zonder het stellen van extra doelstellingen levert de uitvoering van de Lbv een emissiereductie op van circa 2,5 kiloton ammoniak. Dit komt neer op 5% van de totale emissie in Nederland voor de melkvee-, pluimvee- en varkenssector. Deze emissiereductie zorgt tevens voor depositiereductie, waarbij het stellen van aanvullende doelstellingen eventuele positieve invloed kan hebben op de depositiereductie in Natura 2000-gebieden. De aanvullende doelstellingen die het RIVM onderzocht heeft zijn als volgt:

- “D1, reductie van ammoniakemissies”;
- “D2, reductie van stikstofdepositie”;
- “D3, reductie overbelasting KDW”;
- “D4, reductie voor natuur en ruimte voor economische ontwikkeling” (Bleeker et al., 2020).

Aan de hand van het onderzoek is gebleken dat het stellen van aanvullende doelstellingen degelijk invloed heeft op de depositiereductie in Natura 2000-gebieden. Zonder het stellen van extra doelstellingen (D0) kan de depositiereductie bij het uitvoeren van de Lbv variëren tussen de 3,4% en 6,8%. Wanneer er aanvullende doelstellingen worden toegepast, kan de depositiereductie variëren tussen de 3,4% en 10,8%, afhankelijk van de gekozen doelstelling. De aanvullende doelstelling 2 zorgt voor de grootste bijdrage aan depositiereductie. In Tabel 2 wordt de bijdrage per aanvullende doelstelling weergegeven (Bleeker et al., 2020).

Tabel 2 Spreiding in mogelijke depositiereductie als gevolg van het stellen van een doel

Doel		Reductie van de depositiesectorbijdrage	Verwachte depositie reductie (mol/ha/j)
D0	Referentie, blanco	3,4 – 6,8%	11 – 22
D1	Reductie van emissie	3,7 – 7,2%	12 – 23
D2	Reductie van depositie	4,6 – 10,8%	16 – 37
D3	Reductie overbelasting KDW	3,7 – 7,4%	12 – 24
D4	Reductie voor natuur en ruimte voor economische ontwikkeling	3,8 – 7,3%	12 – 25

Bij het opstellen van de Lbv dient een beleidsmatige afweging gemaakt te worden over de relevantie van de aanvullende doelstellingen in vergelijking met het beschikbare budget.

2.5 Verschil Rpav en Lbv

Om een helder beeld te creëren worden in deze paragraaf de belangrijkste verschillen tussen de Rpav en de Lbv benoemd.

Ten eerste zit er een verschil in de soorten bedrijven die deel kunnen nemen aan de verschillende regelingen. Daar waar bij de Lbv enkel melkvee-, pluimvee- en varkenshouderijen kunnen deelnemen, kunnen bij de Rpav ook de vleeskalveren-, vleesvee- en melkgeitensector deelnemen.

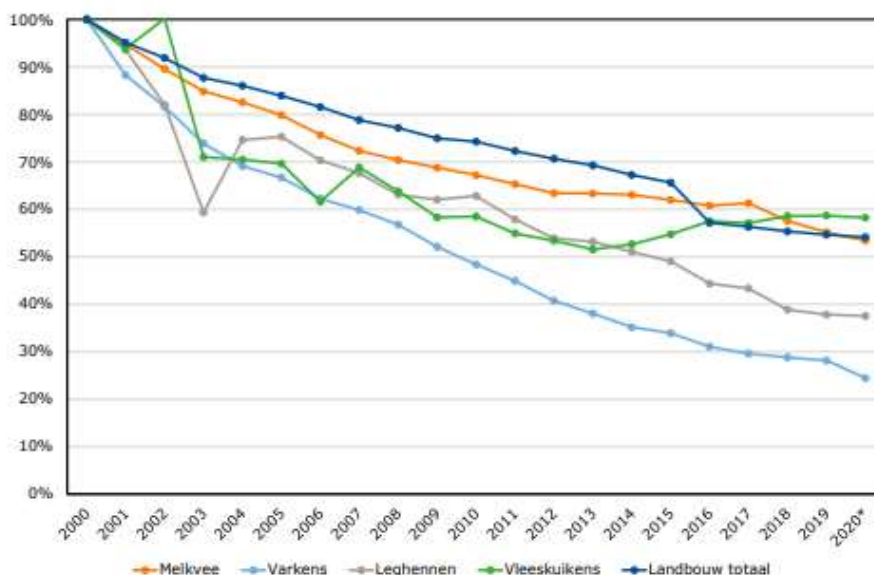
Een ander verschil is de manier waarop de regelingen georganiseerd zijn. Bij de Rpav worden veehouderijen door provincies opgekocht. Het budget dat de overheid beschikbaar heeft gesteld, wordt hierbij verdeeld over de provincies. De provincies kunnen vervolgens individueel veehouderijen (piekbelasters) benaderen. Over de voorwaarden van de koopovereenkomst kunnen de provincie en veehouder vervolgens in onderhandeling, waarbij bepaalde randvoorwaarden vaststaan. Bij de Lbv wordt subsidie verstrekt vanuit de overheid, waarbij veehouders hun bedrijf kunnen beëindigen tegen een vaste vergoeding. De aanvragen worden hierbij gerangschikt waarbij aanvragen met de hoogste stikstofdepositie als eerste in aanmerking komen.

3 Ontwikkelingen in de sector

De agrarische sector is een sector waar veel gebeurt. De opkoopregelingen zijn hier een voorbeeld van en het verloop van het aantal agrarische bedrijven is hier onder andere weer een gevolg van. Om inzichtelijk te krijgen hoe het verloop van het aantal agrarische bedrijven in Nederland is geweest in de afgelopen 20 jaar, wordt dit beschreven in de volgende paragraaf. Verder worden er in dit hoofdstuk redenen gegeven, aan de hand van een onderzoek van Wageningen University & Research, voor het beëindigen van een veehouderij.

3.1 Verloop aantal agrarische bedrijven

Het aantal agrarische bedrijven is in de loop der jaren sterk afgenomen. Daar waar er in 2000 nog 97,4 duizend land- en tuinbouwbedrijven waren, is dit aantal afgenomen tot 52,7 duizend land- en tuinbouwbedrijven in 2020. Dit is een daling van 46% in 20 jaar tijd (zie Figuur 4 voor een grafische weergave per sector) (Hoste et al., 2021). Daarentegen is de gemiddelde omvang van de bedrijven gestegen. Er is namelijk sprake van schaalvergroting. Het aantal hectares landbouwgrond per bedrijf is als voorbeeld toegenomen met gemiddeld zeventig procent. Tevens is schaalvergroting te zien in het gemiddeld aantal dieren per bedrijf (Rijksoverheid, 2021).

Figuur 4 Relatieve ontwikkeling aantal agrarische bedrijven per sector

De afname, tevens in enkele gevallen toename, verschilt per sector. De grootste afname van 2020 ten opzichte van 2019 zit hem in de intensieve veehouderijbedrijven, namelijk een afname van 5,1%, wat neer komt op een daling van ongeveer 5.400 bedrijven. Deze daling komt met name door de vleesvarkenshouderij, wat te maken heeft met het Actieplan Ammoniak Veehouderij. In dit Actieplan Ammoniak Veehouderij is een gedoogbeleid voor stoppende pluimvee- en varkenshouderijen opgenomen, die niet voldoen aan de gestelde maximale emissiewaarden uit het Besluit emissiearme huisvesting. Sinds 1 januari 2013 moet er namelijk voldaan worden aan de maximale emissiewaarden voor ammoniak uit het Besluit emissiearme huisvesting. Een eis om van de betreffende Stoppersregeling gebruik te kunnen maken is dat de veehouderij ook daadwerkelijk voor 1 januari 2020 is gestopt met haar varkens- of pluimveetak, of er moet worden voldaan aan de eisen uit het Besluit emissiearme huisvesting. Intensieve veehouderijen die deelnamen aan de Stoppersregeling hoefden zich niet aan de destijds nieuwe eisen uit het Besluit emissiearme huisvesting te houden (CBS, sd). Wel moest er in de te overbruggen jaren, tot 1 januari 2020, alternatieve maatregelen

getroffen worden, de zogenoemde stoppersmaatregelen. Deze maatregelen moesten er voor zorgen dat er op een alternatieve manier reductie van ammoniak plaatsvindt, zonder dat er een luchtwasser wordt geplaatst (InfoMil, sd). Doordat de intensieve veehouderijen, die gebruik hebben gemaakt van het landelijke gedoogbeleid uit het Actieplan Ammoniak Veehouderij, voor 1 januari 2020 daadwerkelijk gestopt moesten zijn, heeft dit geleid tot een afname van het aantal intensieve veehouderijen in 2020 ten opzichte van 2019. Een overzicht van het aantal land- en tuinbouwbedrijven per sector door de jaren heen is weergegeven in Tabel 3 (Berkhout et al., 2022).

Tabel 3 Aantal land- en tuinbouwbedrijven naar bedrijfstype

	2000	2010	2019	2020	Vershil (%) 2019-2020
Glastuinbouw- en champignonbedrijven	8,804	4,573	2,700	2,790	3.3
Opengrondstuinbouwbedrijven	10,489	7,450	5,671	5,638	-0.6
Akkerbouwbedrijven	14,799	11,962	10,979	11,174	1.8
Melkveebedrijven	23,280	17,519	14,923	14,542	-2.6
Overige graasdierbedrijven	20,208	19,073	10,083	10,117	0.3
Intensieve veehouderijbedrijven	12,058	7,911	5,730	5,438	-5.1
Gecombineerde bedrijven	7,751	3,836	3,147	2,996	-4.8
Land- en tuinbouwbedrijven, totaal	97,389	72,324	53,233	52,695	-1

Bron: CBS-Landbouwteiling; bewerking: Wageningen Economic Research.

Aangezien er 278 varkenshouderijen, die in aanmerking kwamen voor de Subsidieregeling sanering varkensbedrijven, de overeenkomst hebben getekend, is het aantal intensieve veehouderijbedrijven in 2021 verder gedaald. Dit is echter nog niet meegenomen in Tabel 3 en Figuur 4.

3.2 Redenen voor het stoppen van een veehouderij

Er zijn verscheidene redenen waarom ondernemers stoppen met hun veehouderij en dit verschilt per individu, echter zijn er over het algemeen drie hoofdredenen voor ondernemers om te stoppen met hun veehouderij. De redenen zijn als volgt:

1. “Leeftijd in combinatie met het ontbreken van een opvolger”;
2. “Ontbreken van ontwikkelingsmogelijkheden op de locatie”;
3. “Uitweg uit laag inkomen en hoge schulden” (Hoste et al., 2021).

Deze drie redenen, die de onderzoekers Hoste et al. (2021) van Wageningen University & Research hebben onderzocht, worden hierna verder toegelicht aan de hand van het betreffende onderzoek.

Bij veehouders zijn er grote verschillen qua leeftijd als het gaat om de eerste reden. Er zijn veehouders die het bedrijf geleidelijk afbouwen, of voortzetten in een gewijzigde vorm. Een beëindigingsregeling past mogelijk in dit proces. Tevens zijn er veehouders die door blijven gaan tot op hoge leeftijd. Het aantal bedrijven dat een opvolger heeft om voort te zetten is weergegeven in Tabel 4. Deze cijfers zijn op basis van gegevens uit 2020.

Tabel 4 Percentage agrarische bedrijven met opvolger

Bedrijfstype	Percentage opvolger
Melkveebedrijven	63%
Varkensbedrijven	40%
Pluimveebedrijven	51%

Bron: CBS, eigen bewerking; jaar 2020 (voorlopig).

De tweede reden om als veehouder te stoppen met het bedrijf heeft te maken met het ontbreken van perspectief om te kunnen door ontwikkelen. Dit heeft veelal te maken met de strenge wet- en regelgeving. Een bedrijf kan ook klem zitten op het moment dat het in of nabij een Natura 2000-gebied gevestigd is. De wet- en regelgeving maakt het voor deze bedrijven erg lastig om te kunnen ontwikkelen op hun locatie.

Een derde mogelijke reden om te stoppen is de financiële positie van de veehouderij. Veehouderijen hebben veelal hoge schulden en kunnen soms niet uit de eigen portemonnee investeren. Op het moment dat de omzet tegenvalt, door slechte verkoopprijzen en hoge inkoopprijzen, kan het voor een ondernemer lastig worden om het hoofd boven water te houden.

(Hoste et al., 2021)

4 Vraagstuk

In dit hoofdstuk wordt de relevantie, knowledge gap en afbakening beschreven om vervolgens tot hoofd- en deelvragen te komen. Ten slotte wordt de doelstelling beschreven.

4.1 Relevantie

De stikstofproblematiek en de daaropvolgende opkoopregelingen hebben invloed op bedrijven binnen de agrarische- en bouwsector. Dit geldt niet alleen voor de primaire bedrijven, maar ook voor verschillende secundaire bedrijven. Naar aanleiding van de stikstofproblematiek zijn er opkoopregelingen opgesteld door de overheid. Dit kan voor veehouders grote invloed hebben op hun toekomst aan de hand van de keuze die ze hierin maken. De keuze die gemaakt wordt kan afhangen van de beschikbare informatie onder de veehouders met betrekking tot de Lbv en de Rpav en de voorwaarden om hier aan deel te kunnen nemen.

Het belang van de overheid is dat er zoveel mogelijk veehouderijen opgekocht kunnen worden, zodat er stikstofruimte ontstaat voor het legaliseren van onder andere PAS-melders en voor economische en maatschappelijk relevante activiteiten. Echter moeten de regelingen dan wel gunstig genoeg zijn voor de veehouder. Aan de hand van het onderzoek wordt inzicht gegeven in hoe veehouders denken over de opkoopregelingen en wat het kennisniveau over de regelingen is. Aan de hand hiervan kan beoordeeld worden of de beleidsregels op een juiste manier zijn opgesteld om genoeg animo te creëren en om vervolgens daadwerkelijk het beoogde doel te behalen.

Verder is het onderzoek relevant voor adviesbureaus in de agrarische sector. Zij kunnen namelijk vragen verwachten vanuit veehouders over eventuele deelname aan een opkoopregeling. Het onderzoek kan bijdragen aan het eenvoudiger beantwoorden van deze vragen vanuit veehouders op het moment dat aspecten van de betreffende beleidsregels, onder andere de minimale depositie van 2 mol/ha/j, inzichtelijk zijn gemaakt.

Het onderwerp met betrekking tot de opkoopregeling is dus ten eerste relevant voor de primaire sector, de veehouderijen. Zij staan namelijk centraal bij de opkoopregeling. Verder is het onderwerp relevant voor agrarische adviesbureaus, zij kunnen immers veehouderijen adviseren met betrekking tot een opkoopregeling. Ten slotte is de opkoopregeling relevant voor de beleidsmakers, aangezien het beleid er voor moet zorgen dat er weer stikstofruimte ontstaat voor economische en maatschappelijke activiteiten.

4.2 Knowledge gap

In de hoofdstukken 2 en 3 is theorie beschreven die bekend is met betrekking tot opkoopregelingen en de invloed op de sector. Echter zijn er ook zaken die nog niet bekend of onduidelijk zijn. Wat bijvoorbeeld nog niet bekend is, is wat de animo vanuit veehouders voor de Lbv en de tweede tranche van de Rpav is en of daaropvolgend, het beoogde doel behaald kan worden. Dit tweede hangt namelijk onder andere samen met de animo. Indien de animo erg laag is, zullen maar weinig veehouderijen deelnemen aan een opkoopregeling, wat uiteindelijk niet zorgt voor het beoogde effect. Verder is het onbekend wat het kennisniveau van veehouders over de Lbv en de Rpav is, terwijl dit wel invloed kan hebben op de deelname aan een opkoopregeling. Wanneer een veehouder niet goed genoeg op de hoogte is van de opkoopregelingen en dus niet over de nodige kennis beschikt, kan dit invloed hebben op de animo voor en de deelname aan een opkoopregeling.

Wat ook samenhangt met het behalen van het beoogde doel, zijn de voorwaarden voor deelname aan een opkoopregeling. De voorwaarden voor deelname aan de Rpav zijn bekend, maar de voorwaarden voor de Lbv daarentegen nog niet. Hoewel de voorwaarden van de Rpav bekend zijn, is het niet voor elke bedrijfssituatie en ligging eenvoudig te zien of deelname mogelijk is. Een voorwaarde voor deelname aan de Rpav is bijvoorbeeld een minimale depositie van 2 mol/ha/jaar, echter is het voor veehouders en adviesbureaus niet voor elke afzonderlijke situatie direct inzichtelijk of deze minimale depositie wordt overschreden.

4.3 Afbakening

De afbakening in het onderzoek zit met name in de grootte van het gebied dat onderzocht gaat worden. Voor het onderzoek wordt gekozen om het af te bakenen op de regio's Achterhoek en Twente. Verder wordt er in het onderzoek afgebakend tot één opkoopregeling, namelijk de eerste tranche van de Regeling provinciale aankoop veehouderijen nabij natuurgebieden. De reden hiervoor is dat de voorwaarden van deze regeling bekend zijn, de voorwaarden van de Lbv daarentegen nog niet.

4.4 Hoofd- en deelvragen

Nu het duidelijk is wat er wel en niet bekend is over de Rpav, leidt dit tot hoofd- en deelvragen. Aangezien het kennisniveau van een veehouder een rol kan spelen in het wel of niet deelnemen aan de Rpav, zal ook dit aspect worden onderzocht. In de volgende sub paragrafen worden de hoofd- en deelvragen beschreven.

4.4.1 Hoofdvraag

In welke mate zijn de factoren wet- en regelgeving, kennisniveau en animo bepalend voor het wel of niet deelnemen van een veehouderij aan de 'Regeling provinciale aankoop veehouderijen nabij natuurgebieden' (Rpav) in de regio's Achterhoek en Twente?

4.4.2 Deelvragen

Om de hoofdvraag te kunnen beantwoorden worden de volgende deelvragen onderzocht:

1. In welke situaties, met betrekking tot de hoeveelheid ammoniakemissie en de afstand van een veehouderij tot het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied, voldoet een veehouderij in de regio's Achterhoek en Twente aan de drempelwaarde uit de Rpav van 2 mol/ha/j aan ammoniakdepositie?
2. Wat is het kennisniveau met betrekking tot de Rpav onder veehouders in de regio's Achterhoek en Twente?
3. Wat is de animo met betrekking tot de Rpav onder veehouders in de regio's Achterhoek en Twente?
4. Welke eventuele andere factoren bepalen of er wel of niet door veehouders wordt deelgenomen aan de Rpav in de regio's Achterhoek en Twente?

4.5 Doelstelling

Het doel van het onderzoek is om inzicht te krijgen in datgene wat een veehouder weerhoudt van deelname aan de Rpav. De uitkomst van het onderzoek is bedoeld voor onder andere adviesbureaus. Aan de hand van de resultaten kunnen zij op een eenvoudige manier inzicht krijgen in of een veehouderij zou kunnen deelnemen aan de Rpav, wat vervolgens teruggekoppeld kan worden richting de veehouder. Tevens kunnen adviesbureaus aan de hand van de uitkomsten van het onderzoek een grotere rol gaan spelen in de informatievoorziening met betrekking tot de Rpav. Het doel van het onderzoek voor adviesbureaus is dan ook dat zij eenvoudig veehouders van advies kunnen voorzien met betrekking tot de Rpav.

Een andere doelgroep van het onderzoek zijn de veehouders zelf. Aan de hand van de resultaten zouden zij zelf namelijk ook inzicht kunnen krijgen in het feit of ze op basis van de voorwaarden van de Rpav wel of niet kunnen deelnemen aan de Rpav.

Ten slotte is het onderzoek bedoeld voor de beleidsmakers van de Rpav. Aan de hand van het onderzoek wordt inzichtelijk gemaakt wat een veehouder weerhoudt van deelname aan de Rpav. Als dit voor de beleidsmakers inzichtelijk is gemaakt kunnen zij bepalen in hoeverre er stikstofruimte beschikbaar komt voor toekomstige economische en maatschappelijke activiteiten aan de hand van de Rpav. Dit zou uiteindelijk kunnen leiden tot aanvullende regelgeving.

5 Materiaal en methode

In dit hoofdstuk wordt per deelvraag beschreven hoe het onderzoek is uitgevoerd om de betreffende gegevens te verzamelen.

5.1 Deelvraag 1

“In welke situaties, met betrekking tot de hoeveelheid ammoniakemissie en de afstand van een veehouderij tot het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied, voldoet een veehouderij in de regio's Achterhoek en Twente aan de drempelwaarde uit de Rpav van 2 mol/ha/j aan ammoniakdepositie?”

Om deelvraag 1 te kunnen beantwoorden is er gebruik gemaakt van kwantitatief onderzoek. Bij dit onderzoek zijn bepaalde gegevens verzameld om uiteindelijk voor de regio's Achterhoek en Twente eenvoudig een beeld te hebben of een veehouderij op een bepaalde locatie van een bepaalde bedrijfsgrootte, met betrekking tot ammoniakemissie, zou kunnen deelnemen aan de Rpav. Er is hierbij gebruik gemaakt van modelmatige situaties, dat wil zeggen dat er voor fictieve veehouderijen een beeld geschetst is. Wat hierbij centraal staat is of een veehouderij boven of onder de drempelwaarde van 2 mol/ha/j aan ammoniakdepositie uitkwam, dit is namelijk een vereiste om te kunnen deelnemen aan de Rpav. Om de benodigde gegevens voor deelvraag 1 te verkrijgen, werd gebruik gemaakt van het AERIUS-rekenmodel, zowel AERIUS Calculator als AERIUS Aankoop Calculator. Met AERIUS Calculator kan de stikstofdepositie van een bepaalde situatie berekend worden en aan de hand van de AERIUS Aankoop Calculator kan getoetst worden of een bepaalde situatie voldoet aan de voorwaarden voor de Rpav.

Binnen de regio's Achterhoek en Twente werden op verschillende locaties berekeningen uitgevoerd aan de hand van AERIUS Calculator. Voor elke locatie werd het middelpunt van het betreffende dorp/de stad gehanteerd. De locaties met de betreffende coördinaten (middelpunten) waar berekeningen uitgevoerd werden staan voor de Achterhoek in Tabel A1 en voor Twente in Tabel A2 vermeld. Er werd voor iedere locatie uitgegaan van een fictief melkveebedrijf met jongvee, waarbij twee stallen aanwezig zijn. Dit betekent dat er tevens twee emissiepunten aanwezig zijn. De berekening van de ingevoerde emissiepunten in AERIUS Calculator (RIVM, 2022) staat voor iedere locatie in Bijlage A uitgelegd.

Om voor de verschillende locaties binnen de Achterhoek en Twente een vergelijkbaar resultaat te krijgen, werden voor elke situatie dezelfde bronkenmerken in AERIUS Calculator ingevoerd. De bronkenmerken die werden gehanteerd zijn tevens in Bijlage A toegevoegd. Aangezien er in de praktijk veehouderijen voorkomen met verschillende hoeveelheden ammoniakemissie, was er voor gekozen om op elke locatie die getoetst werd vier berekeningen uit te voeren met verschillende ammoniakemissies. Zo is het uiteindelijke resultaat niet voor één bedrijfsgrootte bepaald, maar voor vier verschillende bedrijfsgroottes. De stalsystemen, dieren en aantallen die gehanteerd werden, staan voor de vier verschillende berekeningen die zijn gedaan, ook vermeld in Bijlage A. Wanneer alle gegevens waren ingevoerd voor een bepaalde situatie kon het geëxporteerd worden als Pdf-bestand.

Er is voor een melkveebedrijf gekozen, aangezien dit het meest gangbaar is. Tevens gaat het om de hoeveelheid ammoniakemissie van een veehouderij en niet zozeer om de diersoort. Daar waar er in de werkelijkheid sprake is van bijvoorbeeld een varkensbedrijf, kan er naar de resultaten gekeken worden van de situatie met de overeenkomende hoeveelheid ammoniakemissie.

De berekeningen die in AERIUS Calculator gemaakt zijn, werden vervolgens ieder afzonderlijk geïmporteerd in AERIUS Aankoop Calculator (RIVM, 2021). Dit rekenmodel berekende de gemiddelde

depositie in mol/ha/j per natuurgebied voor elk fictieve bedrijf. Tevens werd aan de hand hiervan de totale gemiddelde depositie in mol/ha/j berekend. Aan de hand van deze waarde kan beoordeeld worden of het fictieve bedrijf boven of onder de drempelwaarde van 2 mol/ha/j uitkomt en of het dus op basis van deze voorwaarde in aanmerking komt voor de Rpav. Verder gaf de AERIUS Aankoop Calculator een omgevingsscore aan. Deze score geeft een vergelijking aan van de depositiereductie van de betreffende veehouderij met de potentiële depositiereductie van veehouderijen in de omgeving. Hierbij geldt dat een hoge score aangeeft dat er weinig veehouderijen in de omgeving zitten die kunnen zorgen voor een nog hogere depositiereductie. Veehouderijen met een hoge score zorgen dan ook voor de grootste depositiereductie in de betreffende omgeving. Aan de hand van onder andere de omgevingsscore kan bepaald worden voor wat voor soort bedrijven, met betrekking tot de hoeveelheid ammoniakemissie en de afstand van een veehouderij tot het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied, de bijdrage aan depositiereductie het meest efficiënt is.

De verzamelde gegevens werden vervolgens geordend in een tabel. De opzet van deze tabel is weergegeven in Tabel B1 voor de Achterhoek en in Tabel B2 voor Twente, waarbij de verzamelde gegevens in Bijlage D genoteerd zijn. De criteria die van belang waren bij het beoordelen van de resultaten zijn de totale gemiddelde depositie in mol/ha/j voor elke afzonderlijke situatie en de afstand tot het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied. Dit waren belangrijke criteria aangezien dit voorwaarden zijn om deel te kunnen nemen aan de Rpav.

De betrouwbaarheid van het onderzoek werd gegarandeerd aangezien de rekenmodellen die gebruikt werden door de overheid zijn vastgesteld en dit als basis voor de vergunningsverlening geldt. De resultaten blijven betrouwbaar indien de huidige versie van AERIUS Calculator (versie 2021.0.5) niet vernieuwd wordt. Gedurende het onderzoek is dan ook continu deze versie van AERIUS Calculator gebruikt. Echter is er bij het onderzoek uitgegaan van een modelmatige situatie. Dit betekent dat in de werkelijkheid niet letterlijk van de berekende ammoniakdepositie voor een bepaalde locatie en bedrijfsgrootte uitgegaan kan worden. Wanneer een veehouderij bijvoorbeeld 100 meter verderop gevestigd is dan de berekende locatie, kan dit invloed hebben op de ammoniakdepositie. De resultaten zijn dus bedoeld om een indicatie te hebben of een veehouderij wellicht zou kunnen deelnemen aan de Rpav. Wanneer een veehouder daadwerkelijk wil deelnemen aan de Rpav, dient een exacte berekening gemaakt te worden, behorend bij de betreffende veehouderij.

5.2 Deelvraag 2

“Wat is het kennisniveau met betrekking tot de Rpav onder veehouders in de regio’s Achterhoek en Twente?”

Deze deelvraag is tevens beantwoord aan de hand van kwantitatief onderzoek, maar dan met behulp van een enquête. De enquête werd uitgezet in de regio’s Achterhoek en Twente. Om zoveel mogelijk respons binnen deze regio’s te krijgen is er gebruik gemaakt van diverse agrarische Facebookgroepen, hier werd de enquête in geplaatst. Tevens werd de enquête gedeeld binnen het klantenbestand van het afstudeerstagebedrijf en dan specifiek met klanten in de regio’s Achterhoek en Twente. De enquête is naar ongeveer 480 klanten gestuurd via de e-mail.

De enquête die werd uitgezet is in Bijlage C toegevoegd en is aan de hand van het online enquêteprogramma ‘Google Forms’ gemaakt. De enquête bevatte vragen die ervoor zorgen dat de deelvragen 2 t/m 4 beantwoord kunnen worden. Er werden daarom vragen gesteld met betrekking tot het kennisniveau, de animo en andere factoren die bepalend kunnen zijn op het wel of niet deelnemen van een veehouderij aan de Rpav. De enquêtevragen behorend bij deelvraag 3 en 4 worden in paragraaf 5.3 en 5.4 besproken. Om een beeld te kunnen krijgen van de respondenten

werden er aan het begin van de enquête drie algemene vragen gesteld. Aan de hand van deze vragen is het duidelijk geworden wat voor soort agrarisch bedrijf de respondent heeft, waar het bedrijf gevestigd is en of er een bedrijfsopvolger is voor het bedrijf.

Om het kennisniveau te toetsen werden er vragen gesteld over de inhoud van de Rpav en dan met name over de voorwaarden van de regeling. Tevens is er ingegaan op de informatieverstrekking. Om eerst een algemeen beeld te krijgen of de respondenten bekend zijn met de Rpav, werd hier gericht naar gevraagd (vraag 4). Om hier vervolgens iets meer diepgang uit te kunnen halen werden er vragen gesteld over de voorwaarden van de Rpav (vraag 5 t/m 8). Er werden bijvoorbeeld vragen gesteld of de respondent op de hoogte is dat de drempelwaarde om deel te kunnen nemen aan de regeling 2 mol/ha/j is en of de respondent weet welke sectoren wel of niet mogen deelnemen aan de Rpav. Bij deze tweede vraag werden niet alleen de antwoordopties 'ja' en 'nee' gegeven, maar ook de optie dat de respondent alleen weet dat de sector waar men werkzaam is wel of niet mag deelnemen. Deze derde antwoordoptie werd gegeven aangezien het denkbaar is dat de regeling voor sommigen niet geheel bekend is, maar het alleen voor de eigen situatie bekend is of er wel of niet deelgenomen kan worden aan de Rpav. Door de antwoorden die verkregen werden op deze vragen kunnen er conclusies getrokken worden. Indien de respondenten niet bekend zijn met de Rpav en ze de voorwaarden om deel te kunnen nemen niet kennen, dan is het kennisniveau van deze respondenten met betrekking tot de Rpav hoogstwaarschijnlijk laag. Door tevens vragen te stellen met betrekking tot informatieverstrekking (vragen 10 t/m 11), kan het duidelijk worden hoe de respondent geïnformeerd wordt en of men dit genoeg informatie vindt om te kunnen bepalen of er wel of niet wordt deelgenomen aan de Rpav. Indien de respondent heeft aangegeven onvoldoende informatie te hebben, werd er een vervolgvraag gesteld waarbij aangevinkt kon worden over welke aspecten men graag meer informatie zou willen (vraag 12). Hierbij kon de respondent ook zelf nog een antwoord invullen indien een gewenst antwoord er niet tussen stond. Door op de informatieverstrekking in te gaan werd het helder wat de respondent eventueel mist qua informatieverstrekking. Het kennisniveau kan in de toekomst vervolgens verhoogd worden door hier op in te spelen, mocht dit nodig blijken te zijn uit het onderzoek.

Uiteindelijk was er nog een extra vraag toegevoegd aan de enquête. Dit als gevolg van de publicatie van het concept van de tweede tranche Rpav. Om de actualiteit bij het onderzoek te betrekken was hier op ingegaan, door in de enquête te vragen of de respondent heeft meegekregen dat het concept van de tweede tranche van de Rpav is gepubliceerd. Deze vraag kan gekoppeld worden aan het kennisniveau.

Om te zorgen dat de kwaliteit van het onderzoek betrouwbaar is, is de enquête bij het opstellen getest onder een aantal veehouders uit de doelgroep. Er werd aangegeven dat het wellicht lastig kan zijn om de enquête in te vullen voor veehouders die niks van de Rpav afweten. Hierbij werd dan ook voorgesteld of het misschien een idee is om aan het begin van de enquête informatie te verschaffen met betrekking tot de Rpav. Echter is er voor gekozen om vooraf geen informatie te geven, aangezien de antwoorden die vervolgens zullen worden gegeven wellicht niet meer relevant zijn. De kans bestaat dat respondenten dan namelijk gaan aangeven dat ze bijvoorbeeld bekend zijn met de Rpav, terwijl dit vooraf niet het geval was. Er is tevens overwogen om de respondenten naar het einde van de enquête te leiden indien men niet bekend is met de Rpav. Echter is hier niet voor gekozen, aangezien de antwoorden van de overige vragen relevant blijven, ook wanneer de respondent niet bekend is met de Rpav. Het is namelijk goed om te weten welke informatie men wil hebben en of bijvoorbeeld het wel of niet willen deelnemen aan de Rpav samenhangt met het kennisniveau. Verder waren de enquêtevragen, volgens de veehouders die de enquête getest hadden, goed te begrijpen waarbij tevens passende antwoordopties worden gegeven.

Het aantal respondenten waarbij de betrouwbaarheid gegarandeerd kon worden, werd bepaald op basis van vergelijkbare wetenschappelijke onderzoeken in de agrarische sector in onder andere de regio's Achterhoek en Twente (Heinsmann, 2006). De steekproefgrootte is niet bepaald aan de hand van de steekproefcalculator, aangezien het niet bekend was wat de foutenmarge en het betrouwbaarheidsniveau is (CheckMarket, 2021). Op basis van vergelijkbaar onderzoek dienden er minimaal 150 respondenten te zijn om de betrouwbaarheid van het onderzoek te garanderen. Om minimaal 150 respondenten te verkrijgen, diende de enquête uitgezet te worden onder minimaal 750 personen uit de populatie. Hierbij werd gerekend met een geschat responspercentage van twintig procent. De antwoorden die verkregen werden, zijn overzichtelijk weergegeven in het online programma 'Google Forms' aan de hand van onder andere tabellen en grafieken.

5.3 Deelvraag 3

"Wat is de animo met betrekking tot de Rpav onder veehouders in de regio's Achterhoek en Twente?"

De vragen die voor het beantwoorden van deelvraag 3 relevant waren, zijn de vragen 13 t/m 15 (zie Bijlage C). Deze vragen hebben betrekking op de animo onder veehouders voor de Rpav. Er werd een algemene vraag gesteld of de respondenten momenteel zouden willen deelnemen aan de Rpav. Indien de respondent als antwoord 'nee' gaf op deze vraag, dan werd de vraag gesteld waarom men niet zou willen deelnemen aan de Rpav. Hier werden diverse antwoordopties gegeven die betrekking hebben op financiële aspecten (van het bedrijf), de toekomst van het bedrijf en de toekomst van de respondent. Tevens werd er een optie gegeven waarbij de respondent zelf een antwoord kon invullen. Op deze manier werden de redenen in beeld gebracht waarom een veehouder niet zou willen deelnemen aan de regeling. Aan de hand van deze vragen is er een beeld gevormd over de animo voor de Rpav. Verder werd, voor het beantwoorden van deze deelvraag, gevraagd naar het tevredenheidsniveau van de respondenten over de Rpav. Dit is gedaan aan de hand van de Likertschaal (Poortinga, sd). De respondent kon antwoord geven op een vijfpuntsschaal van zeer tevreden tot zeer ontevreden, met een extra toevoeging voor degenen die te weinig over de Rpav weten om hier een goed antwoord op te kunnen geven. Aan de hand van deze vraag kon een beeld gevormd worden hoe veehouders naar de regeling kijken en of dit in verband staat met het wel of niet deelnemen aan de Rpav op dit moment.

5.4 Deelvraag 4

"Welke eventuele andere factoren bepalen of er wel of niet door veehouders wordt deelgenomen aan de Rpav in de regio's Achterhoek en Twente?"

Voor het beantwoorden van deelvraag 4, met betrekking tot eventuele andere factoren die bepalend zijn voor het wel of niet deelnemen van een veehouderij aan de Rpav, waren de vragen 16 en 17 van de enquête opgesteld (zie Bijlage C). Aan de hand van deze vragen is inzicht gegeven in welke factoren, naast de wet- en regelgeving, kennisniveau en animo, een rol spelen onder veehouders bij de keuze om wel of niet deel te nemen aan de Rpav. Bij vraag 16 werd tevens gebruik gemaakt van de Likertschaal (Poortinga, sd). Hier werden verschillende factoren gegeven waarbij die respondent op een schaal van 1 tot 5 kon aangeven hoe belangrijk de respondent de gegeven factoren vindt. Doordat uit ervaringen van voorgaande opkoopregelingen (zoals beschreven in paragraaf 2.1 en 2.3) is gebleken dat het toekomstbeeld en de hoogte van de te ontvangen vergoeding belangrijke factoren zijn voor het wel of niet deelnemen aan een opkoopregeling, werden onder andere naar deze aspecten gevraagd. Aangezien er wellicht ook nog andere factoren meespelen bij het wel of niet deelnemen aan de Rpav onder de respondenten, werd er een open vraag gesteld of er nog andere factoren zijn die de keuze voor deelname onder veehouders bepalen. Op deze manier is er een zo compleet mogelijk beeld verkregen van de factoren die de deelname aan de Rpav bepalen.

6 Resultaten

Zoals reeds beschreven is er kwantitatief onderzoek gedaan voor het beantwoorden van de deelvragen. Er zijn twee soorten kwantitatief onderzoek gedaan. Om een antwoord te verkrijgen op deelvraag 1 is er gebruik gemaakt van de AERIUS-rekenmodellen. Voor deelvraag 2 t/m 4 is gebruik gemaakt van een enquête onder veehouders in de regio's Achterhoek en Twente. In de volgende paragrafen worden per deelvraag de resultaten besproken, wat uiteindelijk leidt tot het beantwoorden van de hoofdvraag. Voorafgaand aan de resultaten op deelvraag 2 t/m 4, wordt in paragraaf 6.2 de algemene informatie over de respondenten van de enquête gepresenteerd.

6.1 Deelvraag 1

“In welke situaties, met betrekking tot de hoeveelheid ammoniakemissie en de afstand van een veehouderij tot het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied, voldoet een veehouderij in de regio's Achterhoek en Twente aan de drempelwaarde uit de Rpav van 2 mol/ha/j aan ammoniakdepositie?”

Om antwoord te kunnen geven op deze deelvraag zijn er verscheidene berekeningen in de AERIUS-rekenmodellen gemaakt. Alle resultaten van de berekeningen zijn weergegeven voor de Achterhoek in Tabel D1 en voor Twente in Tabel D2.

In AERIUS Calculator zijn voor 121 locaties in de Achterhoek en Twente berekeningen uitgevoerd. Voor elke locatie zijn vier berekeningen uitgevoerd met verschillende hoeveelheden ammoniakemissies, namelijk 1608 kg, 3216 kg, 4824 kg en 6432 kg. Vervolgens werd de output die uit AERIUS Calculator kwam als input gebruikt voor AERIUS Aankoop Calculator. Echter konden niet voor alle 121 locaties berekeningen uitgevoerd worden in AERIUS Aankoop Calculator. Voor 16 locaties gaf het rekenmodel namelijk een foutmelding tijdens het uploaden. Het rekenmodel gaf aan dat er voor de betreffende locatie geen relevante natuurgebieden in de buurt liggen (zie Figuur 5). Dit wil zeggen dat de afstand tussen de betreffende locatie en het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied te groot is.

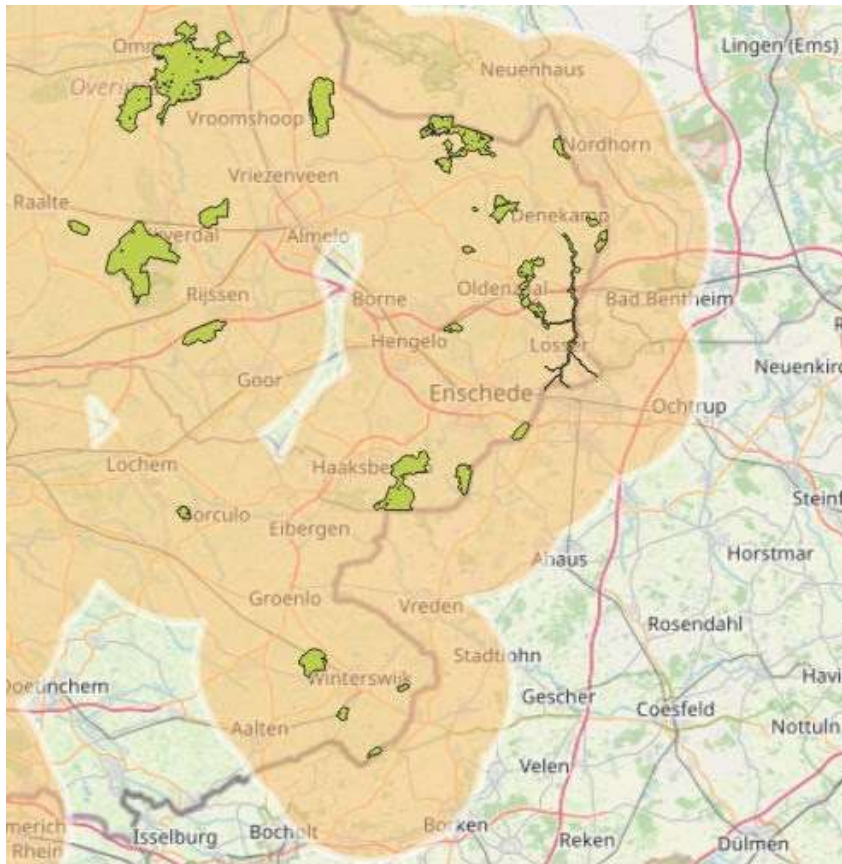
A screenshot of an orange rectangular box containing white text. The text reads: "De geuploade Bijlage AERIUS berekening (PDF) kan niet doorgerekend worden aangezien er geen relevante natuurgebieden in de buurt van de stal locaties liggen." This is a message indicating that a calculation could not be performed due to a lack of nearby Natura 2000 areas.

De geuploade Bijlage AERIUS berekening (PDF) kan niet doorgerekend worden aangezien er geen relevante natuurgebieden in de buurt van de stal locaties liggen.

Figuur 5 Foutmelding AERIUS Aankoop Calculator

Eén van de voorwaarde om deel te kunnen nemen aan de eerste tranche Rpav is dat de afstand tussen het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied en de betreffende locatie niet meer dan 10 kilometer is. De 16 locaties waar een foutmelding gegeven werd, zijn gelegen op een afstand die groter is dan 10 kilometer tot aan het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied. Aangezien er in die situaties niet aan de voorwaarde wordt voldaan, konden deze berekeningen niet gemaakt worden. Deze voorwaarde wordt namelijk meegenomen in AERIUS Aankoop Calculator.

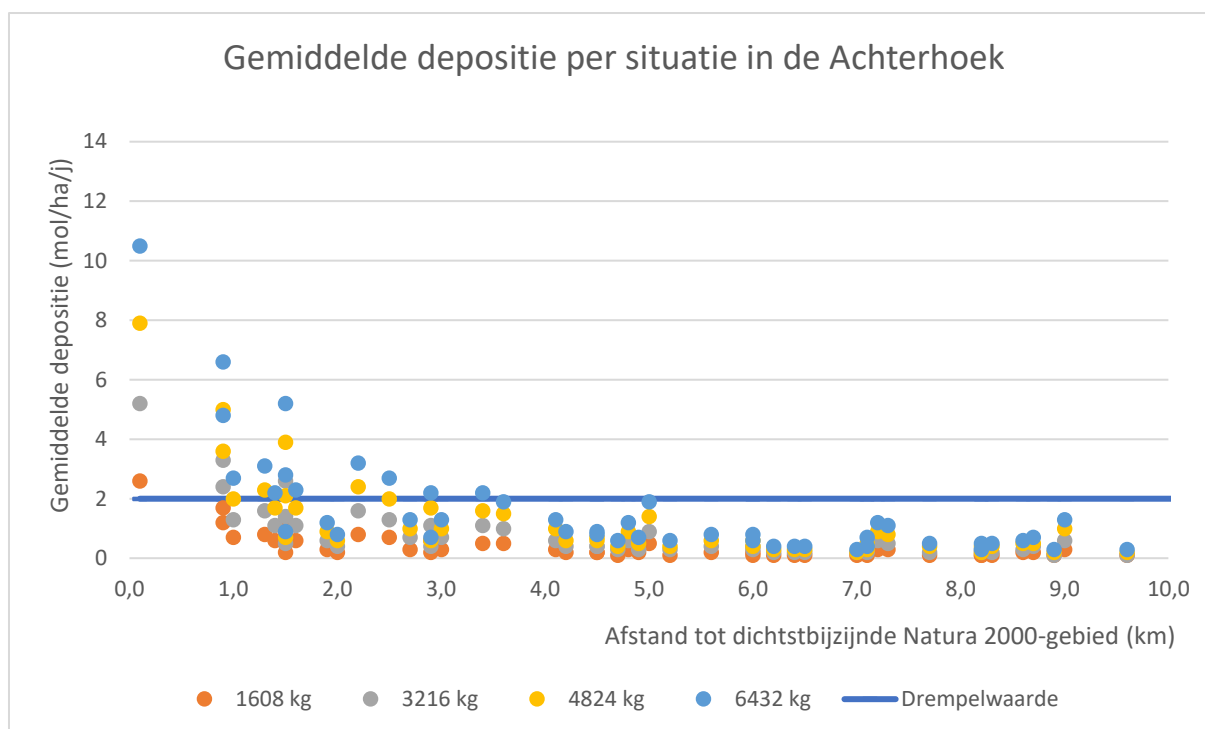
In Figuur 6 is een kaart met de regio's Achterhoek en Twente weergegeven, waarbij oranje kleurige cirkels met een straal van 10 kilometer om de Natura 2000-gebieden (met groen aangegeven) zijn getekend. Gebieden die buiten deze cirkels vallen hebben een afstand tot aan het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied die groter is dan 10 kilometer. De locaties waar geen berekeningen voor gemaakt konden worden vallen dan ook buiten deze cirkels. In Tabel 5 en Tabel 6 is voor de locaties waar geen berekeningen uitgevoerd konden worden in AERIUS Aankoop Calculator dan ook een afstand tot aan het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied gemeten van meer dan 10 kilometer.

Figuur 6 Afstandcirkels met een straal van 10 km om Natura 2000-gebieden in de Achterhoek en Twente

6.1.1 Achterhoek

Aan de hand van de berekeningen die uitgevoerd zijn voor alle locaties in de AERIUS Aankoop Calculator, zijn diverse grafieken gemaakt om gegevens inzichtelijk te maken. Ten eerste is in Figuur 7 een grafiek weergegeven waarbij de gemiddelde depositie in mol/ha/j van locaties in de Achterhoek is uitgedrukt, tegenover de afstand tot het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied. Deze grafiek is tevens vergroot weergegeven in Figuur E1 van Bijlage E. Elke kleur in de grafiek geeft een bepaalde situatie weer met betrekking tot de hoeveelheid ammoniakemissie. Tevens is er een horizontale grafieklijn ingetekend die de drempelwaarde van 2 mol/ha/j weergeeft. Deze drempelwaarde wordt meegenomen, aangezien dit één van de voorwaarden is om deel te kunnen nemen aan de eerste tranche van de Rpav. Alle situaties die boven deze grafieklijn met de betreffende drempelwaarde uitkomen, voldoen aan de voorwaarde waarbij de gemiddelde depositie hoger ligt dan 2 mol/ha/j. In de Achterhoek zijn voor 64 locaties berekeningen in AERIUS Calculator uitgevoerd, waarvan 15 locaties buiten de oranje cirkels uit Figuur 6 vallen. Deze locaties zijn dan ook niet meegenomen in Figuur 7.

Figuur 7 Gemiddelde depositie per situatie in de Achterhoek

In de grafiek van Figuur 7 is af te lezen dat vanaf een afstand van ongeveer 4,0 kilometer tot aan het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied, er geen situatie voorkomt in de Achterhoek waarbij de gemiddelde depositie groter is dan 2 mol/ha/j. Aangezien niet alle afstanden op de x-as af te lezen zijn, kan er naar Tabel D1 gekeken worden voor de meest correcte afstand waarbij de gemiddelde depositie niet boven de 2 mol/ha/j uitkomt. Hier valt af te lezen dat vanaf een afstand van 3,6 kilometer de gemiddelde depositie in alle situaties, met betrekking tot de hoeveelheid ammoniakemissie, onder de 2 mol/ha/j blijft.

1608 kg

Bij de situatie waarbij de ammoniakemissie 1608 kilogram is, wordt het minst vaak aan de drempelwaarde van 2 mol/ha/j voldaan. Zoals af te lezen in de grafiek is dit enkel het geval bij een afstand van 0,1 kilometer tot aan het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied. In Tabel D1 is af te lezen dat het hier gaat om de locatie Doesburg.

3216 kg

Wanneer de ammoniakemissie verdubbelt tot 3216 kilogram, neemt ook het aantal locaties toe waarbij de gemiddelde depositie boven de 2 mol/ha/j uitkomt. In deze situatie is er bij een afstand van 1,5 kilometer tot aan het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied nog een gemiddelde depositie die groter is dan 2 mol/ha/j. Echter, zoals ook in Figuur 7 te zien is, zijn er meerdere locaties die een afstand van 1,5 kilometer tot aan het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied hebben. Echter is de gemiddelde depositie bij deze locaties niet overal gelijk. Deze locaties zitten dan ook niet allemaal met een afstand van 1,5 kilometer tot aan hetzelfde Natura 2000-gebied gevestigd. Bij een afstand die groter is dan 1,5 kilometer, zijn er in deze situatie geen locaties waarbij de gemiddelde depositie groter is dan 2 mol/ha/j.

4824 kg

Bij een ammoniakemissie van 4824 kilogram zijn er vanaf een afstand van 2,7 kilometer tot aan het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied, geen locaties die boven de gemiddelde depositie van 2 mol/ha/j uitkomen. Echter wil het niet zeggen dat de locaties waarbij de afstand tot aan het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied kleiner is dan 2,7 kilometer, automatisch een gemiddelde depositie hebben boven de 2 mol/ha/j. Dit is ook terug te zien in de grafiek. Bij een aantal afstanden die kleiner zijn dan 2,7 kilometer komen de bijbehorende deposities namelijk alsnog onder de grafieklijn van de drempelwaarde.

6432 kg

In de situatie met de grootste hoeveelheid ammoniakemissie, namelijk 6432 kilogram, is de afstand van 3,4 kilometer de langste afstand waarbij de gemiddelde depositie nog boven de drempelwaarde van 2 mol/ha/j uitkomt. Ook bij deze ammoniakemissie hoeveelheid zijn er locaties waarbij de afstand kleiner is dan 3,4 kilometer maar waarbij de gemiddelde depositie onder de drempelwaarde van 2 mol/ha/j blijft.

Het aantal locaties in de Achterhoek dat boven en onder de drempelwaarde van 2 mol/ha/j uitkomt, ongeacht de afstand tot het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied, wordt per situatie in Tabel 5 weergegeven.

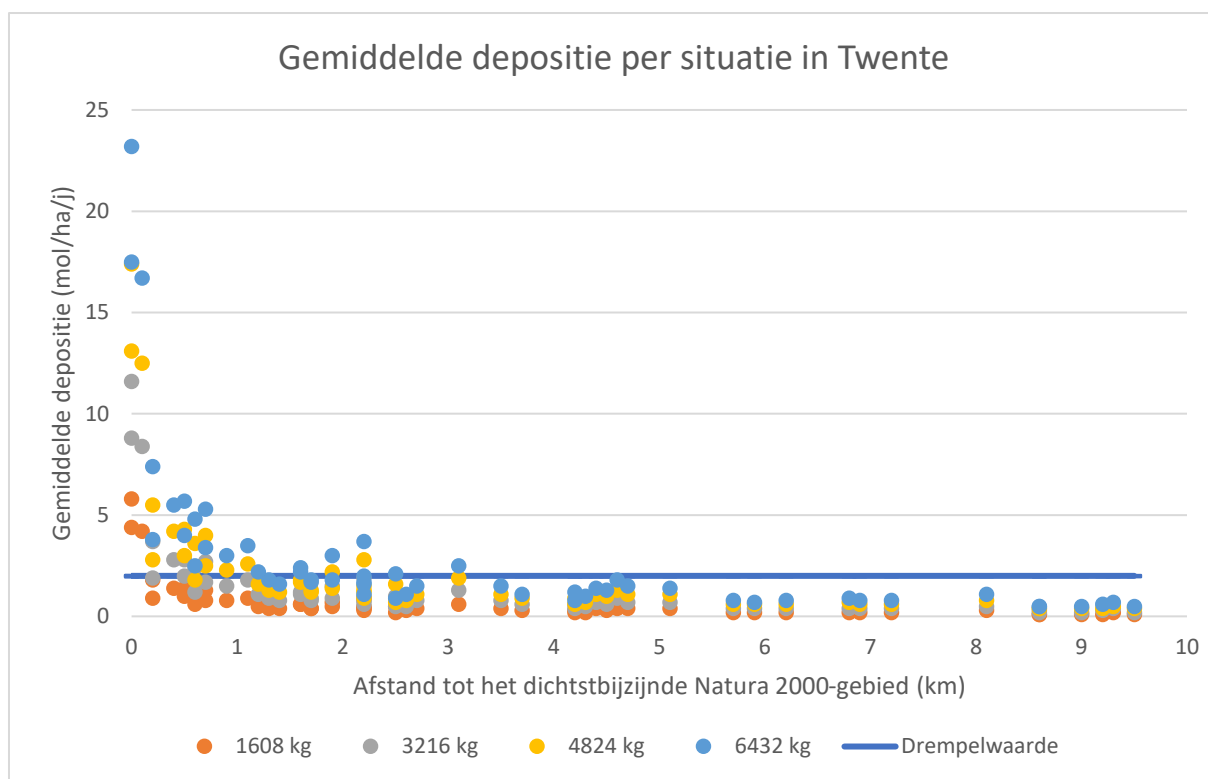
Tabel 5 Situaties Achterhoek t.o.v. drempelwaarde

	1608 kg	3216 kg	4824 kg	6432 kg
> 2 mol/ha/j	1	4	8	13
< 2 mol/ha/j	48	45	41	36
Niet berekend	15	15	15	15
Totaal	64	64	64	64

6.1.2 Twente

Vervolgens zijn de resultaten voor de locaties in Twente weergegeven in Figuur 8 en een vergrote versie is te vinden in Figuur E2 van Bijlage E. Ook in deze grafiek worden vier kleuren weergegeven die ieder een bepaalde hoeveelheid ammoniakemissie weergeeft. Daarnaast is de grafieklijn met de drempelwaarde van 2 mol/ha/j wederom ingetekend.

In totaal zijn er in AERIUS Calculator berekeningen uitgevoerd voor 57 locaties in Twente. Bij één locatie in Twente was de afstand tot aan het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied groter dan 10 kilometer, waardoor voor deze locatie geen berekening in AERIUS Aankoop Calculator uitgevoerd kon worden. Deze locatie valt ook weer buiten de oranje cirkels van Figuur 6.

Figuur 8 Gemiddelde depositie per situatie in Twente

In de grafiek is af te lezen dat bij een afstand tot aan het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied van ongeveer 4,0 kilometer, er geen situaties voorkomen waarbij de gemiddelde depositie boven de 2 mol/ha/j uitkomt. Door ook in dit geval naar Tabel D2 te kijken, kan het meest nauwkeurig bepaald worden vanaf welke afstand een locatie in ieder geval niet boven de gemiddelde depositie van 2 mol/ha/j uitkomt. De afstand tot aan het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied waarbij de gemiddelde depositie bij elke situatie, met betrekking tot de hoeveelheid ammoniakemissie, onder de 2 mol/ha/j uitkomt, is 3,5 kilometer.

1608 kg

Bij een ammoniakemissie van 1608 kilogram komt het grootste gedeelte van de berekende locaties niet boven de gemiddelde depositie van 2 mol/ha/j uit. Enkel locaties die op een afstand liggen van 0,1 kilometer of minder, komen boven de drempelwaarde uit.

3216 kg

In de situatie waarbij de ammoniakemissie 3216 kilogram is, komen er vanaf een afstand van 0,9 kilometer geen locaties voor waarbij de gemiddelde depositie 2 mol/ha/j of meer is. Hierbij geldt, net als bij de resultaten in de Achterhoek, dat bij een afstand die kleiner is dan 0,9 kilometer tot het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied, er niet automatisch vanuit gegaan kan worden dat de gemiddelde depositie meer dan 2 mol/ha/j is. Bij sommige gevallen is de afstand kleiner dan 0,9 kilometer, echter is de gemiddelde depositie vervolgens kleiner dan 2 mol/ha/j.

4824 kg

Voor de berekeningen met een ammoniakemissie hoeveelheid van 4824 kilogram geldt dat vanaf een afstand van 2,5 kilometer er geen locaties voorkomen waarbij de drempelwaarde van 2 mol/ha/j wordt overschreden. Echter zijn er ook weer locaties waarbij de afstand kleiner is dan 2,5 kilometer waarbij de gemiddelde depositie kleiner is dan 2 mol/ha/j.

6432 kg

Bij de laatste situatie, een ammoniakemissie van 6432 kg, wordt de drempelwaarde van 2 mol/ha/j bij een afstand vanaf 3,5 kilometer niet overschreden. Ook in deze situatie geldt dat er locaties voorkomen waarbij de afstand kleiner is dan 3,5 kilometer, maar waar de drempelwaarde van 2 mol/ha/j wel overschreden wordt.

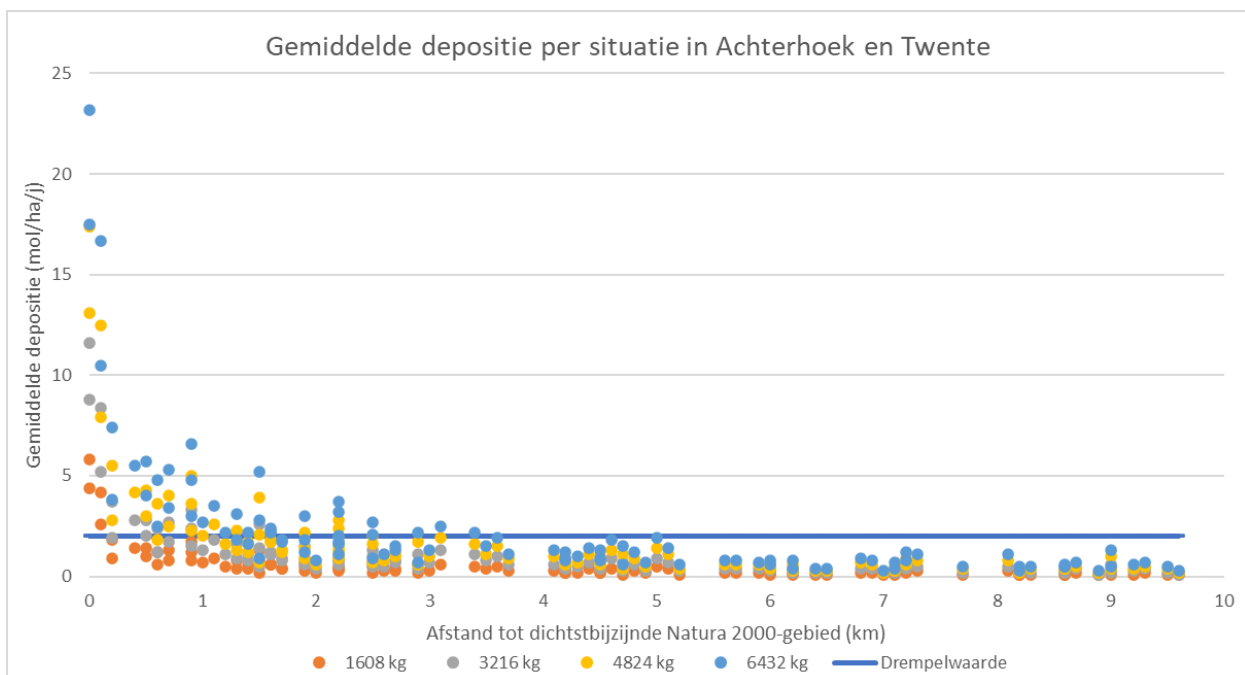
In Tabel 6 worden voor de locaties in Twente weergegeven hoeveel locaties boven of onder de drempelwaarde van 2 mol/ha/j uitkomen.

Tabel 6 Situaties Twente t.o.v. drempelwaarde

	1608 kg	3216 kg	4824 kg	6432 kg
> 2 mol/ha/j	3	10	16	23
< 2 mol/ha/j	53	46	40	33
Niet berekend	1	1	1	1
Totaal	57	57	57	57

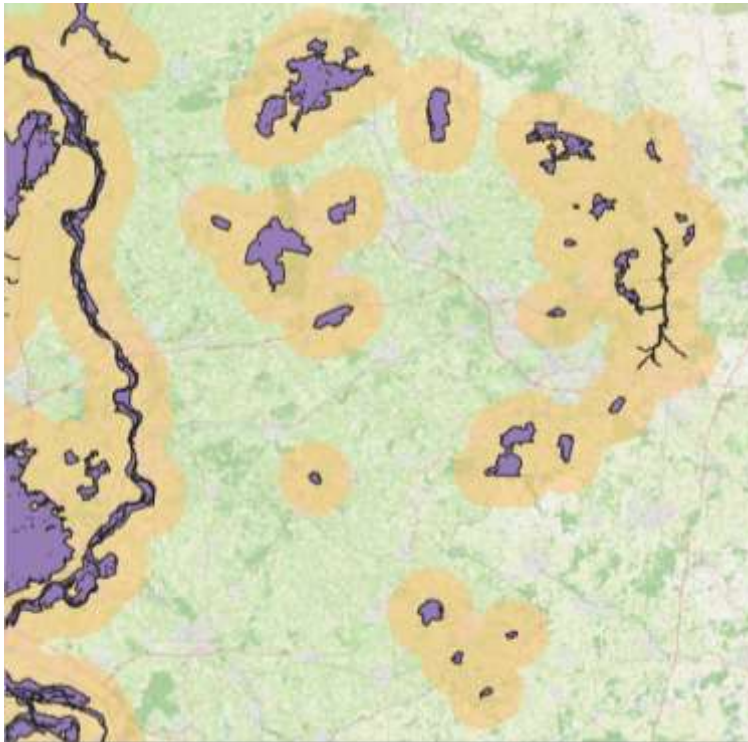
6.1.3 Achterhoek en Twente

Vervolgens zijn de grafieken met de gegevens van de Achterhoek en Twente samengevoegd in Figuur 9. Deze figuur is tevens vergroot weergegeven in Figuur E3 van Bijlage E. Wat opvalt is dat het grootste gedeelte van de grafiek onder de drempelwaarde van 2 mol/ha/j valt.

Figuur 9 Gemiddelde depositie per situatie in de Achterhoek en Twente

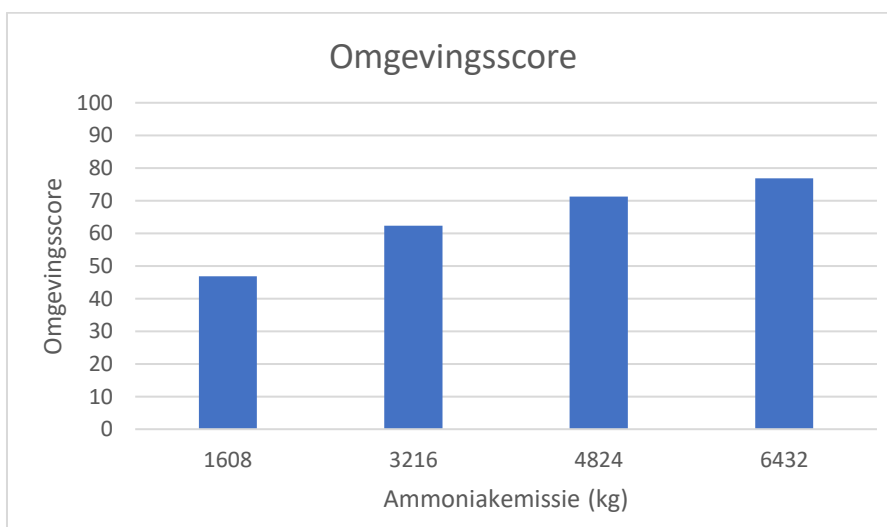
Voor de Achterhoek en Twente samen geldt dat er geen situaties voorkomen waarbij de gemiddelde ammoniakdepositie bij een afstand vanaf 3,5 kilometer, boven de drempelwaarde van 2 mol/ha/j uitkomt. In Figuur 10 zijn oranje kleurige cirkels met een straal van 3,4 kilometer om de Natura 2000-gebieden in de Achterhoek en Twente ingetekend. De gebieden buiten deze cirkels voldoen niet aan de drempelwaarde van 2 mol/ha/j aan ammoniakdepositie indien er gewerkt wordt met de fictieve veehouderijen uit de berekeningen.

Figuur 10 Afstandcirkels met een straal van 3,4 km om Natura 2000-gebieden in de Achterhoek en Twente

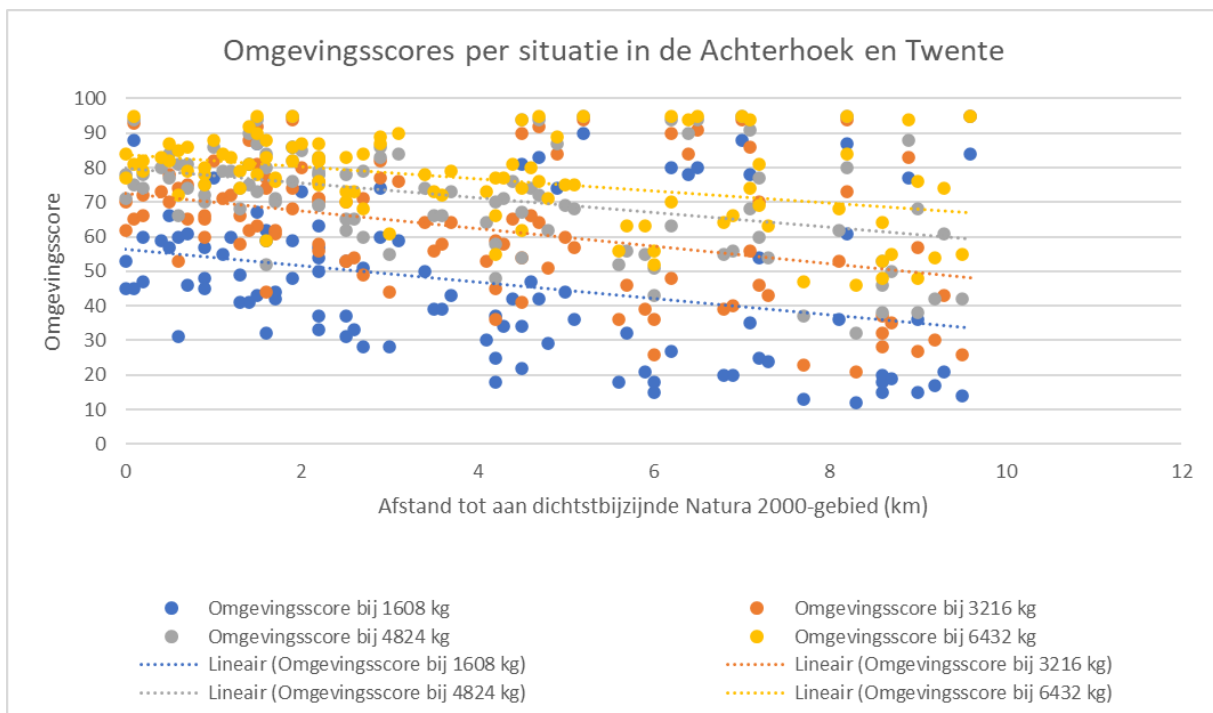
6.1.4 Omgevingsscore

Naast dat AERIUS Aankoop Calculator de gemiddelde depositie in mol/ha/j voor elke berekening als resultaat gaf, werd ook de omgevingsscore per berekening bepaald. Bij een hoge score zitten er weinig veehouderijen in de omgeving die voor een nog hogere depositiereductie kunnen zorgen. De berekende omgevingsscores zijn voor de locaties in de Achterhoek weergegeven in Tabel D1 en voor de locaties in Twente in Tabel D2 van Bijlage D. Bij elke locatie geldt dat hoe hoger de hoeveelheid ammoniakemissie op de betreffende locatie is, hoe hoger de omgevingsscore wordt. Dit is ook terug te zien in Figuur 11. In deze figuur is voor elke hoeveelheid ammoniakemissie de gemiddelde omgevingsscore van de verschillende locaties in de Achterhoek en Twente weergegeven.

Figuur 11 Gemiddelde omgevingsscore in Achterhoek en Twente

Echter is er verder geen verband te vinden tussen de omgevingsscore en de afstand van een locatie tot aan het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied. In Figuur 12 (en de vergrote versie in Figuur E4) is dit gegeven ook te zien, er zit namelijk geen structuur in het spreidingsdiagram. Bij een kleine afstand tot aan het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied van bijvoorbeeld 0,1 kilometer, varieert de omgevingsscore bij een ammoniakemissie van 1608 kg van 45 tot 88. Tevens is de omgevingsscore bij een grotere afstand ook variërend. Bij een ammoniakemissie van 1608 kg is er een locatie waarbij de afstand 9,5 km is met een omgevingsscore van 14. Bij een andere locatie met een afstand van 10,2 km, hoort een omgevingsscore van 84. Deze grote verschillen zijn ook terug te zien bij de situaties waarbij de ammoniakemissie 3216 kg, 4824 kg en 6432 kg is.

Figuur 12 Omgevingsscore per situatie in de Achterhoek en Twente

Verder is er geen verband te vinden tussen de omgevingsscore en de gemiddelde depositie in mol/ha/j. Uit Tabel D1 en Tabel D2 valt op te maken dat bij een gemiddelde depositie van bijvoorbeeld 0,1 mol/ha/j, verschillende omgevingsscores gegeven worden die in de situatie met een ammoniakemissie van 1608 kg varieert van 12 tot 90.

6.2 Inleiding enquête

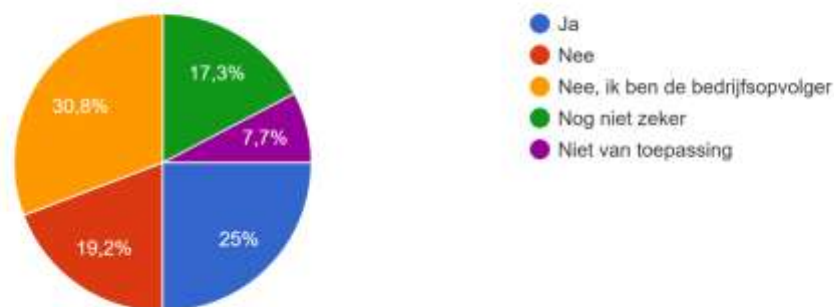
In de volgende paragrafen worden de resultaten van de enquête, die onder veehouders in de Achterhoek en Twente verspreid is, besproken. Ten eerste worden de algemene vragen van de enquête in deze paragraaf behandeld. Deze vragen zorgen voor een goed beeld van de respondenten.

In totaal hebben 52 respondenten de enquête ingevuld. Alle diercategorieën die deel kunnen nemen aan de eerste tranche Rpav zijn vertegenwoordigd in de enquête. Er zijn namelijk respondenten van elke antwoordoptie met betrekking tot de diercategorie. De melkveesector is het meest vertegenwoordigd, van de 52 respondenten zijn er namelijk 37 die een melkveehouderij hebben. De sector vleesvee is het minst vertegenwoordigd, er is één respondent met een vleesveebedrijf. Naast de gegeven antwoordopties (melkvee, varkens, pluimvee, geiten, vleeskalveren en vleesvee) zijn er respondenten met een paardenfokkerij, een konijnenbedrijf, een akkerbouwbedrijf en een akkerbouwbedrijf met recreatie.

De enquête is het meest beantwoord door veehouders in de Achterhoek, namelijk 47 veehouders. De overige 5 respondenten hebben een veehouderij in Twente.

In Figuur 13 is weergegeven hoeveel procent van de respondenten wel of geen bedrijfsopvolger heeft. Hieruit valt op te maken dat er een redelijke verdeling is met betrekking tot de vooraf gegeven antwoordopties.

Heeft u een bedrijfsopvolger?
52 antwoorden

Figuur 13 Resultaten enquêtevraag 3: bedrijfsopvolger

6.3 Deelvraag 2

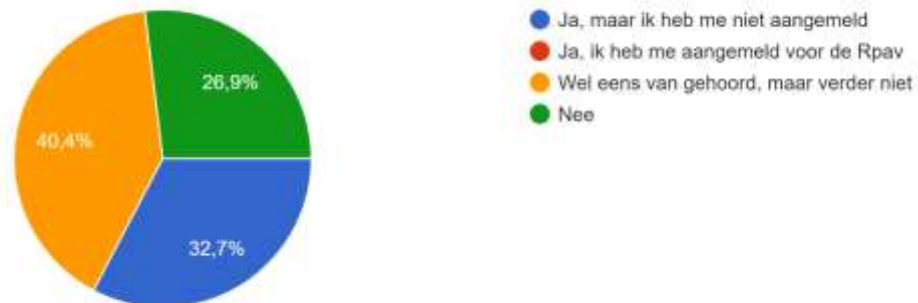
“Wat is het kennisniveau met betrekking tot de Rpav onder veehouders in de regio’s Achterhoek en Twente?”

Om deze deelvraag te kunnen beantwoorden, is gebruik gemaakt van de vragen 4 t/m 12 en 18 van de enquête.

Op de eerste vraag met betrekking tot het kennisniveau waarbij gevraagd wordt of men bekend is met de eerste tranche van de Rpav, geeft het grootste gedeelte (40,4%) aan dat ze er wel eens van hebben gehoord, maar er verder niet wat van weten. 26,9% van de respondenten is niet bekend met

de Rpav en geen enkele respondent heeft zich aangemeld voor de Rpav. Deze gegevens zijn weergegeven in Figuur 14.

Bent u bekend met de eerste tranche van de Rpav?
52 antwoorden

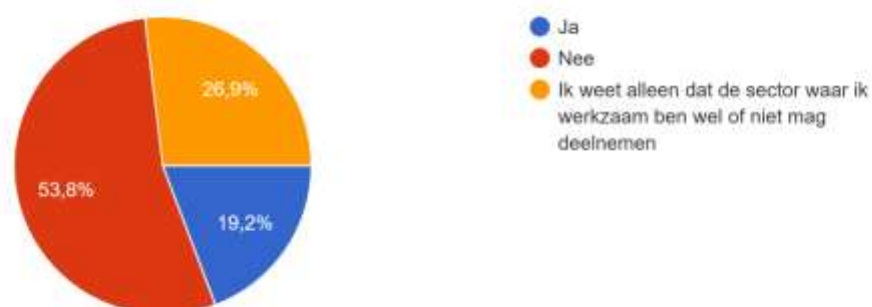

Figuur 14 Resultaten enquêtevraag 4: bekendheid eerste tranche Rpav

De antwoorden van vraag 5 t/m 9 sluiten goed aan op de algemene vraag over de bekendheid van de Rpav onder de respondenten. Figuur 14 gaf aan dat 67,3% niet of nauwelijks bekend is met de Rpav. Vervolgens werd de vraag gesteld of het voor de respondent helder is wat de voorwaarden zijn van deze opkoopregeling. Hierbij gaf 78,8% van de respondenten aan dat het voor hen niet helder is wat de voorwaarden zijn. De daaropvolgende controlevraag geeft tevens aan dat 78,8% niet weet dat de drempelwaarde om deel te kunnen nemen 2 mol/ha/j is.

Van de respondenten weet 19,2% welke sectoren wel of niet mogen deelnemen aan de Rpav. 26,9% weet enkel of de eigen sector wel of niet mag deelnemen. Het overige gedeelte van de respondenten weet niet welke sectoren wel of niet mogen deelnemen aan de Rpav. Het voorgenoemde is weergegeven in Figuur 15.

Is het bij u bekend welke sectoren wel of niet mogen deelnemen aan de Rpav?
52 antwoorden

Figuur 15 Resultaten enquêtevraag 7: bekendheid sectoren die wel of niet mogen deelnemen aan de Rpav

Het grootste gedeelte van de respondenten, namelijk 76,9%, weet ook niet hoe er aangemeld kan worden voor deelname aan de Rpav. Een andere vraag met betrekking tot het kennisniveau ging over of het verschil tussen de Rpav en de Landelijke beëindigingsregeling veehouderijlocaties enigszins duidelijk is bij de respondent. Echter gaf 86,5% van de respondenten aan dat dit verschil niet duidelijk is.

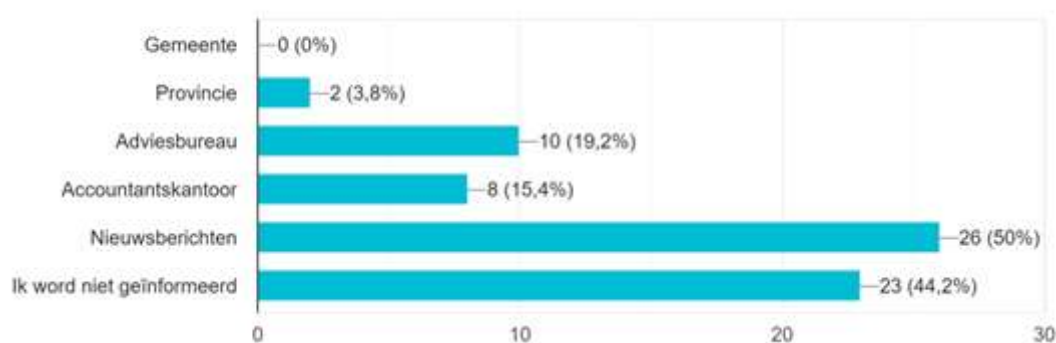
Uit voorgaande vragen met betrekking tot het kennisniveau blijkt dat telkens ongeveer 80% van de respondenten niet bekend is met of op de hoogte is van de gevraagde aspecten over de werking van de Rpav.

Vervolgens werden er nog een aantal vragen gesteld met betrekking tot de informatieverstrekking over de Rpav. Aan de hand van deze resultaten kan eventueel ingespeeld worden op het kennisniveau van veehouders.

In Figuur 16 is weergegeven op welke manieren de respondent geïnformeerd wordt over de werking van de Rpav. Er werden zes antwoordopties gegeven, waarbij de respondent ook nog andere antwoorden kon geven indien het gewenste antwoord voor de respondent er niet tussen stond. Echter zijn er geen respondenten geweest die nog op een andere manier worden geïnformeerd dan de gegeven antwoordopties.

Op welke manier(en) wordt u geïnformeerd over de werking van de Rpav?

52 antwoorden

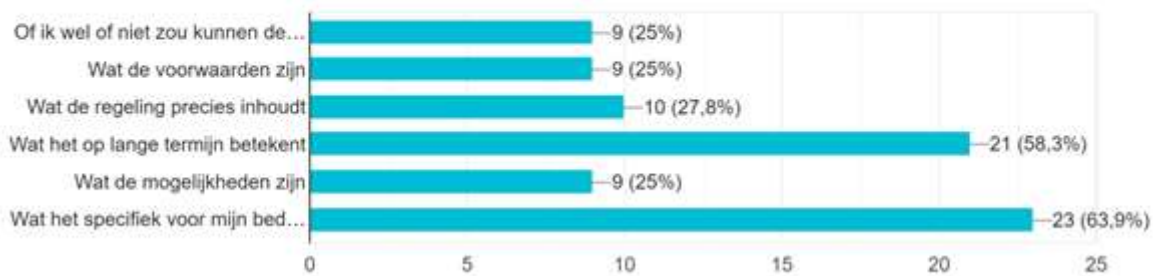
Figuur 16 Resultaten enquêtevraag 10: manieren van informatieverstrekking

Uit voorgaande figuur valt op te maken dat er niet geïnformeerd wordt door de gemeente en nauwelijks door de provincie. 15,4 tot 19,2% van de respondenten wordt door adviesbureaus en accountantskantoren geïnformeerd over de werking van de Rpav. Nieuwsberichten zorgen voor de grootste informatieverstrekking, 50% geeft namelijk aan op deze manier geïnformeerd te worden. Ten slotte geeft 44,2% van de respondenten aan niet geïnformeerd te worden. Uit de individuele reacties viel tevens op te maken dat sommige respondenten aangeven zowel niet geïnformeerd te worden als geïnformeerd te worden door nieuwsberichten.

Bij de volgende vraag over of de respondent genoeg informatie heeft om te kunnen bepalen of er wel of niet deelgenomen zou worden aan de Rpav, gaf 69,2% aan niet voldoende informatie te hebben. Deze 69,2%, wat overeenkomt met 36 respondenten, kreeg een vervolgvraag over welke aspecten de respondent meer informatie zou willen hebben. Hier werden wederom zes antwoordopties gegeven, waarbij de respondent tevens een ander antwoord kon geven als het gewenste antwoord voor de respondent er niet tussen stond. In Figuur 17 staat weergegeven over welke aspecten men meer informatie zou willen hebben met betrekking tot de Rpav.

Over welke aspecten zou u meer informatie willen hebben met betrekking tot de Rpav?

36 antwoorden

Figuur 17 Resultaten enquêtevraag 12: aspecten waar de respondent meer informatie over wil hebben m.b.t. de Rpav

Uit deze figuur blijkt dat de meerderheid wil weten wat de Rpav specifiek voor het eigen bedrijf betekent en wat de Rpav op de lange termijn betekent. Verder is bij deze vraag het volgende antwoord door een respondent gegeven:

“Of dit negatieve gevolgen heeft voor als ik wel wil blijven boeren.”

Ten slotte werd er een vraag gesteld over de actualiteit die gekoppeld kan worden aan het kennisniveau. Er is namelijk ingegaan op het concept van de tweede tranche van de Rpav, of de respondent heeft meegekregen dat deze gepubliceerd is. Driekwart van de respondenten heeft niet meegekregen dat deze tweede tranche in concept ligt.

6.4 Deelvraag 3

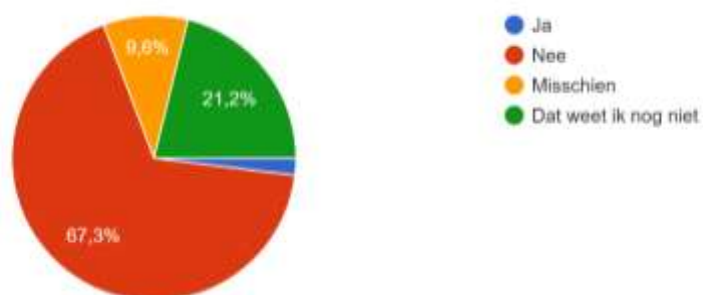
“Wat is de animo met betrekking tot de Rpav onder veehouders in de regio’s Achterhoek en Twente?”

Met betrekking tot het animo werden er twee tot drie vragen aan de respondent gesteld, afhankelijk van de gegeven antwoorden.

Op de vraag of de respondent momenteel zou willen deelnemen aan de Rpav gaf ongeveer twee derde aan niet te willen deelnemen. Verder heeft één respondent aangegeven deel te willen nemen aan de Rpav. Door tevens naar de individuele antwoorden te kijken is gebleken dat deze respondent dichtbij een Natura 2000-gebied gevestigd is, namelijk op een afstand van minder dan 1,0 kilometer. Verder geeft een aantal respondenten aan misschien te willen deelnemen aan de Rpav of het nog niet te weten. De antwoorden die gegeven zijn, zijn weergegeven in Figuur 18.

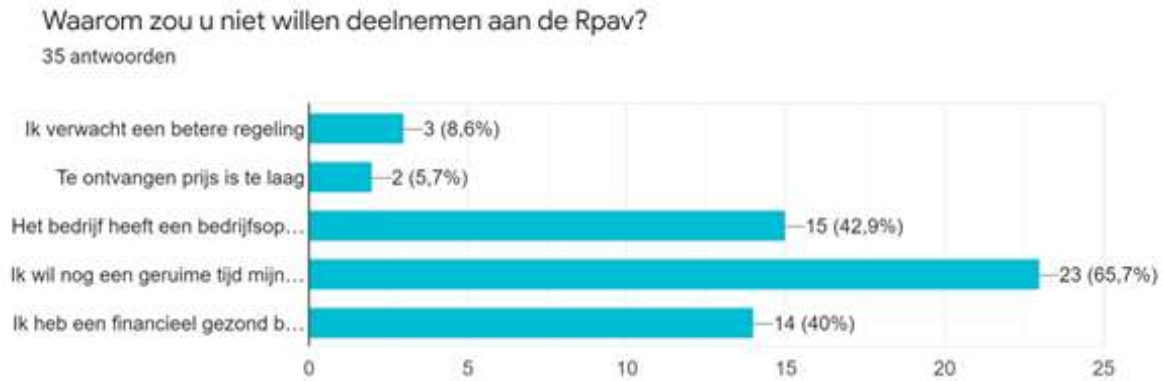
Zou u momenteel willen deelnemen aan de Rpav?

52 antwoorden

Figuur 18 Resultaten enquêtevraag 13: deelname aan de Rpav

De respondenten die als antwoord gaven dat ze momenteel niet willen deelnemen aan de Rpav (35 respondenten), kregen een vervolgvraag waarom de respondent niet wil deelnemen. Hierbij werden vijf antwoordopties gegeven, waarbij de respondent wederom zelf een antwoord kon invullen indien het gewenste antwoord er niet tussen stond. In Figuur 19 zijn de resultaten van deze vraag weergegeven.

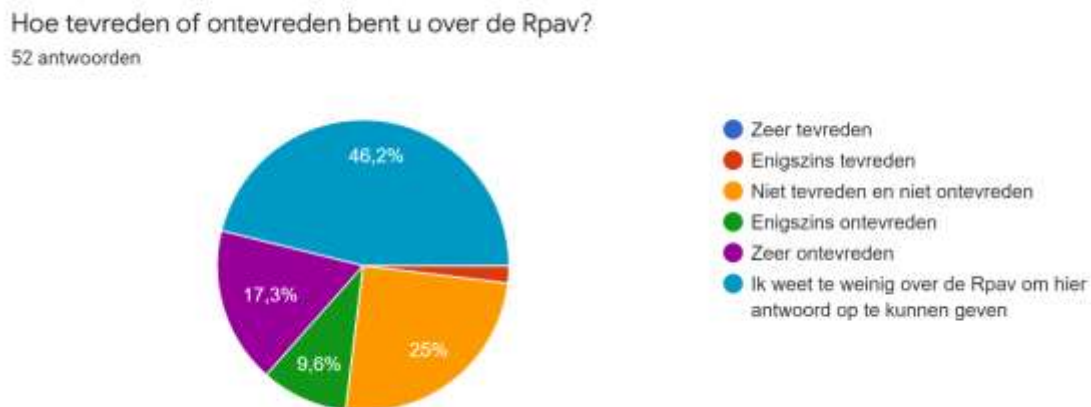

Figuur 19 Resultaten enquêtevraag 14: redenen waarom de respondent niet wil deelnemen aan de Rpav

Verder werd bij deze vraag het volgende antwoord gegeven:

“Om een voedselcrisis in ons land te voorkomen wil ik graag voedsel blijven maken.”

Om het animo te bepalen werd tevens nog gevraagd naar het tevredenheidsniveau van de respondent over de Rpav. De antwoorden die gegeven zijn, zijn in Figuur 20 weergegeven.

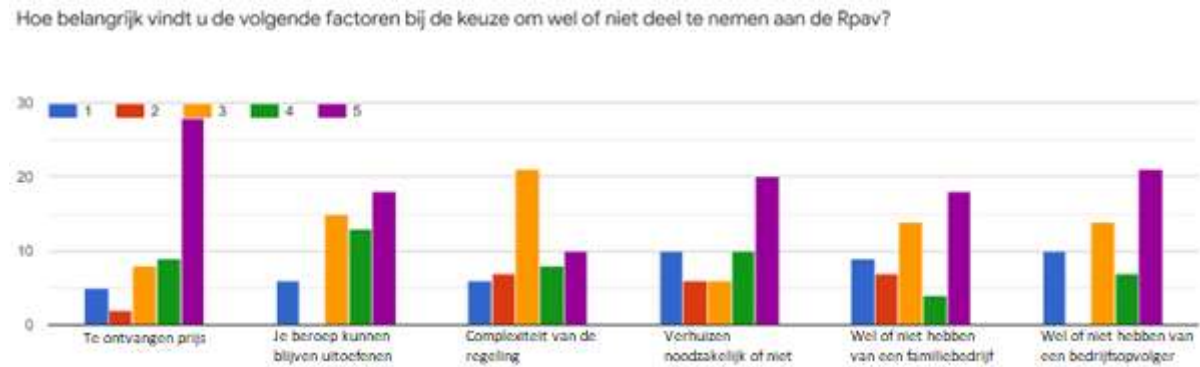
Figuur 20 Resultaten enquêtevraag 15: tevredenheidsniveau van de Rpav

Wat opvalt is dat geen enkele respondent aangeeft zeer tevreden te zijn over de Rpav. Een groot gedeelte, namelijk 46,2%, geeft ook aan te weinig over de Rpav te weten om hier een antwoord op te kunnen geven. Dit komt dan ook overeen met de antwoorden die gegeven werden bij deelvraag 2 met betrekking tot het kennisniveau.

6.5 Deelvraag 4

“Welke eventuele andere factoren bepalen of er wel of niet door veehouders wordt deelgenomen aan de Rpav in de regio’s Achterhoek en Twente?”

Om deelvraag 4 te kunnen beantwoorden zijn er zes factoren voorgesteld waarbij de respondent kon aangeven hoe belangrijk de respondent de bepaalde factor vindt. Dit kon aangegeven worden op een schaal van 1 tot 5, waarbij 1 helemaal niet belangrijk voorstelt en 5 heel belangrijk. De antwoorden die verkregen zijn, zijn weergegeven in Figuur 21.

Figuur 21 Resultaten enquêtevraag 16: mate van belangrijk van diverse factoren

Uit voorgaande figuur blijkt dat de te ontvangen prijs een factor is die door de respondent als heel belangrijk wordt beschouwd bij de keuze om wel of niet deel te nemen aan de Rpav. 28 van de 52 respondenten geeft dit namelijk aan. De complexiteit van de regeling wordt door de meeste respondenten niet als zeer belangrijk ervaren bij de keuze om wel of niet deel te nemen aan de Rpav. 21 respondenten, wat neer komt op 40%, geeft aan deze factor niet belangrijk en niet onbelangrijk te vinden (punt 3 op een schaal van 1 tot 5). Verder vinden 18 tot 21 respondenten (35 tot 40%) de factoren ‘je beroep kunnen blijven uitoefenen’, ‘verhuizen noodzakelijk of niet’, ‘wel of niet hebben van een familiebedrijf’ en ‘wel of niet hebben van een bedrijfsopvolger’ zeer belangrijk bij de keuze om wel of niet deel te nemen aan de Rpav. De factoren waarbij het vaakst is aangegeven zeer onbelangrijk te zijn voor het maken van een keuze zijn de factoren ‘verhuizen noodzakelijk of niet’ en ‘wel of niet hebben van een bedrijfsopvolger’. Bij beide factoren hebben 10 respondenten zeer onbelangrijk aangevinkt.

Vervolgens werd de vraag gesteld welke eventuele andere factoren een rol spelen bij de keuze om wel of niet deel te nemen aan de Rpav. Er werden diverse antwoorden gegeven die in Tabel 7 zijn samengevoegd.

Tabel 7 Resultaten enquêtevraag 17: factoren die een rol spelen bij de keuze om wel of niet deel te nemen aan de Rpav

Factoren die een rol spelen bij de keuze om wel of niet deel te nemen aan de Rpav
Vrijwilligheid / gedwongenheid
Financiële / fiscale gevolgen
Of een familiebedrijf met meerde locaties als één geheel wordt beoordeeld
Boerenpassie / ondernemer willen blijven
Doelmatigheid, heeft het nut
Toekomstperspectief / blijft het mogelijk om te kunnen boeren in de toekomst
Toekomstbestendigheid van het bedrijf
Gevolgen voor de rest van de sector
Rentabiliteit op lange termijn
Hoe ziet de politiek de veehouderij in de toekomst
Tijdsduur
Ander bedrijf op andere plek kunnen kopen
Eventuele uitbreiding van het bedrijf

7 Discussie

Het doel van het onderzoek was om inzicht te krijgen in datgene wat een veehouder weerhoudt van deelname aan de Rpav in de regio's Achterhoek en Twente. Hierbij werd gekeken naar de factoren wet- en regelgeving, kennisniveau en animo. Tevens is er onderzoek gedaan naar eventuele andere factoren die bepalend zijn voor het wel of niet deelnemen van een veehouderij aan de Rpav. Hopelijk kunnen de resultaten bijdragen aan een goede aanpak voor alle betrokken partijen. In het vervolg van dit hoofdstuk worden de aanpak en de resultaten van het onderzoek per deelvraag bediscussieerd.

7.1 Deelvraag 1

“In welke situaties, met betrekking tot de hoeveelheid ammoniakemissie en de afstand van een veehouderij tot het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied, voldoet een veehouderij in de regio's Achterhoek en Twente aan de drempelwaarde uit de Rpav van 2 mol/ha/j aan ammoniakdepositie?”

Aan de hand van de berekeningen in de AERIUS Calculator en de AERIUS Aankoop Calculator is gebleken dat een groot deel van de berekende situaties niet boven de drempelwaarde van 2 mol/ha/j met betrekking tot ammoniakdepositie uitkomt. Verder is er een verband te vinden tussen de omgevingsscore en de ammoniakemissie. Hierbij geldt voor elke berekende locatie dat indien de ammoniakemissie groter wordt, de omgevingsscore ook hoger wordt. Verder is er geen duidelijk verband terug te vinden tussen de omgevingsscore en de afstand tot aan een dichtstbijzijnd Natura 2000-gebied.

Tijdens het onderzoek is gebleken dat de wet- en regelgeving erg veranderlijk is en dat het onderwerp van het onderzoek dan ook erg actueel is. Tijdens het schrijven van het vooronderzoek was de eerste tranche van de Rpav in werking. Het onderzoek is dan ook op deze regeling gebaseerd. In de AERIUS Aankoop Calculator worden de voorwaarden van deze eerste tranche bijvoorbeeld gehanteerd. Tevens wordt in de enquête naar de voorwaarden van deze eerste tranche gevraagd. Echter werd tijdens het onderzoek de conceptregeling van de tweede tranche van de Rpav gepubliceerd. De voorwaarden voor deze tranche zijn anders dan die van de eerste tranche. Echter is de AERIUS Aankoop Calculator niet op de tweede tranche gebaseerd. Ook is er in de enquête niet gevraagd naar deze nieuwe voorwaarden. Er kan dus worden afgevraagd hoe relevant het onderzoek is indien de tweede tranche van de Rpav in werking treedt. Om toch iets van deze actualiteit in het onderzoek mee te nemen is er in de enquête gevraagd of de respondent had meegekregen dat deze tweede tranche in concept is gepubliceerd. Deze enquêtevraag maakt onderdeel uit van deelvraag 2.

Een ander punt ter discussie, met betrekking tot het onderzoek dat is gedaan om deelvraag 1 te kunnen beantwoorden, is de ligging van een berekende locatie ten opzichte van Natura 2000-gebieden. Voor elke locatie zijn de afstanden gemeten tot aan de drie dichtstbijzijnde Natura 2000-gebieden. Echter kan er niet vanuit worden gegaan dat vanaf een bepaalde afstand tot aan een dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied, elke locatie boven de drempelwaarde uitkomt van 2 mol/ha/j aan ammoniakdepositie. Dit is dan ook beschreven in paragraaf 6.1. Een tweede Natura 2000-gebied dat wel of niet dichtbij een bepaalde locatie in de buurt ligt, kan namelijk invloed hebben op de gemiddelde ammoniakdepositie. Echter kan hierop ingespeeld worden door naar Tabel D1 en Tabel D2 van Bijlage D te kijken en de locatie te zoeken waar men informatie over wil hebben. Hier staan namelijk de exacte ammoniakdeposities van de betreffende locaties genoteerd, waarbij rekening is gehouden met alle Natura 2000-gebieden in de omgeving binnen een straal van 10 kilometer. Het is

dus noodzakelijk om naar de individuele locatie te kijken om de meest correcte gegevens te verkrijgen.

Met betrekking tot de omgevingsscore werd verwacht dat wanneer de gemiddelde depositie van een berekende locatie groter was, de omgevingsscore ook groter werd. Echter is dit niet het geval. Het kan namelijk zo zijn dat een bedrijf met een grote ammoniakdepositie in een omgeving gevestigd is waar bedrijven zitten met een nog grotere ammoniakdepositie. Dit heeft dan ook invloed op de omgevingsscore aangezien de omgevingsscore de depositiereductie van een berekende veehouderij vergelijkt met de potentiële depositiereductie van veehouderijbedrijven uit die omgeving.

Ten slotte is er, zoals in paragraaf 5.1 beschreven, gewerkt met fictieve bedrijven in de berekeningen. In werkelijkheid kan daarom niet letterlijk van de berekende ammoniakdepositie voor een bepaalde locatie en bedrijfsgrootte uitgegaan worden. Op het moment dat een veehouderij bijvoorbeeld 100 meter verderop dan de berekende locatie gevestigd is, kan dit invloed hebben op de ammoniakdepositie. De resultaten zijn daarom ook bedoeld om een indicatie te krijgen of een veehouderij wellicht zou kunnen deelnemen aan de Rpav. Indien een veehouder daadwerkelijk wil deelnemen aan de Rpav, dient een exacte berekening gemaakt te worden, behorend bij de betreffende veehouderij.

7.2 Deelvraag 2

“Wat is het kennisniveau met betrekking tot de Rpav onder veehouders in de regio’s Achterhoek en Twente?”

Uit de enquêtevragen behorend bij deelvraag 2 waren de belangrijkste resultaten dat ongeveer twee derde van de respondenten niet bekend is met de Rpav en ongeveer 80% van de respondenten aangeeft niet te weten wat de voorwaarden voor de regeling zijn. Over het algemeen is 80% van de respondenten dan ook niet op de hoogte van de werking van de Rpav. Verder kwam uit de enquête naar voren dat de respondent voornamelijk via nieuwsberichten wordt geïnformeerd of helemaal niet. Iets meer dan twee derde van de respondenten mist informatie en dan voornamelijk informatie die gaat over wat de Rpav voor het eigen bedrijf specifiek betekent en wat het op de lange termijn betekent.

Voorafgaand aan het onderzoek werd gesteld dat het onderzoek betrouwbaar is indien er minimaal 150 respondenten zijn. Echter hebben uiteindelijk ‘maar’ 52 respondenten de enquête ingevuld. Om toch deze maximale respons te hebben kunnen krijgen is na een week een reminder naar alle klanten van het stagebedrijf gestuurd. Tevens is de enquête meerdere malen op Facebook geplaatst en is de enquête naar alle studenten van Aeres Hogeschool Dronten gestuurd. Ten slotte zijn er nog diverse veehouders persoonlijk benaderd voor het invullen van de enquête. Een reden voor deze lagere respons zou kunnen zijn dat het in de periode van het uitzetten van de enquête een drukke periode was voor veehouders. Veel veehouders waren namelijk bezig met gras inkuilen. Het is denkbaar dat veehouders in die periode minder tijd maken voor het invullen van enquêtes. Deze ietwat lagere respons hoeft niet direct te betekenen dat het onderzoek niet waardevol is. De enquêtevragen zijn namelijk van goede kwaliteit, aangezien de enquêtevragen zijn opgesteld aan de hand van de feedback die is gegeven. Dit heeft geleid tot enquêtevragen die goed te begrijpen zijn en die bijdragen aan een antwoord op de deelvragen.

Omdat de enquête al was uitgezet voordat de feedback verwerkt kon worden, dienden een aantal enquêtereacties opnieuw ingevuld te worden, aangezien een aantal vragen/antwoorden op een andere manier geformuleerd werden. De belangrijkste wijzigingen aan de enquête, die invloed

hadden op het gegeven antwoord, waren de vragen 12 en 14. Deze vragen zijn namelijk omgezet van een openvraag naar een meerkeuzevraag. Dit is opgelost door de antwoorden te noteren die bij de openvragen gegeven werden en vervolgens de enquête identiek in te vullen waarbij soortgelijke antwoorden zijn ingevuld bij de veranderde enquêtevragen. Vervolgens zijn de ingevulde 'oude' enquêtes verwijderd uit de resultaten. De aanpassingen in de enquête hadden dan ook geen negatieve gevolgen voor de betrouwbaarheid van de resultaten.

Wat verder nog opviel is dat ongeveer 90% van de respondenten in de Achterhoek gevestigd is, terwijl de enquête is uitgezet in zowel de Achterhoek als Twente. Dit hoeft niet direct invloed te hebben op de kwaliteit van de resultaten van de enquête. Het verschil heeft wellicht te maken met het feit dat Twente minder landbouwbedrijven heeft dan de Achterhoek (CBS, 2022). Tevens komt het verschil hoogstwaarschijnlijk doordat de schrijfster van het onderzoek gericht mensen heeft benaderd voor het invullen van de enquête. Aangezien de schrijfster bekend is in de Achterhoek is dit wellicht een reden waarom de Achterhoek beter is vertegenwoordigd met betrekking tot de locatie van de respondenten.

7.3 Deelvraag 3

“Wat is de animo met betrekking tot de Rpav onder veehouders in de regio's Achterhoek en Twente?”

Uit de enquêtevragen behorend bij deelvraag 3 bleek dat twee derde van de respondenten niet zou willen deelnemen aan de Rpav. Redenen hiervoor zijn voornamelijk dat het bedrijf een opvolger heeft, de respondent nog geruime tijd zijn of haar beroep wil uitoefenen en het bedrijf financieel gezond is. Hieruit bleek niet direct dat de respondenten de te ontvangen prijs te laag vinden, hoewel dit wel een reden was om niet deel te nemen bij voorgaande opkoopregelingen (paragraaf 2.1 en 2.3). Een verklaring voor het feit dat de respondent bij deze vraag niet heeft aangegeven de te ontvangen prijs te laag te vinden, kan wellicht samenhangen met de antwoorden die verkregen zijn bij deelvraag 2. Een derde van de respondenten is namelijk maar bekend met de Rpav. Hieruit kan afgeleid worden dat de respondent misschien niet op de hoogte is van de te ontvangen prijs, waardoor dit ook niet gezien wordt als reden om niet deel te nemen aan de Rpav. De respondenten die juist aangegeven hebben de te ontvangen prijs te laag te vinden zijn dan ook bekend met de Rpav, maar hebben zich niet aangemeld.

7.4 Deelvraag 4

“Welke eventuele andere factoren bepalen of er wel of niet door veehouders wordt deelgenomen aan de Rpav in de regio's Achterhoek en Twente?”

Bij de resultaten voor deelvraag 3 kwam de te ontvangen prijs al naar voren, maar in dit geval wordt de te ontvangen prijs als een factor gezien die heel belangrijk wordt ervaren bij de keuze om wel of niet deel te nemen aan de Rpav. Dit lijkt wellicht tegenstrijdig met het antwoord op vraag 14 (deelvraag 3), echter kan dit ook verklaard worden. De respondenten vinden de te ontvangen prijs namelijk heel belangrijk, maar de respondent vindt de te ontvangen prijs niet direct te laag. Aangezien de kans bestaat dat men misschien niet weet wat de hoogte van deze prijs is, wat in verband staat met de resultaten met betrekking tot het kennisniveau, kan de respondent ook niet zeggen dat de te ontvangen prijs te laag is.

8 Conclusie en aanbevelingen

In dit hoofdstuk worden de conclusies en aanbevelingen van het onderzoek beschreven. Tijdens het onderzoek stond de volgende vraag centraal: “In welke mate zijn de factoren wet- en regelgeving, kennisniveau en animo bepalend voor het wel of niet deelnemen van een veehouderij aan de ‘Regeling provinciale aankoop veehouderijen nabij natuurgebieden’ (Rpav) in de regio’s Achterhoek en Twente?” Het doel hierbij was om inzicht te krijgen in datgene wat een veehouder weerhoudt van deelname aan de Rpav en om aan de hand van de resultaten een bijdrage te kunnen leveren aan een goede aanpak voor alle betrokkenen.

8.1 Conclusies

Om de hoofdvraag te kunnen beantwoorden zijn er vier deelvragen opgesteld. In de volgende sub paragrafen worden de deelvragen beantwoord, wat uiteindelijk leidt tot het beantwoorden van de hoofdvraag.

8.1.1 Deelvraag 1

“In welke situaties, met betrekking tot de hoeveelheid ammoniakemissie en de afstand van een veehouderij tot het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied, voldoet een veehouderij in de regio’s Achterhoek en Twente aan de drempelwaarde uit de Rpav van 2 mol/ha/j aan ammoniakdepositie?”

Uit de resultaten blijkt dat hoe hoger de ammoniakemissie van een veehouderij is, hoe hoger de ammoniakdepositie wordt en hoe dichter de veehouderij bij de drempelwaarde van 2 mol/ha/j aan ammoniakdepositie komt. Uit de berekeningen is gebleken dat vanaf een afstand van 3,5 kilometer tot aan het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied er geen locaties in de Achterhoek en Twente voor komen waarbij wordt voldaan aan de drempelwaarde van 2 mol/ha/j. Dit betekent dat als een veehouderij op een afstand van 3,5 kilometer of meer van een Natura 2000-gebied af zit, de veehouderij niet kan deelnemen aan de Rpav. Veehouderijen daarentegen die binnen 100 meter van een Natura 2000-gebied liggen, komen bij de vier berekende situaties met betrekking tot de hoeveelheid ammoniakemissie, uit op een gemiddelde ammoniakdepositie die hoger is dan de drempelwaarde van 2 mol/ha/j. Alle locaties met een ammoniakemissie van 6432 kilogram en een afstand tot aan het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied die kleiner is dan 1,3 kilometer, voldoen ook aan de drempelwaarde van 2 mol/ha/j.

Verder kan geconcludeerd worden dat er in de regio Twente aanzienlijk meer locaties voorkomen waarbij voldaan kan worden aan de drempelwaarde van 2 mol/ha/j in vergelijking met de locaties in de regio Achterhoek. Dit kan te maken hebben met het feit dat er in Twente meer Natura 2000-gebieden zitten dan in de Achterhoek.

8.1.2 Deelvraag 2

“Wat is het kennisniveau met betrekking tot de Rpav onder veehouders in de regio’s Achterhoek en Twente?”

Uit de resultaten van de enquêtevragen behorend bij deelvraag 2 is gebleken dat het kennisniveau met betrekking tot de Rpav erg laag is onder veehouders in de Achterhoek en Twente. Slechts 32,7% van de respondenten geeft aan bekend te zijn met de Rpav en voor slechts 21,2% is het helder wat

de voorwaarden zijn. Indien veehouders geen kennis hebben van de Rpav zullen ze ook nooit beslissen om deel te nemen aan een opkoopregeling. Ze zullen eerst informatie moeten hebben willen ze wellicht deelnemen aan de Rpav.

8.1.3 Deelvraag 3

“Wat is de animo met betrekking tot de Rpav onder veehouders in de regio's Achterhoek en Twente?”

Net als het kennisniveau is de animo onder veehouders in de Achterhoek en Twente voor de Rpav erg laag. Slechts 1,9% zou willen deelnemen aan de Rpav en 30,8% zou misschien willen deelnemen of weet het nog niet. Deze 1,9%, wat overeenkomt met één respondent, is gevestigd op een afstand van minder dan 1 kilometer ten opzichte van het Korenburgerveen. Bij een ammoniakemissie van 3216 kg komt de veehouderij boven de drempelwaarde van 2 mol/ha/j uit, waardoor deze veehouderij op basis van de modelmatige situatie en op basis van de voorwaarden afstand en de drempelwaarde, zou kunnen deelnemen aan de Rpav. Van de 30,8% van de respondenten (wat overeenkomt met 16 respondenten) die hebben aangegeven misschien te willen deelnemen of het nog niet te weten, kan slechts één respondent, volgens de berekeningen en de modelmatige situatie, deelnemen aan de Rpav. Van 2 van deze 16 respondenten kan niet bepaald worden of er deelgenomen kan worden, aangezien de plaats niet bekend is, enkel dat de respondenten uit Twente komen.

Verder is het tevredenheidsniveau onder veehouders over de Rpav ook laag. Geen enkele respondent heeft aangegeven zeer tevreden te zijn. Dit hangt samen met het wel of niet willen deelnemen aan de regeling. Het animo bepaalt dus of een veehouder zou willen deelnemen aan de Rpav, maar dan moeten veehouders wel tevreden zijn over de regeling.

8.1.4 Deelvraag 4

“Welke eventuele andere factoren bepalen of er wel of niet door veehouders wordt deelgenomen aan de Rpav in de regio's Achterhoek en Twente?”

Naast de factoren wet- en regelgeving, kennisniveau en animo, zijn er nog een aantal factoren die bepalend zijn voor het wel of niet deelnemen van veehouders aan de Rpav in de Achterhoek en Twente. De te ontvangen prijs en daarbij de financiële gevolgen zijn belangrijke factoren onder veehouders bij de keuze om wel of niet deel te nemen aan de regeling. Factoren die voor veehouders ook belangrijk zijn, maar in een iets mindere mate, is onder andere het wel of niet kunnen blijven uitoefenen van het beroep, oftewel het toekomstperspectief. Hierbij komt bijvoorbeeld kijken of je op een andere locatie je beroep verder kunt uitoefenen. Verder is de vraag of verhuizen wel of niet noodzakelijk is een belangrijke factor bij het maken van een keuze om wel of niet deel te nemen aan de Rpav. Een vierde factor die bij veehouders meespeelt bij het maken van een keuze is het wel of niet hebben van een bedrijfsopvolger. Dit heeft dan ook weer deels te maken met het kunnen blijven uitoefenen van het beroep. Er spelen dus verscheidene factoren mee die bepalen of er wel of niet door veehouders in de Achterhoek en Twente wordt deelgenomen aan de Rpav.

8.1.5 Hoofdvraag

“In welke mate zijn de factoren wet- en regelgeving, kennisniveau en animo bepalend voor het wel of niet deelnemen van een veehouderij aan de ‘Regeling provinciale aankoop veehouderijen nabij natuurgebieden’ (Rpav) in de regio’s Achterhoek en Twente?”

Aan de hand van de conclusies die gedaan zijn bij het beantwoorden van de deelvragen, kan de hoofdvraag beantwoord worden. De factoren wet- en regelgeving, kennisniveau en animo zijn wel degelijk bepalend voor het wel of niet deelnemen van een veehouderij aan de Rpav in de regio’s Achterhoek en Twente. De wet- en regelgeving is in de grootste mate bepalend voor het wel of niet deelnemen aan de Rpav. Aan de hand van de berekeningen die gedaan zijn kan geconcludeerd worden dat in maar weinig gevallen een veehouderij aan de drempelwaarde van 2 mol/ha/j aan ammoniakdepositie kan voldoen, wat een voorwaarde is om deel te mogen nemen aan de Rpav. Een veehouderij moet in de regio’s Achterhoek en Twente al op een afstand die kleiner is dan 3,5 kilometer liggen ten opzichte van het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied, wil de veehouderij enigszins in aanmerking kunnen komen voor de Rpav. Ook binnen die afstand van 3,5 kilometer voldoet een veehouderij niet direct aan de drempelwaarde van 2 mol/ha/j aan ammoniakdepositie. Er komen namelijk locaties en situaties voor waarbij de afstand kleiner is dan 3,5 kilometer ten opzichte van het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied, maar waarbij de gemiddelde ammoniakdepositie alsnog kleiner is dan 2 mol/ha/j. Echter, indien een veehouderij in werkelijkheid een grotere ammoniakemissie heeft dan de fictieve berekende situaties, heeft dit invloed op de afstand tot aan een Natura 2000-gebied in relatie tot het voldoen aan de drempelwaarde van 2 mol/ha/j.

Het kennisniveau en de animo zijn tevens in belangrijke mate bepalend voor het wel of niet deelnemen van een veehouderij aan de Rpav in de regio’s Achterhoek en Twente. Deze twee factoren hangen enigszins samen. Uit het onderzoek is gebleken dat het kennisniveau van de Rpav onder veehouders erg laag is, wat invloed heeft op het animo voor deelname aan de Rpav. Van de 14 respondenten die aan hebben gegeven helemaal niet bekend te zijn met de Rpav, wil namelijk geen enkele respondent deelnemen aan de regeling. Slechts een derde van de veehouders in de Achterhoek en Twente is bekend met de Rpav. Dit heeft daarom invloed op het wel of niet deelnemen van een veehouderij aan de regeling. Indien het kennisniveau over de Rpav groter wordt onder veehouders is de kans ook groter dat het animo voor deelname aan de Rpav groter wordt. Een veehouderij neemt niet deel aan een opkoopregeling als de veehouder niks of weinig van de regeling af weet.

8.2 Aanbevelingen

Uit het onderzoek is gebleken dat het kennisniveau van de Rpav onder veehouders in de Achterhoek en Twente erg laag is, wat tevens invloed heeft op de animo voor deze regeling. Om de animo te vergroten is het verstandig om te zorgen dat veehouders beter op de hoogte worden gesteld van de Rpav en dan met name wat het eventueel voor een bedrijf betekent en wat het op de lange termijn betekent. Deze kennis missen veehouders momenteel namelijk. Gerichtte informatie naar een veehouder op korte termijn zou een goede oplossing zijn om de informatie op een effectieve manier over te dragen. Tevens is het effectief om niet lukraak alle veehouders van informatie te verstrekken. Er zijn namelijk veel veehouders die op basis van de voorwaarden niet in aanmerking komen voor de Rpav. Het is daarom overbodig om deze informatie dan te krijgen. Er kan bijvoorbeeld voor gekozen worden om alle veehouders die binnen een straal van 5 kilometer tot aan een Natura 2000-gebied

gevestigd zijn, van informatie te voorzien. Zo wordt het meest effectief informatie verstrekt, aangezien veehouderijen in deze gebieden eerder aan de voorwaarden kunnen voldoen dan veehouderijen die verder van een Natura 2000-gebied gevestigd zijn. Deze informatieverstrekking kan opgepakt worden door adviesbureaus, accountantskantoren en de overheid.

Aangezien de opkoopregelingen zijn ingezet om de stikstofreductiedoelen te kunnen bereiken (paragraaf 1.1), is het ook noodzaak dat de animo voor de Rpav groot is. Uit het onderzoek is gebleken dat het animo voor de Rpav achterblijft. De overheid kan de animo vergroten door de opkoopregeling voor veehouders aantrekkelijk te maken en het tevredenheidsniveau hierdoor te vergroten. Aangezien de eerste tranche van de Rpav in werking is en daar verder niks aan veranderd kan worden, kan het goed zijn dat de beleidsmakers in de toekomst tevens vanuit veehouders naar een opkoopregeling kijken bij het opstellen ervan. Een opkoopregeling gaat namelijk niet werken indien veehouders er niet achter staan en het animo daaropvolgend achterblijft. Aangezien de tweede tranche van de Rpav momenteel in concept ligt, is nu het moment voor beleidsmakers om er nog goed naar te kijken en eventueel aanpassingen te doen om het aantrekkelijk te maken voor veehouders. Op basis van de resultaten van deelvraag 4, is het goed om als beleidsmakers goed naar de te ontvangen prijs te kijken. Tevens vinden veehouders, bij het maken van een keuze om wel of niet deel te nemen aan een opkoopregeling, het belangrijk of ze wel of niet kunnen blijven wonen en of ze hun beroep kunnen blijven uitoefenen. Het is daarom verstandig als deze aspecten worden meegenomen in het maken van het beleid.

Indien in de toekomst een vervolgonderzoek gedaan gaat worden aan de hand van een enquête, is het verstandig om te kijken naar het moment van verspreiding van een enquête. Veehouders hebben namelijk periodes dat ze op het land drukker zijn, waardoor de kans bestaat dat er minder tijd is voor andere zaken zoals het invullen van enquêtes. Door hier rekening mee te houden kan de respons vergroot worden, waardoor eventueel de betrouwbaarheid van het onderzoek tevens vergroot kan worden.

Bibliografie

- Aanpak Stikstof. (2021, Juni 18). *De stikstofaanpak*. Opgehaald van Aanpak Stikstof: <https://www.aanpakstikstof.nl/de-stikstofaanpak/nieuws/2021/06/18/stikstofwet-gaat-in-per-1-juli-2021>
- Bekker, L., & Heijligers, W. (2018). *Tussenevaluatie Programma Aanpak Stikstof*. Eindhoven: Tauw bv.
- Berends, J., & Hilhorst, P. (2021). *Voortgang Gelderse Maatregelen Stikstof 2021*. Gelderland: Gedeputeerde Staten van Gelderland.
- Berends, J., & Wely, S. v. (2021, Juni 8). *Statenbrief*. Opgehaald van Provincie Gelderland: [https:// gelderland.notubiz.nl/document/10240965/1/PD%20-%20Spelregels%20Gelderse%20Stikstofbank%20\(PS2021-431\)](https:// gelderland.notubiz.nl/document/10240965/1/PD%20-%20Spelregels%20Gelderse%20Stikstofbank%20(PS2021-431))
- Berkhout, P., Meulen, H. v., & Ramaekers, P. (2022). *Staat van Landbouw en Voedsel*. Wageningen: Wageningen Economic Research.
- Beunen, R., & Kole, S. (2021, September). Institutional innovation in conservation law: Experiences from the implementation of the Birds and Habitats Directives in the Netherlands. *Land Use Policy*, p. 10.
- BIJ12. (2021, Juli 9). *Stikstofbank bewaart stikstofruimte voor toekomstig gebruik*. Opgehaald van BIJ12: <https://www.bij12.nl/nieuws/stikstofbank-bewaart-stikstofruimte-voor-toekomstig-gebruik/>
- BIJ12. (sd). *Begrippenlijst*. Opgehaald van BIJ12: [https://www.bij12.nl/onderwerpen/stikstof-en-natura2000/informatiepunt-stikstof-en-natura-2000/helpdesk/begrippenlijst/#:~:text=De%20kritische%20depositiewaarde%20\(KDW\)%20is,vermestende%20invloed%20van%20atmosferische%20stikstofdepositie.](https://www.bij12.nl/onderwerpen/stikstof-en-natura2000/informatiepunt-stikstof-en-natura-2000/helpdesk/begrippenlijst/#:~:text=De%20kritische%20depositiewaarde%20(KDW)%20is,vermestende%20invloed%20van%20atmosferische%20stikstofdepositie.)
- BIJ12. (sd). *Vogel- en Habitatrichtlijn*. Opgehaald van BIJ12: [https://www.bij12.nl/onderwerpen/natuur-en-landschap/natuurwetten-en-regelgeving/europese-richtlijnen-en-verdragen/vogel-en-habitatrichtlijn/#:~:text=De%20Vogelrichtlijn%20\(1979\)%20en%20de,Europa%20in%20stand%20te%20houden.](https://www.bij12.nl/onderwerpen/natuur-en-landschap/natuurwetten-en-regelgeving/europese-richtlijnen-en-verdragen/vogel-en-habitatrichtlijn/#:~:text=De%20Vogelrichtlijn%20(1979)%20en%20de,Europa%20in%20stand%20te%20houden.)
- Bleeker, A., Wilmot, M., & Bijsterbosch, J. (2020). *Stikstofeffecten van criteria ten behoeve van de Landelijke Beëindigingsregeling Veehouderijlocaties*. Bilthoven: Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu.
- Broekmeyer, M., Sanders, M., & Huisjes, H. (2012). *Programmatie Aanpak Stikstof*. Wageningen: Wageningen University & Research.
- CBS. (2022, Februari 24). *CBS StatLine*. Opgehaald van CBS: <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/80781ned/table>
- CBS. (2022, Februari 24). *Statline*. Opgehaald van CBS Statline: <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/80781ned/table>
- CBS. (2022, Februari 24). *StatLine*. Opgehaald van CBS: <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/80781ned/line?ts=1646815709897>
- CBS. (sd). *Actieplan Ammoniak Veehouderij*. Opgehaald van CBS: <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2020/34/krimp-in-aantal-bedrijven-met-varkens/actieplan-ammoniak-veehouderij>

- CheckMarket. (2021). *Steekproefcalculator*. Opgehaald van CheckMarket: <https://nl.checkmarket.com/steekproefcalculator/>
- Damen, F. (2021, November 29). *Regeling provinciale aankoop veehouderijen nabij natuurgebieden*. Opgehaald van Omgevingsweb: <https://www.omgevingsweb.nl/nieuws/regeling-provinciale-aankoop-veehouderijen-nabij-natuurgebieden/>
- Dijksma, S., & Schultz van Haegen-Maas Geesteranus, M. (2015, Juni 10). *Vaststellingsbesluit programma aanpak stikstof*. Opgehaald van Overheid.nl: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0036751/2017-12-18>
- Dijksma, S., & Schultz van Haegen-Maas Geesteranus, M. (2015, Juni 10). *Vaststellingsbesluit programma aanpak stikstof*. Opgehaald van Overheid.nl: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0036751/2017-12-18#:~:text=Het%20programma%20aanpak%20stikstof%201,zijn%20opgenomen%20in%20dit%20programma.>
- Dobben, H. v., Bobbink, R., Bal, D., & Hinsberg, A. v. (2012). *Overzicht van kritische depositiewaarden voor stikstof, toegepast op habitattypen en leefgebieden van Natura 2000*. Wageningen: Alterra Wageningen UR.
- Duinhoven, G. v. (2015). Programmatische Aanpak Stikstof: ruimte voor veehouderijen en geld voor natuur. *Natuur Bos Landschap*, 3-5.
- Europa Nu. (sd). *Natura 2000*. Opgehaald van Europa Nu: https://www.europa-nu.nl/id/vi3sbhekuxzt/natura_2000#:~:text=Natura%202000%20is%20een%20netwerk,Euro pese%20grondgebied%20van%20de%20lidstaten
- Gies, E., Hermans, T., Kros, H., & Voogd, J. (2021). *Naar een gebiedsaanpak: doorrekening landelijke stikstofmaatregelen in Gelderland*. Wageningen : Wageningen Environmental Research.
- Habitus. (sd). *Voormalige PAS*. Opgehaald van Habitus: <https://habitus.nl/pas>
- Heinsmann, A. (2006). *De reio geïdentificeerd*. Gronau.
- Hoste, R., Horne, P. v., Beldman, A., Bergevoet, R., & Daatselaar, C. (2021). *Aantrekkelijkheid van deelname door veehouders aan een beoogde Lbv*. Wageningen: Wageningen Economic Research.
- InfoMil. (sd). *Historie van de Actieplan ammoniak*. Opgehaald van InfoMil: <https://www.infomil.nl/onderwerpen/landbouw/ammoniak/stoppers/historie-actieplan-ammoniak/stoppersmaatregelen/>
- Laurentius, A., Friedrich, F., & Beierkuhnlein, C. (2021, Oktober 21). Landscape fragmentation of the Natura 2000 network and its surrounding areas. *PLoS ONE*.
- LTO Noord. (2021, November 11). *Stikstofupdate Gelderland*. Opgehaald van LTO Noord: <https://www.ltonoord.nl/belangenbehartiging/bewust-omgaan-met-biodiversiteit-energie-en-kringlopen/stikstof/actueel/stikstofupdate-regio-oost-gelderland-november-2021>
- Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. (2021). *Legalisatieprogramma PAS-meldingen*. Rijksoverheid.
- Natura 2000. (sd). *Natura 2000*. Opgehaald van Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit: <https://www.natura2000.nl/gebieden>

- Niederer, J. (2021, Juli 20). *Sanering varkenshouderijen: de stand van zaken in juli 2021*. Opgehaald van Dirkzwager : dirkzwager.nl/kennis/artikelen/sanering-varkenshouderijen-de-stand-van-zaken-in-juli-2021/
- PAS-bureau. (2018, April). Programma Aanpak Stikstof . *Wat houdt het PAS in en wat is er bereikt*. Aerius.
- Poortinga, E. (sd). *De Likertschaal voor enquêtevragen in scriptieonderzoek*. Opgehaald van Studiemeesters: <https://www.studiemeesters.nl/studietips/de-likertschaal-voor-enquetevragen-scriptieonderzoek/>
- Rechtbank Den Haag, ECLI:NL:RVS:2019:1603 (Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State Mei 29, 2019).
- Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. (2021, Juni 25). *Sanering varkenshouderijen*. Opgehaald van Rijksdienst voor Ondernemend Nederland: <https://www.rvo.nl/subsidie-en-financieringswijzer/sanering-varkenshouderijen>
- Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. (2021, April 2). *Stikstofeffecten van criteria voor de Landelijke Beëindigingsregeling Veehouderijlocaties onderzocht*. Opgehaald van RIVM: <https://www.rivm.nl/nieuws/stikstofeffecten-van-criteria-voor-landelijke-beeindigingsregeling-veehouderijlocaties>
- Rijksoverheid. (2020, Juni 10). *Subsidieplafond sanering varkenshouderijen verhoogd naar € 455 miljoen*. Opgehaald van Rijksoverheid: <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2020/06/10/subsidieplafond-sanering-varkenshouderijen-verhoogd-naar-%E2%82%AC455-miljoen>
- Rijksoverheid. (2021, Juli 8). *Landbouw en ruimte*. Opgehaald van Compendium voor de Leefomgeving: <https://www.clo.nl/indicatoren/nl2122-bedrijfsgrootte-en-economische-omvang-landbouwbedrijven->
- RIVM. (2021, Januari 25). *Aankoop Calculator*. Opgehaald van AERIUS: <https://aankoopcalculator.aerius.nl/landing/>
- RIVM. (2022, Maart 29). *AERIUS Calculator*. Opgehaald van AERIUS Calculator: <https://calculator.aerius.nl/wnb/>
- Rotgers, G. (2020). *Veel stikstofgevoelige natuur bijgetekend in rekenmodel Aerius (2017-2020)*. Stichting Agri Facts.
- Schans, F. v., Rougoor, C., & Weijden, W. v. (2020). *Duurzaamheidseffecten van stikstof- en klimaatmaatregelen voor de landbouw*. Culemborg: CLM Onderzoek en Advies.
- Schouten, C. (2019, Oktober 10). *Subsidieregeling sanering varkenshouderijen*. Opgehaald van Overheid.nl: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0042634/2021-03-24>
- Schouten, C. (2020, November 3). *Staatscourant 2020, 57568*. Opgehaald van Overheid.nl: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2020-57568.html>
- Schouten, C. (2020). *Voortgang stikstofproblematiek: structurele aanpak*. Den Haag: Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.
- Schouten, C. (2021, December 13). *Antwoorden op Kamervragen over nieuwe vaststelling en wijziging concept-Regeling provinciale aankoop veehouderijen*. Opgehaald van Rijksoverheid:

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2021/12/13/antwoorden-op-schriftelijke-kamervragen-over-vaste-commissie-Inv-voorhang-nieuwe-vaststelling-en-wijziging-regeling-provinciale-aankoop-veehouderijen-nabij-natuurgebieden-kamerstuk-28-973-nr->

Schouten, C. (2021). *Kamerbrief Lbv, MGO en grondfonds (Kamerstuk 35 600, nr. 19)*. Den Haag: Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

Schouten, C. (2021). *Nieuwe vaststelling en wijziging Regeling provinciale aankoop veehouderijen nabij natuurgebieden*. Den Haag: Ministerie van LNV.

Schouten, C. (2021, Juni 14). *Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden*. Opgehaald van Overheid.nl: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2021-287.html>

Schouten, C. (2021). *Stand van zaken Subsidieregeling sanering varkenshouderijen*. Den Haag: Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

Subvention. (sd). *€ 180 miljoen subsidie voor sanering varkenshouderijen (SRV)*. Opgehaald van Subvention: <https://www.subvention.nl/agrarisch/180-miljoen-subsidie-voor-sanering-varkenshouderijen-srv/>

Szostak, P., Wieringen, D. v., Hees, S. v., & Turlings, L. (2020). *Onderzoeksrapport*. Deventer: Witteveen + Bos.

Van Dun Advies. (2020, Juni 16). *Subsidiepot SRV verhoogd*. Opgehaald van Van Dun Advies: https://www.vandunadvies.nl/nieuws/subsidiepot_srv_verhoogd

Waal, C. v. (sd). *@www.fotografiecor.nl*.

Bijlagen

Bijlage A – Invoergegevens AERIUS Calculator

De verschillende locaties die gebruikt gaan worden in het onderzoek zijn locaties in de Achterhoek en Twente. Voor de Achterhoek worden de navolgende locaties met bijbehorende zwaartepunten gebruikt:

Tabel A1 Coördinaten per locatie in de Achterhoek

Coördinaten per locatie in de Achterhoek					
<i>Locatie</i>	<i>X</i>	<i>Y</i>	<i>Locatie</i>	<i>X</i>	<i>Y</i>
Aalten	236.368	438.343	Huppel	249.395	446.939
Almen	216.779	464.197	Kotten	250.192	439.837
Azewijn	218.006	433.405	Laren	223.010	468.748
Barchem	227.224	459.932	Lichtenvoorde	235.918	445.253
Beek	210.487	435.463	Lievelde	237.801	448.143
Beltrum	235.490	453.290	Lochem	225.179	464.022
Borculo	232.159	458.143	Mariënvelde	229.927	447.460
Braamt	215.196	437.723	Meddo	245.352	448.056
Bredevoort	240.035	440.209	Megchelen	223.612	429.069
Corle	242.365	442.755	Miste	242.891	439.944
De Heurne	231.628	434.282	Neede	237.475	462.847
Didam	206.607	439.822	Ratum	252.356	444.364
Dinxperlo	230.693	431.301	Rekken	246.453	457.261
Doesburg	207.147	448.086	Rietmolen	241.402	463.526
Doetinchem	218.772	442.233	Ruurlo	228.894	453.580
Drempt	209.862	448.188	s-Heerenberg	214.567	432.614
Eefde	212.645	465.099	Silvolde	224.837	435.763
Eibergen	241.448	456.720	Sinderen	228.014	437.073
Epse	211.537	470.798	Steenderen	209.403	452.750
Gaanderen	221.906	439.243	Toldijk	212.598	450.794
Geesteren	232.395	461.896	Varsseveld	229.281	439.915
Gelselaar	232.784	465.041	Vorden	220.360	457.466
Gendringen	221.838	431.717	Vragender	239.819	444.747
Gorssel	210.367	467.812	Warnsveld	215.708	461.439
Groenlo	240.873	450.712	Wehl	210.977	441.784
Haarlo	236.067	458.383	Westendorp	225.935	440.755
Halle	226.546	446.253	Wichmond	214.830	455.511
Harfsen	216.783	467.897	Winterswijk	246.008	443.442
Harreveld	232.043	444.287	Woold	246.323	438.351
Heelweg	230.581	441.977	Zeddam	214.579	435.557
Hengelo	219.967	452.171	Zelhem	221.033	447.147
Hummelo	214.082	446.718	Zieuwent	232.726	447.998

Voor de regio Twente worden de navolgende locaties met bijbehorende zwaartepunten gebruikt:

Tabel A2 Coördinaten per locatie in Twente

Coördinaten per locatie in Twente					
<i>Locatie</i>	<i>X</i>	<i>Y</i>	<i>Locatie</i>	<i>X</i>	<i>Y</i>
Aadorp	239.471	488.279	Holtén	224.374	478.167
Agelo	257.387	489.931	Kloosterhaar	242.049	501.266
Albergen	247.847	486.915	Langeveen	245.951	497.625
Almelo	241.696	486.297	Lattrop	263.772	495.242
Bentelo	243.854	470.780	Losser	264.858	476.470
Beuningén	265.849	486.515	Manderveen	249.836	496.625
Borne	247.836	480.101	Mariaparochie	244.845	488.869
Bornerbroek	241.489	481.225	Markelo	231.927	472.519
Daarle	233.264	493.947	Nijverdal	228.663	486.261
Daarlerveen	236.218	495.407	Nutter	255.935	493.496
De Lutte	264.535	481.930	Oldenzaal	259.273	481.253
Delden	245.024	475.343	Ootmarsum	257.901	492.313
Den Ham	230.841	497.802	Oud Ootmarsum	259.006	493.960
Denekamp	265.684	490.235	Overdinkel	267.440	473.824
Deurningen	255.161	480.290	Reutum	254.197	489.326
Diepenheim	236.326	467.746	Rijssen	231.233	479.881
Enschede	256.842	471.350	Rossum	260.078	486.954
Enter	236.907	479.756	Saasveld	251.495	484.118
Fleringen	251.446	488.664	Tilligte	261.198	492.032
Geesteren	245.660	493.658	Tubbergen	249.885	491.804
Glane	264.222	472.856	Vasse	253.171	493.938
Goor	237.133	472.875	Vriezenveen	240.210	493.925
Haaksbergen	248.658	463.920	Vroomshoop	235.776	498.126
Haarle	253.618	491.976	Weerselo	255.808	485.084
Hellendoorn	227.330	492.319	Westerhaar-Vriezenveensewijk	239.254	496.872
Hengelo	249.974	475.008	Wierden	234.956	486.003
Hengevelde	240.386	469.097	Zenderen	246.177	482.533
Hertme	249.112	482.004	Zuna	230.522	483.198
Hoge Hexel	234.321	490.471			

Als 'sectorgroep' en 'sector' wordt het volgende ingevoerd:

- Sectorgroep: Landbouw
- Sector: Stalemissies

Voor het onderzoek wordt uitgegaan van een fictief melkveebedrijf met jongvee, waarbij natuurlijke ventilatie (ongeforceerde uitstroom) de standaard is. Hierbij wordt uitgegaan van twee stallen per locatie, namelijk een stal voor melkvee en een stal voor jongvee. Om de coördinaten van de twee stallen op elke locatie op dezelfde afstand van elkaar in te voeren, worden coördinaten ingevoerd die vanuit de zwaartepunten (Z) op elke locatie op dezelfde afstand zitten.

Voor de melkveestal (mv) worden de coördinaten van het emissiepunt dan op de volgende manier berekend en ingevuld:

$$M_{x, mv} = Z_x + 22$$

$$M_{y, mv} = Z_y - 18$$

Voor de jongveestal (jv) worden de coördinaten van het emissiepunt op de volgende manier berekend en ingevuld:

$$M_{x, jv} = Z_x - 28$$

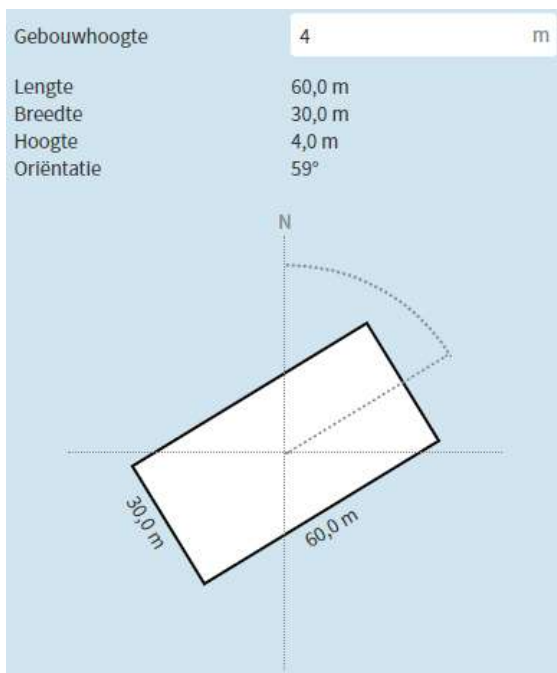
$$M_{y, jv} = Z_y + 16$$

De 'bronkenmerken' die gehanteerd worden tijdens het onderzoek voor beide stallen zijn dan als volgt:

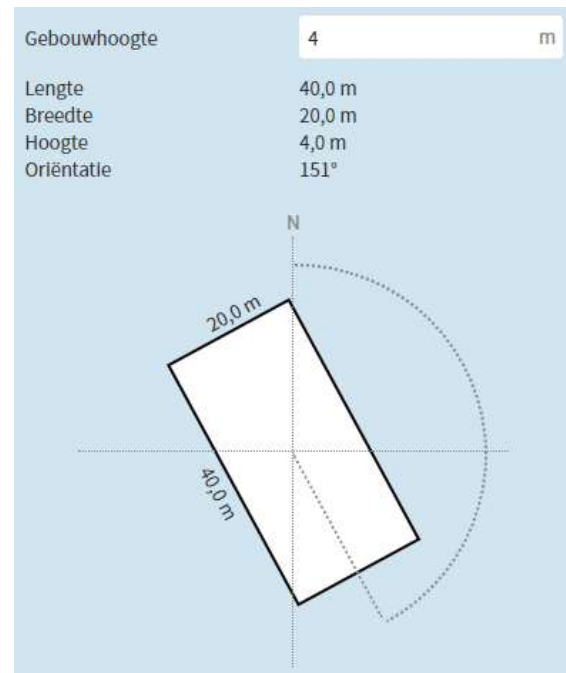
- Wijze van ventilatie: Niet geforceerd
- Uittreedhoogte: 5,0 m
- Warmteinhoud: 0 MW

Indien een locatie zich binnen een straal van 3 kilometer ten opzichte van het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied bevindt, moet de 'gebouwinvloed' worden meegenomen. Het volgende wordt hierbij ingevuld:

- Gebouwhoogte: 4,0 m
- Locatie:
 - Melkveestal: teken een vlak van 60 m bij 30 m om de coördinaat van het emissiepunt van de melkveestal heen, met een oriëntatie van 59°. Zie Figuur A1 ter illustratie.
 - Jongveestal: teken een vlak van 40 m bij 20 m om de coördinaat van het emissiepunt van de jongveestal heen, met een oriëntatie van 151°. Zie Figuur A2 ter illustratie.

Figuur A1 Gebouwinvloed melkveestal

Figuur A2 Gebouwinvloed jongveestal

Als laatste moeten gegevens bij 'Stalsystemen, dieren en aantallen' ingevoerd worden. Er worden vier verschillende berekeningen uitgevoerd bij elke locatie met de navolgende verschillende invoergegevens:

Situatie 1 – 1608 kg NH₃

- *Melkvee*
 - RAV-code: A1.100
 - Aantal: 100
 - BWL-code: Overig
- *Jongvee*
 - RAV-code: A3.100
 - Aantal: 70
 - BWL-code: Overig

Situatie 2 – 3216 kg NH₃

- *Melkvee*
 - RAV-code: A1.100
 - Aantal: 200
 - BWL-code: Overig
- *Jongvee*
 - RAV-code: A3.100
 - Aantal: 140
 - BWL-code: Overig

Situatie 3 – 4824 kg NH₃

- *Melkvee*
 - RAV-code: A1.100
 - Aantal: 300
 - BWL-code: Overig
- *Jongvee*
 - RAV-code: A3.100
 - Aantal: 210
 - BWL-code: Overig

Situatie 4 – 6432 kg NH₃

- *Melkvee*
 - RAV-code: A1.100
 - Aantal: 400
 - BWL-code: Overig
- *Jongvee*
 - RAV-code: A3.100
 - Aantal: 280
 - BWL-code: Overig

Bijlage B – Invoertabellen resultaten deelvraag 1

Tabel B1 Invoertabel resultaten Achterhoek

Achterhoek	Dichtstbijzijnde Natura 2000-gebieden met betreffende afstanden (s) tot het gebied in km						Gemiddelde depositie per situatie (kg NH ₃) in mol/ha/j				Omgevingscore per situatie (kg NH ₃) van 0 - 100			
	Gebied 1	s tot 1	Gebied 2	s tot 2	Gebied 3	s tot 3	1608	3216	4824	6432	1608	3216	4824	6432
Locatie														
Aalten														
Almen														
Azewijn														
Barchem														
Beek														
Beltrum														
Borculo														
Braamt														
Bredevoort														
Corle														
De Heurne														
Didam														
Dinxperlo														
Doesburg														
Doetinchem														
Dremp														
Eefde														
Eibergen														
Epse														
Gaanderen														
Geesteren														
Gelselaar														
Gendringen														
Gorssel														
Groenlo														
Haarlo														
Halle														
Harfsen														
Harreveld														

Heelweg														
Hengelo														
Hummelo														
Huppel														
Kotten														
Laren														
Lichtenvoorde														
Lievalde														
Lochem														
Mariënvelde														
Meddo														
Megchelen														
Miste														
Neede														
Ratum														
Rekken														
Rietmolen														
Ruurlo														
s-Heerenberg														
Silvolde														
Sinderen														
Steenderen														
Toldijk														
Varsseveld														
Vorden														
Vragender														
Warnsveld														
Wehl														
Westendorp														
Wichmond														
Winterswijk														
Woold														
Zeddam														
Zelhem														
Zieuwent														

Tabel B2 Invoertabel resultaten Twente

Twente	Dichtstbijzijnde Natura-2000 gebieden met betreffende afstanden (s) tot het gebied in km						Gemiddelde depositie per situatie (kg NH₃) in mol/ha/j				Omgevingsscore per situatie (kg NH₃) van 0 - 100			
<i>Locatie</i>	<i>Gebied 1</i>	<i>s tot 1</i>	<i>Gebied 2</i>	<i>s tot 2</i>	<i>Gebied 3</i>	<i>s tot 3</i>	1608	3216	4824	6432	1608	3216	4824	6432
Aadorp														
Agelo														
Albergen														
Almelo														
Bentelo														
Beuningen														
Borne														
Bornerbroek														
Daarle														
Daarlerveen														
De Lutte														
Delden														
Den Ham														
Denekamp														
Deurningen														
Diepenheim														
Enschede														
Enter														
Fleringen														
Geesteren														
Glane														
Goor														
Haaksbergen														
Haarle														
Hellendoorn														
Hengelo														
Hengevelde														
Hertme														
Hoge Hexel														
Holten														

Kloosterhaar														
Langeveen														
Lattrop														
Losser														
Manderveen														
Mariaparochie														
Markelo														
Nijverdal														
Nutter														
Oldenzaal														
Ootmarsum														
Oud Ootmarsum														
Overdinkel														
Reutum														
Rijssen														
Rossum														
Saasveld														
Tilligte														
Tubbergen														
Vasse														
Vriezenveen														
Vroomshoop														
Weerselo														
Westerhaar- Vriezenveensewijk														
Wierden														
Zenderen														
Zuna														

Bijlage C – Enquêtevragen

Titel: Enquête deelnamebereidheid opkoopregeling in de Achterhoek en Twente

Beste heer / mevrouw,

Voor mijn afstudeerwerkstuk voor de opleiding Bedrijfskunde & Agrifoodbusiness aan de Aeres Hogeschool te Dronten doe ik onderzoek naar de invloed van factoren die bepalend zijn voor het wel of niet deelnemen van een veehouderij aan de Regeling provinciale aankoop veehouderijen nabij natuurgebieden* in de regio's Achterhoek en Twente. Daarom heb ik een enquête opgesteld. Aan de hand van de resultaten hoop ik een bijdrage te kunnen leveren aan een goede aanpak voor alle betrokkenen. Indien u veehouder bent in de regio Achterhoek of Twente, zou u deze enquête dan misschien willen invullen? De enquête neemt ongeveer 5 minuten van uw tijd in beslag en de antwoorden worden geheel anoniem verwerkt. Alvast hartelijk dank!

Met vriendelijke groet,

Femke ten Have

* In de enquête wordt voor de 'Regeling provinciale aankoop veehouderijen nabij natuurgebieden' de afkorting Rpav gebruikt.

1. Wat voor soort agrarisch bedrijf heeft u?
 - a. Melkvee
 - b. Varkens
 - c. Pluimvee
 - d. Geiten
 - e. Vleeskalveren
 - f. Vleesvee
 - g. Anders, namelijk:
2. In welke plaats is uw bedrijf gevestigd?
.....
3. Heeft u een bedrijfsopvolger?
 - a. Ja
 - b. Nee
 - c. Nee, ik ben de bedrijfsopvolger
 - d. Nog niet zeker
 - e. Niet van toepassing
4. Bent u bekend met de eerste tranche van de Rpav?
 - a. Ja, maar ik heb me niet aangemeld
 - b. Ja, ik heb me aangemeld voor de Rpav
 - c. Wel eens van gehoord, maar verder niet
 - d. Nee
5. Is het voor u helder wat de voorwaarden voor deze opkoopregeling zijn om deel te kunnen nemen?
 - a. Ja
 - b. Nee
6. Bent u ervan op de hoogte dat de drempelwaarde om deel te kunnen nemen aan de Rpav 2 mol/ha/j is?
 - a. Ja

- b. Nee
- 7. Is het bij u bekend welke sectoren wel of niet mogen deelnemen aan de Rpav?
 - a. Ja
 - b. Nee
 - c. Ik weet alleen dat de sector waar ik werkzaam ben wel of niet mag deelnemen
- 8. Weet u hoe u zich zou kunnen aanmelden voor deelname aan de Rpav?
 - a. Ja
 - b. Nee
- 9. Is het verschil tussen de Rpav en de Landelijke beëindigingsregeling veehouderijlocaties voor u enigszins duidelijk?
 - a. Ja
 - b. Nee
- 10. Op welke manier(en) wordt u geïnformeerd over de werking van de Rpav?

Meerdere antwoorden zijn mogelijk.

 - a. Gemeente
 - b. Provincie
 - c. Adviesbureau
 - d. Accountantskantoor
 - e. Nieuwsberichten
 - f. Ik word niet geïnformeerd
 - g. Anders, namelijk:
- 11. Heeft u voor uw gevoel genoeg informatie om te kunnen bepalen of u wel of niet zou deelnemen aan de Rpav?
 - a. Ja
 - b. Nee
- 12. Indien u bij vraag 11 antwoord 'b' heeft ingevuld, over welke aspecten zou u meer informatie willen hebben met betrekking tot de Rpav?

Meerdere antwoorden zijn mogelijk.

 - a. Of ik wel of niet zou kunnen deelnemen
 - b. Wat de voorwaarden zijn
 - c. Wat de regeling precies inhoudt
 - d. Wat het op lange termijn betekent
 - e. Wat de mogelijkheden zijn
 - f. Wat het specifiek voor mijn bedrijf kan betekenen
 - g. Anders, namelijk:
- 13. Zou u momenteel willen deelnemen aan de Rpav?
 - a. Ja
 - b. Nee
 - c. Misschien
 - d. Dat weet ik nog niet
- 14. Indien u bij vraag 13 antwoord 'b' heeft ingevuld, waarom zou u niet willen deelnemen aan de Rpav?

Meerdere antwoorden zijn mogelijk.

 - a. Ik verwacht een betere regeling
 - b. Te ontvangen prijs is te laag
 - c. Het bedrijf heeft een bedrijfsopvolger
 - d. Ik wil nog een geruime tijd mijn beroep uitoefenen
 - e. Ik heb een financieel gezond bedrijf
 - f. Anders, namelijk:

15. Hoe tevreden of ontevreden bent u over de Rpav?

- a. Zeer tevreden
- b. Enigszins tevreden
- c. Niet tevreden en niet ontevreden
- d. Enigszins ontevreden
- e. Zeer ontevreden
- f. Ik weet te weinig over de Rpav om hier antwoord op te kunnen geven

16. Hoe belangrijk vindt u de volgende factoren bij de keuze om wel of niet deel te nemen aan de Rpav?

Geef antwoord op een schaal van 1 tot 5, waarbij 1 = helemaal niet belangrijk en 5 = heel belangrijk.

- Te ontvangen prijs
- Je beroep kunnen blijven uitoefenen
- Complexiteit van de regeling
- Verhuizen noodzakelijk of niet
- Wel of niet hebben van een familiebedrijf
- Wel of niet hebben van een bedrijfsopvolger

17. Welke andere factoren spelen bij u mee bij de keuze om wel of niet deel te nemen aan de Rpav?

.....
18. Heeft u meegekregen dat het concept van de tweede tranche van de Rpav is gepubliceerd?

- a. Ja
- b. Nee

Bijlage D – Resultaten deelvraag 1

Tabel D1 Resultaten deelvraag 1 Achterhoek

Achterhoek	Dichtstbijzijnde Natura 2000-gebieden met betreffende afstanden (s) tot het gebied in km						Gemiddelde depositie per situatie (kg NH ₃) in mol/ha/j				Omgevingsscore per situatie (kg NH ₃) van 0 - 100			
	Gebied 1	s tot 1	Gebied 2	s tot 2	Gebied 3	s tot 3	1608	3216	4824	6432	1608	3216	4824	6432
Aalten	Korenburgerveen	7,3	Bekendelle	8,2	Wooldse Veen	11,5	0,3	0,5	0,8	1,1	24	43	54	63
Almen	Rijntakken	6,2	Landgoederen Brummen	10,5	Stelkampsveld	12,8	0,1	0,2	0,3	0,4	80	90	94	95
Azewijn	Rijntakken	10,4	Veluwe	22,2	Korenburgerveen	25,5	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Barchem	Stelkampsveld	1,5	Rijntakken	15,2	Borkveld	15,6	1,3	2,6	3,9	5,2	67	81	87	90
Beek	Rijntakken	5,2	Veluwe	15,7	Landgoederen Brummen	21,8	0,1	0,3	0,4	0,6	90	94	95	95
Beltrum	Stelkampsveld	7,7	Korenburgerveen	9,4	Buurserzand & Haaksbergerveen	14,0	0,1	0,2	0,4	0,5	13	23	37	47
Borculo	Stelkampsveld	2,2	Korenburgerveen	15,2	Buurserzand & Haaksbergerveen	15,7	0,8	1,6	2,4	3,2	57	71	78	82
Braamt	Rijntakken	9,6	Veluwe	17,2	Landgoederen Brummen	21,4	0,1	0,1	0,2	0,3	84	95	95	95
Bredevoort	Korenburgerveen	3,6	Bekendelle	4,4	Wooldse Veen	8,6	0,5	1,0	1,5	1,9	39	58	66	72
Corle	Korenburgerveen	0,9	Bekendelle	3,4	Willinks Weust	7,9	1,2	2,4	3,6	4,8	48	60	70	75
De Heurne	Korenburgerveen	13,5	Bekendelle	14,0	Wooldse Veen	16,1	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Didam	Rijntakken	4,7	Veluwe	9,9	Landgoederen Brummen	16,8	0,1	0,3	0,4	0,6	83	92	94	95
Dinxperlo	Bekendelle	16,2	Korenburgerveen	16,3	Wooldse Veen	17,6	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

Doesburg	Rijntakken	0,1	Veluwe	4,4	Landgoederen Brummen	8,8	2,6	5,2	7,9	10,5	88	93	94	95
Doetinchem	Rijntakken	12,6	Veluwe	17,4	Stelkampsveld	19,5	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Drempt	Rijntakken	1,9	Veluwe	6,9	Landgoederen Brummen	9,7	0,3	0,6	0,9	1,2	86	94	95	95
Eefde	Rijntakken	2,0	Landgoederen Brummen	7,2	Veluwe	13,8	0,2	0,4	0,6	0,8	73	80	85	87
Eibergen	Buurserzand & Haaksbergerveen	7,2	Korenburgerveen	10,4	Stelkampsveld	11,6	0,3	0,6	0,9	1,2	54	70	77	81
Epse	Rijntakken	1,5	Landgoederen Brummen	10,6	Veluwe	15,1	0,2	0,5	0,7	0,9	87	92	94	95
Gaanderen	Rijntakken	16,8	Korenburgerveen	19,6	Stelkampsveld	20,8	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Geesteren	Stelkampsveld	3,4	Borkeld	13,7	Buurserzand & Haaksbergerveen	15,4	0,5	1,1	1,6	2,2	50	64	74	78
Gelselaar	Stelkampsveld	6,0	Borkeld	10,6	Buurserzand & Haaksbergerveen	15,6	0,1	0,3	0,4	0,6	15	26	43	52
Gendringen	Rijntakken	13,4	Korenburgerveen	22,9	Bekendelle	24,0	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Gorssel	Rijntakken	1,0	Landgoederen Brummen	7,5	Veluwe	12,6	0,7	1,3	2,0	2,7	77	82	86	88
Groenlo	Korenburgerveen	4,5	Bekendelle	10,9	Buurserzand & Haaksbergerveen	11,5	0,2	0,4	0,7	0,9	22	41	54	62
Haarlo	Stelkampsveld	6,0	Buurserzand & Haaksbergerveen	11,8	Korenburgerveen	13,4	0,2	0,4	0,6	0,8	18	36	51	56
Halle	Stelkampsveld	12,7	Korenburgerveen	14,2	Rijntakken	17,6	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Harfsen	Rijntakken	6,5	Landgoederen Brummen	12,2	Sallandse Heuvelrug	13,7	0,1	0,2	0,3	0,4	80	91	94	95
Harreveld	Korenburgerveen	8,7	Bekendelle	13,1	Stelkampsveld	14,4	0,2	0,4	0,5	0,7	19	35	50	55
Heelweg	Korenburgerveen	10,5	Bekendelle	14,0	Stelkampsveld	16,6	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Hengelo	Rijntakken	8,9	Stelkampsveld	11,2	Landgoederen Brummen	14,8	0,1	0,1	0,2	0,3	77	83	88	94

Hummelo	Rijntakken	6,4	Veluwe	11,3	Landgoederen Brummen	13,3	0,1	0,2	0,3	0,4	78	84	90	94
Huppel	Willinks Weust	4,2	Korenburerveen	6,0	Bekendelle	7,3	0,2	0,4	0,6	0,9	18	36	48	55
Kotten	Willinks Weust	2,5	Wooldse Veen	3,3	Bekendelle	4,5	0,7	1,3	2,0	2,7	37	53	62	70
Laren	Borkeld	9,0	Sallandse Heuvelrug	10,6	Stelkampsveld	10,7	0,3	0,6	1,0	1,3	36	57	68	76
Lichtenvoorde	Korenburerveen	4,8	Bekendelle	10,0	Willinks Weust	14,6	0,3	0,6	0,9	1,2	29	51	62	71
Lievalde	Korenburerveen	4,1	Bekendelle	10,4	Stelkampsveld	13,1	0,3	0,6	1,0	1,3	30	53	64	73
Lochem	Stelkampsveld	5,6	Borkeld	12,1	Rijntakken	14,4	0,2	0,4	0,6	0,8	18	36	52	56
Mariënvelde	Stelkampsveld	11,1	Korenburerveen	11,1	Bekendelle	16,3	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Meddo	Korenburerveen	3,0	Willinks Weust	7,2	Bekendelle	7,3	0,3	0,7	1,0	1,3	28	44	55	61
Megchelen	Rijntakken	14,9	Korenburerveen	23,0	Bekendelle	23,4	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Miste	Bekendelle	1,5	Korenburerveen	3,7	Wooldse Veen	6,0	0,7	1,4	2,1	2,8	43	63	73	78
Neede	Stelkampsveld	8,3	Buurserzand & Haaksbergerveen	10,5	Borkeld	14,1	0,1	0,2	0,4	0,5	12	21	32	46
Ratum	Willinks Weust	1,6	Bekendelle	7,6	Wooldse Veen	8,3	0,6	1,1	1,7	2,3	32	44	52	59
Rekken	Buurserzand & Haaksbergerveen	2,9	Witte Veen	10,6	Korenburerveen	11,6	0,6	1,1	1,7	2,2	60	77	83	87
Rietmolen	Buurserzand & Haaksbergerveen	7,1	Stelkampsveld	12,2	Witte Veen	14,1	0,2	0,4	0,5	0,7	35	56	68	74
Ruurlo	Stelkampsveld	5,0	Korenburerveen	14,5	Rijntakken	17,0	0,5	0,9	1,4	1,9	44	60	69	75
s-Heerenberg	Rijntakken	7,0	Veluwe	20,5	De Bruuk	23,0	0,1	0,2	0,2	0,3	88	94	95	95
Silvolde	Rijntakken	17,5	Korenburerveen	18,3	Bekendelle	20,0	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

Sinderen	Korenburgerveen	14,9	Bekendelle	16,6	Wooldse Veen	19,7	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Steenderen	Rijntakken	1,4	Landgoederen Brummen	5,6	Veluwe	6,1	0,6	1,1	1,7	2,2	81	88	90	92
Toldijk	Rijntakken	4,5	Veluwe	9,1	Landgoederen Brummen	9,3	0,2	0,4	0,6	0,8	81	90	94	94
Varsseveld	Korenburgerveen	12,5	Bekendelle	15,1	Stelkampsveld	18,6	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Vorden	Rijntakken	8,2	Stelkampsveld	8,5	Landgoederen Brummen	13,3	0,1	0,3	0,4	0,5	61	73	80	84
Vragender	Korenburgerveen	0,9	Bekendelle	6,7	Willinks Weust	10,7	1,7	3,3	5,0	6,6	57	65	72	78
Warnsveld	Rijntakken	4,9	Landgoederen Brummen	8,6	Stelkampsveld	13,2	0,2	0,3	0,5	0,7	74	84	87	89
Wehl	Rijntakken	7,1	Veluwe	11,3	Landgoederen Brummen	16,0	0,1	0,2	0,3	0,4	78	86	91	94
Westendorp	Korenburgerveen	15,3	Stelkampsveld	18,2	Bekendelle	18,5	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Wichmond	Rijntakken	2,9	Landgoederen Brummen	8,7	Veluwe	11,8	0,2	0,4	0,6	0,7	74	82	86	89
Winterswijk	Korenburgerveen	2,7	Bekendelle	2,8	Willinks Weust	4,3	0,3	0,7	1,0	1,3	28	49	60	68
Woold	Bekendelle	1,3	Wooldse Veen	2,4	Willinks Weust	5,7	0,8	1,6	2,3	3,1	41	58	68	74
Zeddam	Rijntakken	8,2	Veluwe	18,3	Landgoederen Brummen	23,1	0,1	0,2	0,2	0,3	87	94	95	95
Zelhem	Rijntakken	12,7	Veluwe	18,0	Landgoederen Brummen	18,2	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Zieuwent	Korenburgerveen	8,6	Stelkampsveld	11,0	Bekendelle	14,2	0,2	0,3	0,5	0,6	18	32	46	53

Tabel D2 Resultaten deelvraag 1 Twente

Twente	Dichtstbijzijnde Natura-2000 gebieden met betreffende afstanden (s) tot het gebied in km						Gemiddelde depositie per situatie (kg NH₃) in mol/ha/j				Omgevingscore per situatie (kg NH₃) van 0 - 100			
<i>Locatie</i>	<i>Gebied 1</i>	<i>s tot 1</i>	<i>Gebied 2</i>	<i>s tot 2</i>	<i>Gebied 3</i>	<i>s tot 3</i>	1608	3216	4824	6432	1608	3216	4824	6432
Aadorp	Wierdense Veld	6,2	Engbertsdijkvenen	7,7	Sallandse Heuvelrug	11,6	0,2	0,4	0,6	0,8	27	48	63	70
Agelo	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	0,7	Springendal & Dal van de Mosbeek	3,7	Lemselermaten	4,5	0,8	1,7	2,5	3,4	46	65	74	79
Albergen	Lemselermaten	8,1	Springendal & Dal van de Mosbeek	8,2	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	9,1	0,3	0,5	0,8	1,1	36	53	62	68
Almelo	Wierdense Veld	8,6	Engbertsdijkvenen	9,3	Borkeld	12,0	0,1	0,3	0,4	0,5	15	28	38	48
Bentelo	Buurserzand & Haaksbergerveen	8,6	Lonnekermeer	12,1	Borkeld	12,6	0,1	0,2	0,4	0,5	20	37	53	64
Beuningen	Dinkelland	0	Landgoederen Oldenzaal	3,0	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	5,2	5,8	11,6	17,4	23,2	45	62	71	77
Borne	Lonnekermeer	6,9	Lemselermaten	9,4	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	12,5	0,2	0,4	0,6	0,8	20	40	56	66
Bornerbroek	Borkeld	9,0	Wierdense Veld	10,6	Sallandse Heuvelrug	13,1	0,1	0,2	0,4	0,5	15	27	38	48
Daarle	Wierdense Veld	4,3	Vecht- en Beneden-Reggegebied	6,9	Engbertsdijkvenen	8,3	0,2	0,5	0,7	1,0	34	58	71	77

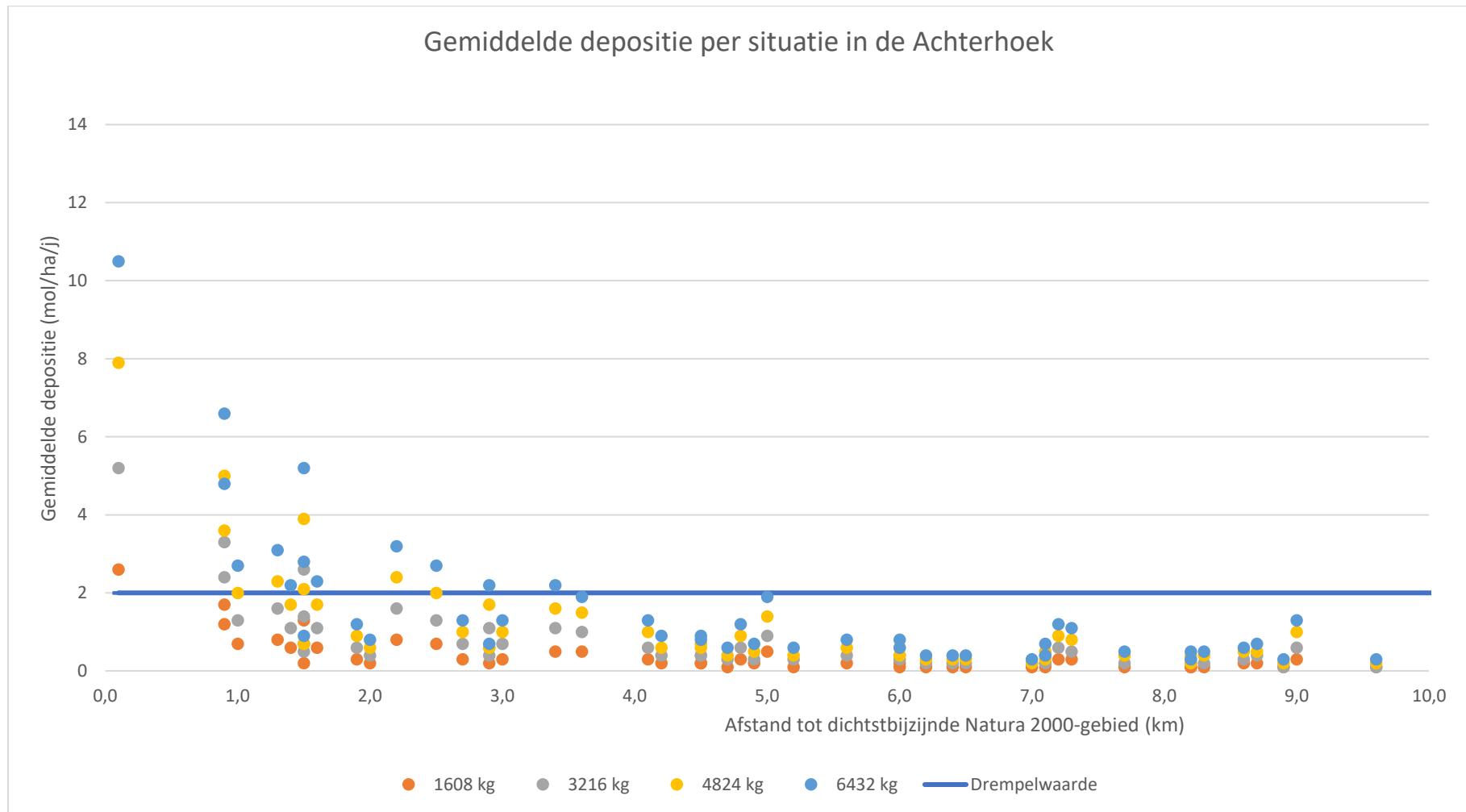
Daarlerveen	Engbertsdijksvenen	5,1	Wierdense Veld	6,5	Vecht- en Beneden-Reggegebied	7,0	0,4	0,7	1,1	1,4	36	57	68	75
De Lutte	Dinkelland	1,6	Landgoederen Oldenzaal	1,7	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	7,6	0,6	1,2	1,8	2,4	62	74	80	83
Delden	Lonnekermeer	9,3	Buurserzand & Haaksbergerveen	11,7	Borkeld	12,0	0,2	0,4	0,5	0,7	21	43	61	74
Den Ham	Vecht- en Beneden-Reggegebied	1,6	Wierdense Veld	8,4	Engbertsdijksvenen	10,0	0,6	1,1	1,7	2,2	59	77	84	88
Denekamp	Dinkelland	2,6	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	3,7	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	4,4	0,3	0,5	0,8	1,1	33	54	65	73
Deurningen	Lonnekermeer	2,2	Lemselermaten	4,5	Landgoederen Oldenzaal	6,2	0,4	0,8	1,2	1,6	50	70	79	83
Diepenheim	Borkeld	9,2	Stelkampsveld	10,3	Buurserzand & Haaksbergerveen	13,5	0,1	0,3	0,4	0,6	17	30	42	54
Enschede	Aamsveen	5,7	Lonnekermeer	5,9	Witte veen	7,0	0,2	0,4	0,6	0,8	32	46	56	63
Enter	Borkeld	4,2	Wierdense Veld	8,5	Sallandse Heuvelrug	9,2	0,2	0,4	0,6	0,8	25	45	58	66
Fleringen	Springendal & Dal van de Mosbeek	4,6	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	5,2	Lemselermaten	5,5	0,4	0,9	1,3	1,8	47	66	74	80
Geesteren	Engbertsdijksvenen	3,7	Springendal & Dal van de Mosbeek	6,3	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	11,9	0,3	0,6	0,9	1,1	43	64	73	79
Glane	Dinkelland	0,5	Aamsveen	4,6	Landgoederen Oldenzaal	4,7	1,0	2,0	3,0	4,0	66	78	84	87

Goor	Borkeld	5,9	Sallandse Heuvelrug	13,6	Wierdense Veld	14,9	0,2	0,4	0,6	0,7	21	39	55	63
Haaksbergen	Buurserzand & Haaksbergerveen	0,7	Witte Veen	6,9	Aamsveen	12,7	1,3	2,7	4,0	5,3	61	75	81	86
Haarle	Springendal & Dal van de Mosbeek	0,6	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	4,2	Lemselermaten	7,0	1,2	2,4	3,6	4,8	60	74	81	85
Hellendoorn	Vecht- en Beneden-Reggegebied	4,2	Wierdense Veld	5,2	Sallandse Heuvelrug	5,6	0,3	0,6	0,9	1,2	37	59	70	77
Hengelo	Lonnekermeer	4,7	Buurserzand & Haaksbergerveen	9,6	Lemselermaten	11,4	0,4	0,7	1,1	1,5	42	64	72	76
Hengevelde	Buurserzand & Haaksbergerveen	10,2	Borkeld	10,9	Stelkampsveld	14,1	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Hertme	Lonnekermeer	6,8	Lemselermaten	7,4	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	10,3	0,2	0,4	0,7	0,9	20	39	55	64
Hoge Hexel	Wierdense Veld	1,4	Sallandse Heuvelrug	8,3	Engbertsdijksvenen	8,8	0,4	0,8	1,2	1,6	41	62	75	81
Holten	Sallandse Heuvelrug	1,1	Borkeld	5,2	Boetelerveld	8,9	0,9	1,8	2,6	3,5	55	71	79	84
Kloosterhaar	Engbertsdijksvenen	0	Vecht- en Beneden-Reggegebied	7,1	Springendal & Dal van de Mosbeek	10,6	4,4	8,8	13,1	17,5	53	70	78	84
Langeveen	Engbertsdijksvenen	2,7	Springendal & Dal van de Mosbeek	5,7	Vecht- en Beneden-Reggegebied	12,0	0,4	0,8	1,1	1,5	51	71	79	84
Lattrop	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	0,6	Springendal & Dal van de Mosbeek	4,9	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	6,0	0,6	1,2	1,8	2,5	31	53	66	72

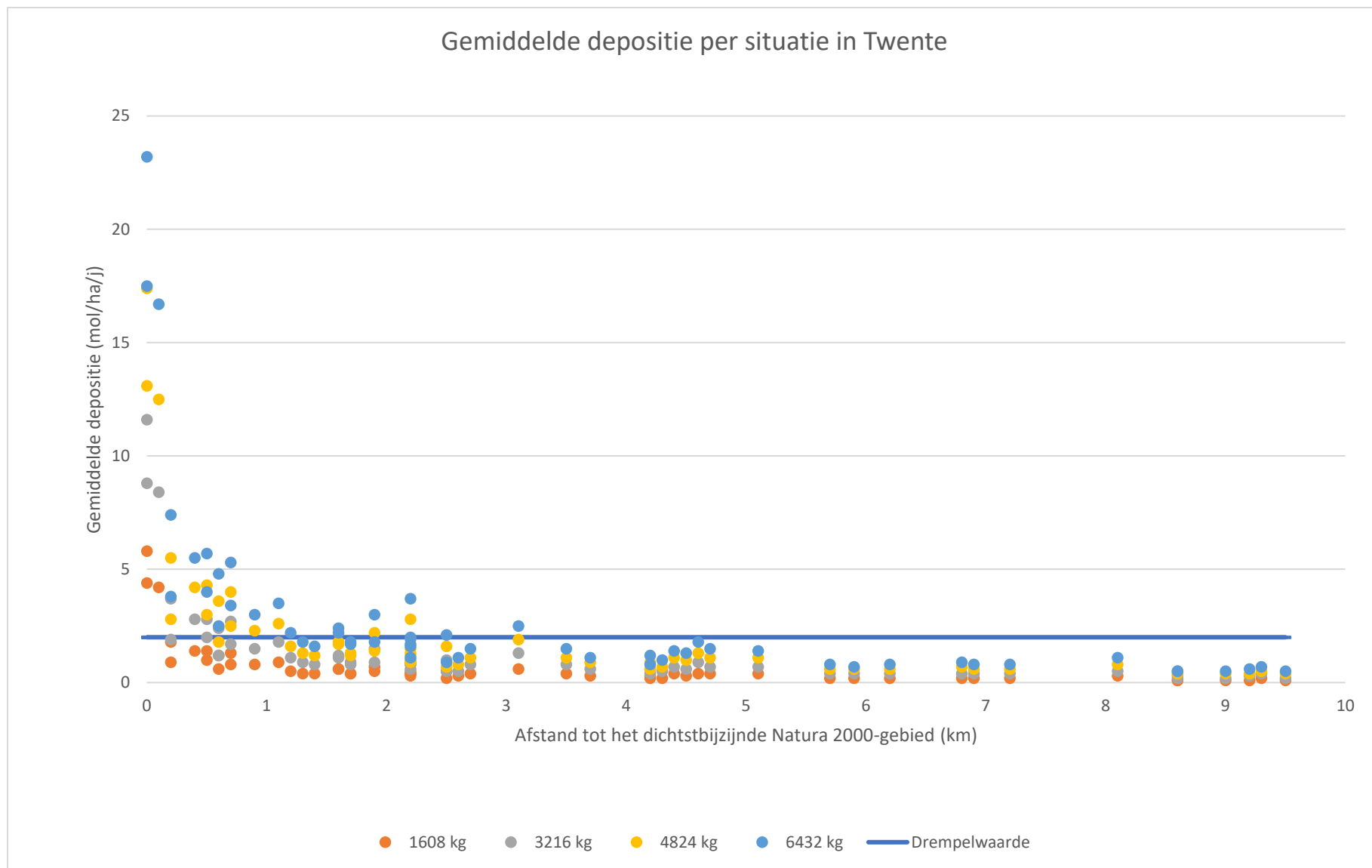
Losser	Landgoederen Oldenzaal	1,2	Dinkelland	1,3	Aamsveen	8,3	0,5	1,1	1,6	2,2	60	72	79	83
Manderveen	Springendal & Dal van de Mosbeek	1,7	Engbertsdijksvenen	6,6	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	10,2	0,4	0,8	1,2	1,7	42	61	71	77
Mariaparochie	Engbertsdijksvenen	7,2	Springendal & Dal van de Mosbeek	9,3	Lemselermaten	11,5	0,2	0,4	0,6	0,8	25	46	60	69
Markelo	Borkeld	3,1	Sallandse Heuvelrug	9,9	Stelkampsveld	12,9	0,6	1,3	1,9	2,5	59	76	84	90
Nijverdal	Sallandse Heuvelrug	1,3	Wierdense Veld	2,1	Boetelerveld	8,7	0,4	0,9	1,3	1,8	49	66	74	79
Nutter	Springendal & Dal van de Mosbeek	0,5	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	4,4	Lemselermaten	8,0	1,4	2,8	4,3	5,7	57	70	77	82
Oldenzaal	Landgoederen Oldenzaal	2,2	Lemselermaten	4,2	Lonnekermeer	4,8	0,5	1,0	1,5	2,0	54	71	78	82
Ootmarsum	Springendal & Dal van de Mosbeek	1,7	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	2,2	Lemselermaten	7,0	0,4	0,9	1,3	1,8	44	62	70	76
Oud Ootmarsum	Springendal & Dal van de Mosbeek	0,2	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	3,6	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	5,5	0,9	1,9	2,8	3,8	47	66	74	79
Overdinkel	Dinkelland	0,4	Landgoederen Oldenzaal	4,8	Aamsveen	7,2	1,4	2,8	4,2	5,5	59	73	80	83
Reutum	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	2,5	Springendal & Dal van de Mosbeek	3,1	Lemselermaten	4,3	0,5	1,0	1,6	2,1	53	70	78	83
Rijssen	Borkeld	2,2	Sallandse Heuvelrug	4,4	Wierdense Veld	6,8	0,3	0,6	0,9	1,1	33	56	69	76

Rossum	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	0,9	Landgoederen Oldenzaal	3,3	Lemselermaten	3,5	0,8	1,5	2,3	3,0	45	66	75	80
Saasveld	Lemselermaten	4,5	Lonnekermeer	7,1	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	7,1	0,3	0,6	1,0	1,3	34	54	67	74
Tilligte	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	2,2	Springendal & Dal van de Mosbeek	3,1	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	4,3	0,4	0,8	1,3	1,7	37	58	69	75
Tubbergen	Springendal & Dal van de Mosbeek	3,5	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	7,3	Engbertsdijksvenen	8,2	0,4	0,8	1,1	1,5	39	56	66	73
Vasse	Springendal & Dal van de Mosbeek	0,2	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	6,0	Lemselermaten	9,0	1,8	3,7	5,5	7,4	60	72	78	82
Vriezenveen	Engbertsdijksvenen	2,2	Wierdense Veld	8,2	Vecht- en Beneden-Reggegebied	10,2	0,9	1,9	2,8	3,7	63	76	83	87
Vroomshoop	Vecht- en Beneden-Reggegebied	4,4	Engbertsdijksvenen	5,1	Wierdense Veld	8,9	0,4	0,7	1,1	1,4	42	65	76	81
Weerselo	Lemselermaten	0,1	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	3,8	Landgoederen Oldenzaal	5,7	4,2	8,4	12,5	16,7	45	65	75	81
Westerhaar-Vriezenveensewijk	Engbertsdijksvenen	1,9	Vecht- en Beneden-Reggegebied	7,2	Wierdense Veld	9,4	0,7	1,5	2,2	3,0	59	74	82	86
Wierden	Wierdense Veld	2,5	Sallandse Heuvelrug	6,6	Borkeld	8,4	0,2	0,5	0,7	0,9	31	53	65	73
Zenderen	Lonnekermeer	9,5	Lemselermaten	10,0	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	12,3	0,1	0,2	0,4	0,5	14	26	42	55
Zuna	Sallandse Heuvelrug	1,9	Wierdense Veld	3,6	Borkeld	5,6	0,5	0,9	1,4	1,8	48	68	76	82

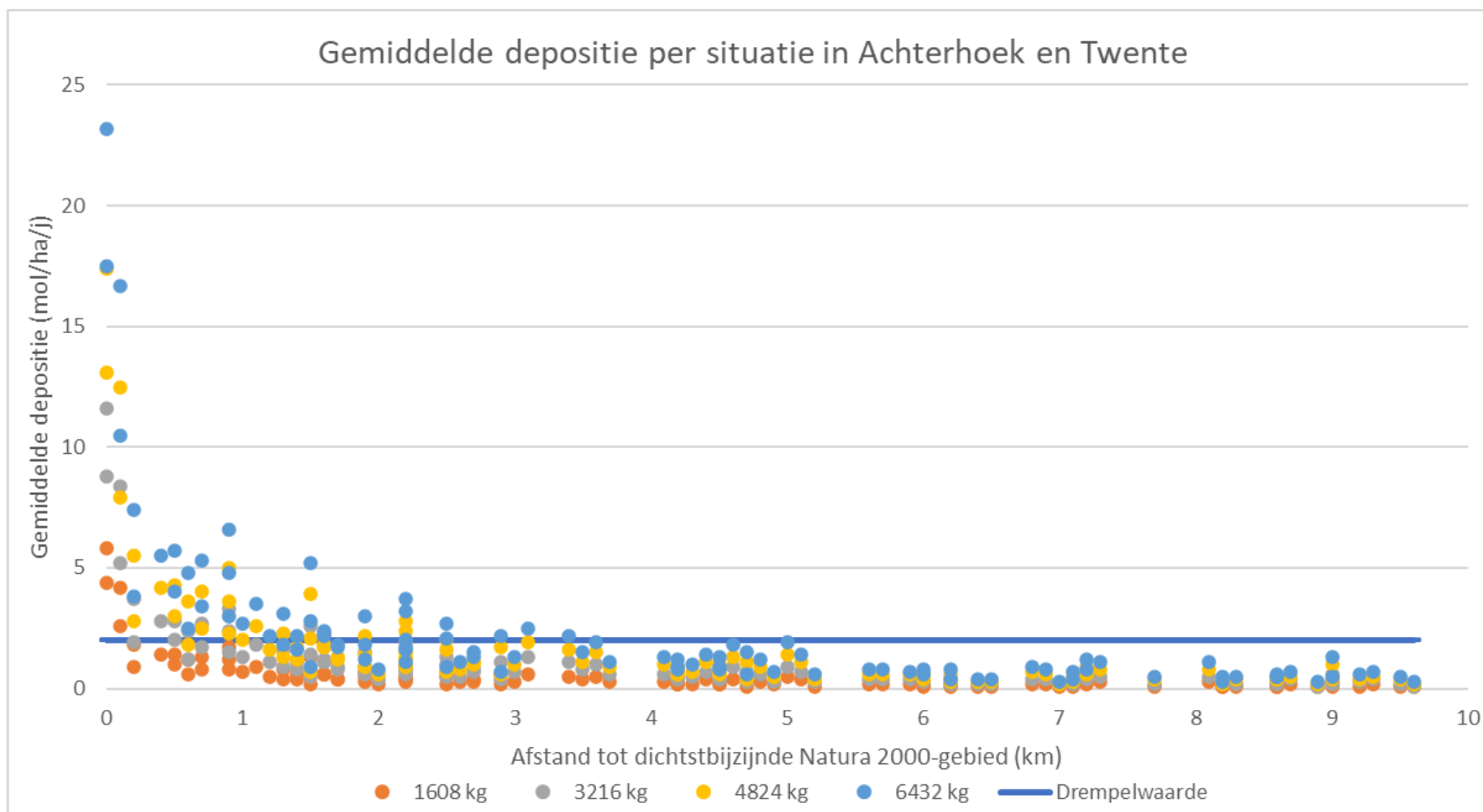
Bijlage E – Grafieken resultaten deelvraag 1

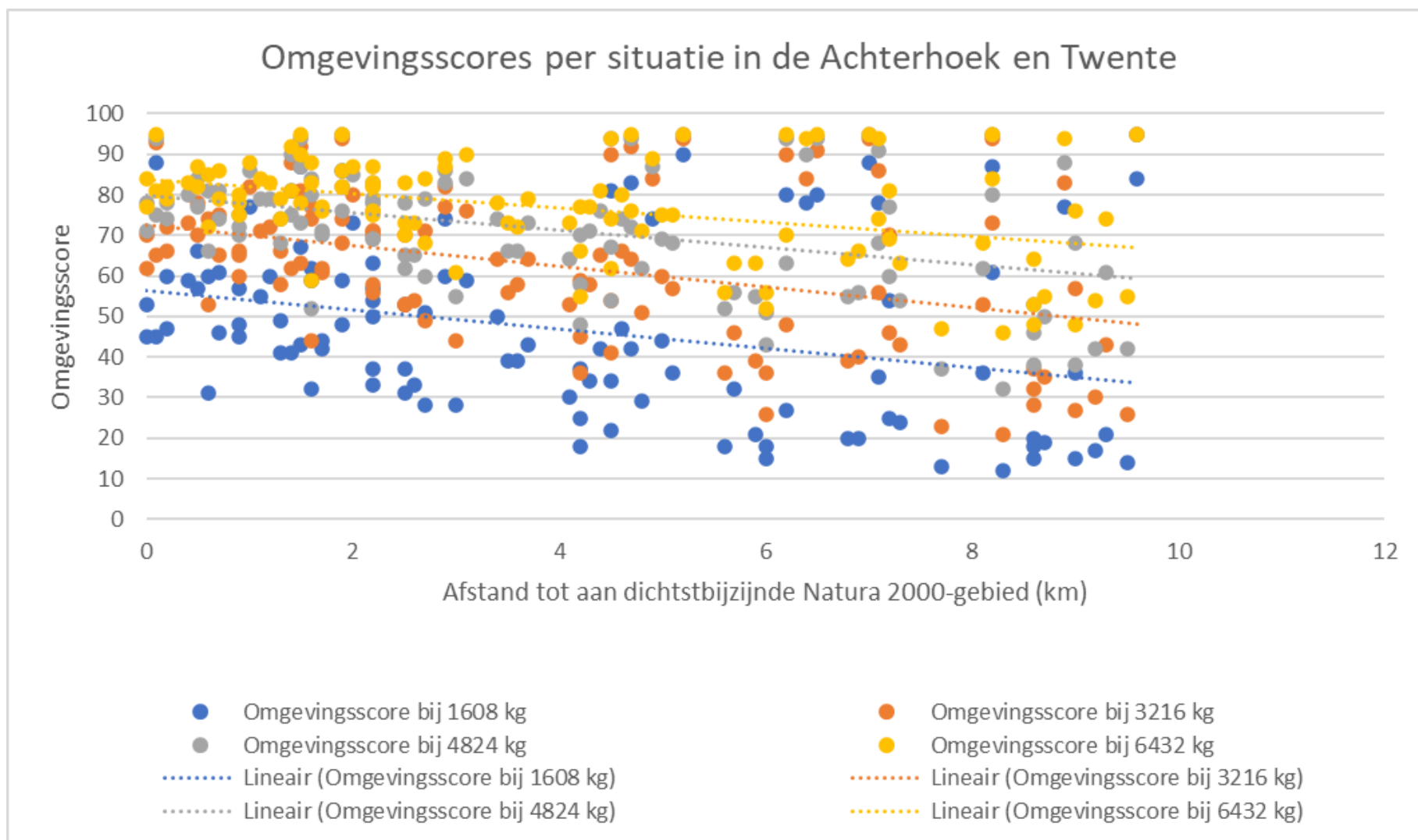
Figuur E1 Gemiddelde depositie per situatie in de Achterhoek

Figuur E2 Gemiddelde depositie per situatie in Twente

Figuur E3 Gemiddelde depositie per situatie in de Achterhoek en Twente

Figuur E4 Omgevingsscores per situatie in de Achterhoek en Twente